

**SİGORTA ŞİRKETLERİNDE MUHASEBE
UYGULAMALARI VE FİNANSAL ORANLARININ
YILLAR İTİBARIYLA KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

ELMAS DÖNMEZ

Kütahya - 2008

T. C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

SİGORTA ŞİRKETLERİNDE MUHASEBE UYGULAMALARI
VE FİNANSAL ORANLARININ
YILLAR İTİBARIYLA KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Rafet AKTAŞ

Hazırlayan
Elmas DÖNMEZ
005911112104

Kütahya – 2008

KABUL VE ONAY

Elmas DÖNMEZ' in hazırladığı “Sigorta Şirketlerinde Muhasebe Uygulamaları ve Finansal Oranlarının Yıllar İtibariyle Karşılaştırmalı Analizi” Yüksek Lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip kabul edilmiştir.

...../...../2008

Tez Jürisi

Prof. Dr. Hüseyin ERGİN

Yrd. Doç. Dr. Seyfettin ÜNAL

Yrd. Doç. Dr. Rafet AKTAŞ (Danışman)

Prof. Dr. Ahmet KARAASLAN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Sigorta Şirketlerinde Muhasebe Uygulamaları ve Finansal Oranlarının Yıllar İtibariyle Karşılaştırmalı Analizi ” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../2008

Elmas DÖNMEZ

ÖZGEÇMİŞ

12.09.1982’de Kütahya’da doğdum. İlkokul öğrenimimi 50.Yıl İlkokulunda, Orta öğrenimimi, Kütahya Lisesinde tamamladıktan sonra, 1999 yılında Kütahya Lisesinden mezun oldum. 2000 yılında başladığım Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İ.İ.B.F İşletme bölümünden 2004 yılında mezun olduktan sonra 2005–2006 yılı güz döneminde Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme (Muhasebe-Finansman) Anabilim Dalında Yüksek Lisans eğitime başladım. 19.04.2004 tarihinden itibaren Gürok Turizm ve Madencilik Anonim Şirketinde Mali İşler takım üyesi olarak çalışmaktayım.

ÖZET

Sigorta işletmeleri finansal kuruluşlar olarak, sermaye birikimi ve ekonomik gelişme açısından göz ardı edilemeyecek yatırım kaynaklarına sahiptirler. Sigorta şirketleri bünyesinde biriken fonların çeşitli yatırımlara dönüştürülmesi ekonomik gelişme ve üretkenliğin artırılması açısından büyük önem taşımaktadır.

Finansal sistemin önemli bir parçası olan sigortacılık sektörü yapısı itibariyle diğer sektörlerden önemli ölçüde farklılaşmakta ve bu farklılık sigorta şirketinin muhasebe işlemlerine ve finansal tablolarına yansımaktadır.

Bu çerçevede, yapılan çalışmada, sigorta işletmelerinin muhasebe uygulamaları ve finansal tablolarının ülkemiz düzenlemeleri açısından durumu incelenmiş, sigortacılık işlemleri ile sigorta muhasebesinin özelliklerine değinilmiş ve borsada işlem gören sigorta şirketlerinin finansal oranlarının yıllar itibariyle karşılaştırmalı analizi yapılmıştır.

ABSTRACT

As financial establishment, insurance companies have huge investment sources for economical development and capital accumulation. Converting accumulated funds of insurance companies to investments have importance for economic improvement and productivity.

As a one of the most important piece of financial system, insurance sector acquire a different character and this situation reflect their financial reports and interim statements.

In conclusion, insurance accounting and financial reports are analyzed, their operations and accounting are mentioned and insurance companies' financial ratios are checked and analyzed by years.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	v
ABSTRACT	vi
TABLolar	x
ŞEKİLLER	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
TEZ HAKKINDA	xiii

BİRİNCİ BÖLÜM

RİSK VE SİGORTA KAVRAMLARI HAKKINDA TEMEL BİLGİLER VE ÜLKEMİZDE SİGORTACILIK SEKTÖRÜ

1.1. RİSK KAVRAMI	2
1.1.1 RİSKİN TANIMI	2
1.1.2. RİSKİN TÜRLERİ	4
1.1.2.1 İfade Ettiği Anlam Açısından Risk Türleri.....	5
1.1.2.1.1 Gerçek Risk.....	5
1.1.2.1.2 Spekülatif Risk.....	5
1.1.2.2 Gerçekleşmemesine Etki Eden Faktörler Açısından Risk Türleri.....	6
1.1.2.2.1 Moral Risk	6
1.1.2.2.2 Fiziksel Risk	7
1.1.2.3 Etki Alanı Açısından Risk Türleri	7
1.1.2.3.1 Temel Risk	7
1.1.2.3.2 Özel Risk.....	7
1.2. SİGORTA KAVRAMI.....	7
1.2.1 SİGORTANIN TANIMI, ÖNEMİ VE UNSURLARI	8
1.2.1.1 Sigorta Tanımı ve Önemi	8
1.2.1.2 Sigortanın Unsurları.....	14
1.2.1.2.1 Riskin Tesadüfî Olması.....	14
1.2.1.2.2. Büyük Sayılar Kanunu	15
1.2.1.2.3. Riskin Ölçülmesi.....	17
1.2.1.2.4 Riskin Para Birimi İle Değerlendirilmesi	17
1.2.1.2.5 Riskin Yasal Olması.....	17
1.2.2. SİGORTACILIK PRENSİPLERİ.....	17
1.2.2.1. Mutlak İyi Niyet İlkesi.....	17
1.2.2.2. Rizikolanabilir Menfaat İlişkisi Prensibi	18
1.2.2.3. Rizikonun Varlığı Prensibi.....	19
1.2.2.4. Yakın Sebep İlişkisi	19
1.2.2.5. Tazminat Prensibi.....	20
1.2.2.6. Rücu Prensibi.....	20
1.2.2.7. Hasara Katılım Prensibi.....	21
1.2.3. SİGORTANIN TÜRLERİ VE SİGORTACILIĞA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR.....	21
1.2.3.1. Sigortanın Türleri	21
1.2.3.1.1. Sosyal Sigortalar	22
1.2.3.1.2. Özel Sigortalar	23
1.2.3.1.2.1. Hayat Sigortaları.....	24
1.2.3.1.2.2. Hayat Dışı Sigortalar	24
1.2.3.2. Sigortacılığa İlişkin Temel Kavramlar	25
1.2.3.2.1. Sigorta Primi	25
1.2.3.2.2. Tazminat	27
1.2.3.2.3. Sigorta Aracıları	27
1.2.3.2.4. Reasürans	28

1.2.3.2.5. Koasürans.....	30
1.2.3.2.6. Konservasyon.....	31
1.3. ÜLKEMİZDE SİGORTACILIK SEKTÖRÜ	31
1.3.1. FAALİYET GÖSTEREN İŞLETMELER VE SİGORTA TÜRLERİ	32
1.3.2. SİGORTA PRIM ÜRETİMLERİ	33
1.3.3. SİGORTA TAZMİNAT ÖDEMELERİ	34

İKİNCİ BÖLÜM

SİGORTA MUHASEBESİ VE SİGORTA İŞLETMELERİNDE FİNANSAL TABLOLAR

2.1.SİGORTA MUHASEBESİ UYGULAMALARI.....	36
2.1.1.SİGORTA MUHASEBESİ.....	36
2.1.2 .SİGORTA MUHASEBESİNİN ÖZELLİKLERİ.....	37
2.1.2.1 Genel Özellikler	37
2.1.2.2. Sigorta Muhasebesine Özgü Hesaplar ve İşleyişi.....	40
2.1.2.2.1. Cari Hesaplar	40
2.1.2.2.1.1. Sigortalılar Cari Hesabı.....	41
2.1.2.2.1.2. Acenteler Cari Hesabı	42
2.1.2.2.1.3. Koasürörler Cari Hesabı	44
2.1.2.2.1.4. Reasürörler Cari Hesabı.....	47
2.1.2.2.1.5. Sedanlar Cari Hesabı	48
2.1.2.2.1.6. Retrosedanlar Cari Hesabı	49
2.1.2.2.1.7. Retrosesyonlar Cari Hesabı.....	51
2.1.2.2.2. Prim Hesabı.....	52
2.1.2.2.3. Tazminat Hesabı	59
2.1.2.2.4. Teknik Karşılıklar	60
2.1.2.2.4.1. Kazanılmamış Primler Karşılığı.....	62
2.1.2.2.4.2. Muallak Hasarlar ve Tazminat Karşılığı	63
2.1.2.2.4.3. Devam Eden Riskler Karşılığı	66
2.1.2.2.4.4. Hayat Matematik Karşılığı.....	67
2.1.2.2.4.5. Hayat Kar Payı Karşılığı.....	68
2.1.2.2.4.6. Deprem Hasar Karşılığı	68
2.2. SİGORTA VE SİGORTA MUHASEBESİNE İLİŞKİN DÜZENLEMELER	70
2.2.1. SİGORTA MURAKABE KANUNU DÜZENLEMELERİ	70
2.2.2. TÜRK TİCARET KANUNU DÜZENLEMELERİ.....	72
2.2.3. MUHASEBE SİSTEMİ UYGULAMA GENEL TEBLİĞİ DÜZENLEMELERİ	73
2.2.4. ULUSAL MUHASEBE STANDARTLARI DÜZENLEMELERİ.....	74
2.3. SİGORTA İŞLETMELERİNİN FİNANSAL TABLOLARI.....	77
2.3.1. BİLANÇO	80
2.3.2 GELİR TABLOSU	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİGORTA SEKTÖRÜNE İLİŞKİN FİNANSAL ORANLARIN YILLAR İTİBARI İLE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

3.1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	84
3.1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	84
3.1.2. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	84
3.1.3. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI	85
3.1.4. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZİ	85
3.1.5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	85
3.1.6. VERİLERİN TOPLANMASI	85
3.1.7. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	87
3.1.7.1. <i>Sermaye Yeterliliğine İlişkin Oranların Yıllar İtibariyle Analizi</i>	87
3.1.7.1.1. Alınan Primler / Özkaynaklar Oranı	87
3.1.7.1.2. Özkaynaklar / Aktif Toplamı Oranı	88
3.1.7.1.3. Özkaynaklar / Teknik Karşılıklar Oranı	89
3.1.7.2. <i>Aktif Kalitesi ve Likiditeye İlişkin Oranların Yıllar İtibariyle Analizi</i>	90
3.1.7.2.1. Likidite Oranı	91
3.1.7.2.2. Cari Oran	92
3.1.7.2.3. Prim ve Reasürans Alacakları / Aktif Toplamı Oranı	93
3.1.7.3. <i>Karlılık Oranlarının Yıllar İtibariyle Analizi</i>	94
3.1.7.3.1. Hasar / Prim Oranı	95
3.1.7.3.2. VÖK / Alınan Primler Oranı	96
3.1.7.3.3. Mali Kar / Alınan Primler Oranı	97
3.1.7.3.4. Teknik Kar / Alınan Primler Oranı	98
3.1.8. ANALİZ BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	99
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	104
EKLER	107
KAYNAKÇA	117
DİZİN	124

TABLÖLER**Sayfa**

Tablo 2.1: Sigortacılık Hesap Planı	78
Tablo 2.2: Finansal Varlıklar ve Riski Sigortalılara Ait Finansal Yatırımların Sınıflandırılması	79
Tablo 2.3: Bilançonun Temel Kalemleri	81
Tablo 2.4: Gelir Tablosunun Temel Kalemleri	83

ŞEKİLLER

Sayfa

Şekil 1.1. Sigortalanabilir Riskler Alanı	15
Şekil 3.1. Alınan Primler / Özkaynaklar Oranı Grafiği	87
Şekil 3.2. Özkaynaklar / Aktif Toplamı Oranı Grafiği.....	89
Şekil 3.3. Özkaynaklar / Teknik Karşılıklar Oranı Grafiği	90
Şekil 3.4. Likitide Oranı Grafiği	91
Şekil 3.5. Cari Oran Grafiği	92
Şekil 3.6. Prim ve Reasürans Alacakları / Aktif Toplamı Oranı Grafiği.....	94
Şekil 3.7. Hasar Prim Oranı Grafiği.....	95
Şekil 3.8. VÖK / Alınan Primler Oranı Grafiği	96
Şekil 3.9. Mali Kar / Alınan Primler Oranı Grafiği	97
Şekil 3.10. Teknik Kar / Alınan Primler Oranı Grafiği	99

KISALTMALAR LİSTESİ

<u>Kısaltma</u>	<u>Acıklama</u>
K.V.K	Kurumlar Vergisi Kanunu
MÖ	Milattan Önce
TFRS	Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
H	Hipotez
S	Sayfa
SMK	Sigorta Murakabe Kanunu
Vb	ve benzerleri
VÖK	Vergi Öncesi Kar
Yy	Yüz yıl

TEZ HAKKINDA

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Sigorta işletmeleri finansal kuruluşlar olarak, sermaye birikimi ve ekonomik gelişme açısından göz ardı edilemeyecek yatırım kaynaklarına sahiptirler. Sigorta şirketleri bünyesinde biriken fonların çeşitli yatırımlara dönüştürülmesi ekonomik gelişme ve üretkenliğin artırılması açısından büyük önem taşır.

Ekonomiye fon kaynağı sağlayan sigorta işletmeleri ve bunların muhasebe uygulamaları diğer sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerden oldukça farklıdır. Muhasebe uygulamalarındaki farklılık nedeni ile diğer sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin finansal sonuçlarını yansıtan finansal tablolar ile bu sektörde faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin finansal tabloları bazı farklılıklar göstermektedir. Bunun sonucunda da finansal tablolardan elde edilen finansal oranların hesaplanması ve yorumlanması da diğer işletmelere göre farklı konumdadır. Bu oranların yıllar itibariyle analiz edilmesi ve sonuçlarının karşılaştırmalı bir şekilde yorumlanması çalışmamızın problemini oluşturmaktadır.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Sigorta işletmeleri ve bunların muhasebe uygulamaları diğer sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerden oldukça farklıdır. Öncelikle çalışmamızda bu sektörün genel bir değerlendirmesi gerçekleştirilerek muhasebe uygulamalarındaki özellikli hususların açıklanması amaçlanmıştır.

Muhasebe uygulamalarındaki farklılık nedeni ile diğer sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin finansal sonuçlarını yansıtan finansal tablolar ile bu sektörde faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin finansal tabloları bazı farklılıklar göstermektedir. Bunun sonucunda da finansal tablolardan elde edilen finansal oranların hesaplanması ve yorumlanması da diğer işletmelere göre farklı konumdadır. Bu farklılığa rağmen sigorta şirketlerine yatırım yapan yada yapmak isteyen yatırımcılar için finansal sonuçları yansıtan finansal tablolardan elde edilen oranlar, finansal bilgi kullanıcıları için önem taşımaktadır. Bu finansal oranların yıllar itibariyle hesap edilmesi ve bu oranların hem sektör oranları ile karşılaştırarak hem de yıllar itibariyle gelişim seyrinin izlenerek analiz edilmesi çalışmamızın amacını oluşturmaktadır.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Yurtiçi ve yurtdışı literatürde finansal oranların yıllar itibariyle analizine dair çalışmalar bulunmaktadır. Daha önceden de belirtildiği üzere sigorta sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin finansal tabloları ve bu tablolardan elde edilen finansal oranlar diğer sektörlerden farklıdır. Ekonomi içerisindeki yeri ve önemi hızla artan sigorta sektörüne ilişkin bir çalışma olması bu çalışmanın önemini artırmaktadır.

ARAŞTIRMANIN HİPOTEZİ

İMKB’ye tabi olan 6 adet sigorta şirketinin üç ana grupta 10 adet oranın 2000 – 2006 yılları itibariyle gelişim seyri incelenmiştir. Bu inceleme esnasında hem incelenen dönemler itibariyle ilgili işletmelerin oranlar bazında gelişim seyri, hem de yine ilgili dönemlerdeki sektör ortalamasıyla kıyaslanması gerçekleştirilmektedir. Tüm bunlara ilaveten hazine müsteşarlığının ilgili genelgesindeki belirtilen kriterlerle kıyaslamalar yapılmıştır.

Sigorta şirketinin finansal oranları finansal durumlarının bir göstergesi konumundadır. Dolayısıyla finansal durumu iyi olan sigorta şirketlerinin daha sağlıklı bir şekilde faaliyetlerini sürdürmekte ve sigortacılık faaliyetlerinin temelinde yer alan “güven” olgusunu daha iyi yansıtmaktadır.

ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI

Çalışmamızda sadece İMKB’de faaliyet gösteren sigorta şirketleri ele alınmıştır. İMKB’de kayıtlı diğer sektörlerle ilişkin şirketler çalışmamız kapsamı dışında tutulmuştur. Çalışmada, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda (İMKB) 2000 – 2006 dönemleri arasında işlem gören sigorta işletmelerinin finansal verileri kullanılmıştır. İncelenen işletmeler aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

İNCELEMeye KOnu SİGORTA İŞLETMELERİ
1- Ak Sigorta
2- Anadolu Sigorta
3- Aviva Sigorta
4- Güneş Sigorta
5- Ray Sigorta
6- Yapı Kredi Sigorta

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın amacı doğrultusunda literatür taraması yapıldıktan sonra, çalışmanın ampirik olması nedeniyle uygulamaya yönelik veriler toplanmıştır. Çalışmamız sadece sigorta sektöründe faaliyet gösteren işletmelerden İMKB’de faaliyet gösterenler baz alınmış ve İMKB’de işlem gören sigorta şirketlerine ait yıllık finansal tablolardan faydalanılarak finansal oranlar hesap edilmiştir. Ayrıca sektör ortalamaları da bu oranlar üzerinden hesap edilmiştir. Hazine Müsteşarlığının ilgili tebliğinde yer alan oranlarda ilgili tebliğden elde edilmiştir.

Sigorta şirketlerinin finansal oranlarının yıllar itibariyle analiz edildiği bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, ilk olarak sigortacılık ve risk kavramları, önemi ve türlerinden bahsedilmiştir. Araştırma sigortacılık, sigortacılığın farklı faaliyetleri ve bunun sonuçları ile ilgili olduğu için, sigorta kavramı detaylarıyla anlatılarak sigorta muhasebesi ve buna ilişkin yasal düzenlemelere geçiş yapılmıştır.

Çalışmanın *ikinci bölümünde* sigorta muhasebesi, sigorta muhasebesinin özelliklerine, sigorta muhasebesine ilişkin hesaplara ve bu hesapların işleyişine, sigorta muhasebesine ilişkin yasal düzenlemelere ve sigorta şirketleri finansal tablolarından bilanço ve gelir tablosu inceleme konusu yapılmıştır.

Çalışmanın *üçüncü bölümünde* ise, finansal tablolardan elde edilen finansal oranların yıllar itibariyle analizi yapılmıştır.

TEZ METNİ

BİRİNCİ BÖLÜM

RİSK VE SİGORTA KAVRAMLARI HAKKINDA TEMEL BİLGİLER VE ÜLKEMİZDE SİGORTACILIK SEKTÖRÜ

Bu bölümde risk ve sigorta kavramları, bu kavramlar hakkındaki temel bilgiler ve bu iki kavram arasındaki ilişki ile, ülkemizdeki sigortacılık sektörünün durumuna değinilecektir. Öncelikle tüm bu konulara bir anlamda neden teşkil eden risk kavramından başlanılacaktır.

1.1. RİSK KAVRAMI

Modern ve teknolojik gelişmelerin yaşandığı günümüz koşullarında insanlar her gün bulundukları ortamda birçok tehlikeyle karşı karşıya kalmaktadır. Sigorta dilinde, insanlar açısından olumsuzluklarla sonuçlanan bu olgunun “kaza”, “hasar”, “riziko” ve “risk” adlı sözcüklerle ifade edildiğini görmekteyiz.¹

1.1.1 Riskin Tanımı

Riskin çeşitli tanımları yapılmıştır. Bunlardan pek çoğu riski belirsizlikle bağdaştırırken bazıları ise tehlikeyle bağdaştırmış yada risk kelimesinin kökenine inmişlerdir.

Risk bir zararın ortaya çıkma olasılığıdır. Risk aynı zamanda belirsizliğin bir ölçüsüdür. Belirsizlik, zararın gerçekleşip gerçekleşmeyeceği veya ne zaman gerçekleşeceği sorularının yanıtsız kalmasına yol açar. Ayrıca zararın boyutunun ne olabileceği de belirsizdir. Bir zararın olasılığı sıfır veya bir ise sonuç kesin olduğundan risk mevcut değildir. Bu iki değer arasındaki olaylar belirsizlik taşıır.²

Arzu edilmeyen bir olayın meydana gelmesi belirsizliğine risk denir.³ Hasarın belirsizliği anlamında riziko, evrensel bir olgudur. Bireylere ve şirketlere yaşamın her aşamasında problem çıkarabilir. Bireyler ve şirketler belirsizlik nedeniyle zararın ne olabileceğini önceden bilemez. Rizikonun gerçekleşmesi can yada mal kaybına yol açar. Zararların ve kayıpların ne olacağı önceden belirsizdir. Riziko, bu belirsizlikle birlikte vardır. Bu nedenle herkes rizikoyu göğüslemek hesaba katmak zorundadır. Ancak her belirsizlik riziko anlamına gelmez. Riziko, gerçek bir durumdur.

¹ İlker Parasız, Tuğrul Dirimtekin, **Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş**, Anadolu Üniversitesi Yayın No:754, Eylül 2000, s.136.

² Ali İhsan Karacan, **Sigortacılık ve Sigorta İşletmeleri**, Ankara,1992, s.23'den aktaran Hatice Öksüz, **Sigorta İşletmelerinde Finansal Tabloların İncelenmesi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1996, s.6.

³ John H. Magee, **General Insurance**, Illinois, Homewodd, Richard D.Irwin Inc., 1980, s.77.

Belirsizlik ise düşünceyle ilgilidir. Riziko objektiftir (nesneldir), belirsizlik ise sübjektif öznel niteliklidir. Belirsizliğe ilişkin değerlendirmeleri bireylerin psikolojik durumu ile ilgilidir. Riziko ise gerçekleşen sonuçla beklenen sonuç arasındaki sapmanın olasılık derecesidir. Buradaki olasılık objektif, sayısal olarak ölçülebilir bir olasılıktır. Kısacası riziko, olasılık olarak ölçülebilir bir belirsizliktir⁴

Risk kavramı bir iktisadi kaybın oluşmasına ilişkin belirsizlik ya da istenilmeyen bir olayın meydana gelme belirsizliği olarak tanımlanabilir. Yani iktisadi anlamı ile risk, ölçülebilir bir belirsizliği ifade eder.⁵ Risk, bir ekonomik kaybın oluşmasına ilişkin belirsizliktir.⁶ Risk, zarar ihtimali yada arzu edilmeyen bir olayın meydana gelme ihtimali olarak belirtilebilir. Gelecek bir çok risk ve belirsizlik ile doludur. Kişi bu risklerden endişe duyduğundan bunları ortadan kaldırmayı ister.⁷

Yukarıdaki tanımlara bakıldığında tanımlara ilişkin ortak noktanın riskin belirsizliğin bir ölçüsü olduğu görülmektedir. Riski tehlike yada zararla açıklayan tanımlardan bir kaçına bakacak olursak;

Risk basit bir şekilde, kayıp şansı olarak tanımlanabilir.⁸ Risk, henüz gerçekleşmemiş olmakla birlikte gerçekleşme ihtimali olan tehlike olarak adlandırılabilir. Mahir Çipil, Dünyada Zorunlu Sigorta uygulamaları ve Türkiye Örneklerinin İncelenmesi kitabında, risk kelimesinin İtalyanca'dan gelmekte olduğunu ve "cüret etmek" anlamına gelen "risicare" sözcüğünden üretildiğini belirtmektedir. Riski bir kader olmaktan çok bir seçim olarak kabul etmektedir. Bu nedenle riski seçim yapmak için ne kadar özgür olduğumuza bağlı olarak cüret ettiğimiz eylem şeklinde ifade etmektedir. Yine Türk Dil kurumunun yayınlamış olduğu Türkçe sözlükte riski; Fransızca'da "risque" kelimesinden gelmekte olduğunu ve zarara uğrama tehlikesi, riziko şeklinde tanımlamaktadır.⁹

⁴ Enver Alper Güvel , Afıtap Öndaş Güvel, **Sigortacılık**, Üçüncü Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006, s.60.

⁵ Meriç S.Ertekin, Feride H.Baştürk, "Türkiye'de 1990 Sonrası Yaşanan Ekonomik Krizlerin Sigorta Sektörünün Fon Yaratma Fonksiyonuna Etkileri", **Mevzuat Dergisi**, Yıl: 8, Sayı:85, Ocak 2005, s.7.

⁶ R.Mark Grene, **Risk and Insurance**, Chicago, South-Western, Publishing Inc., 1973, s.2.

⁷ Kamuran Pekiner, **Sigorta İşletmeciliği**, İstanbul, Sermet Matbaası, 1974, s.3.

⁸ J.E. Hedges, W.Williams, **Practical Fire and Casualty Insurance**, The National Under Writer Comp., 1961, s. 1.

⁹ Murat Özbolat, **Temel Sigortacılık**, Birinci Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006, s.69.

Bir hasarın gerçekleşeceği kesin olarak öngörülebilir yada öngörülemez. Hasar kesin olarak öngörülebiliyor ise önceden alınabilecek önlemlerle engellenebilir. Hasarın belirsizliği durumunda ise bir ‘riziko’ (bir ekonomik kayıp olasılığı) söz konusudur. ‘Riziko’, sigortacılık dilinde, bir kimsenin para ile ölçülebilir çıkarını tehdit eden gerçekleşme olanağı bulunan ancak kesin olmayan tehlikedir.¹⁰

Risk ve tehlike ise, birbirinden farklı kavramlardır. Tehlike, büyük zarar veya yok olmaya yol açabilecek durum, gerçekleşme olasılığı bulunan fakat istenmeyen durum olarak tanımlanmaktadır. Risk ise, belli bir tehlike ile bağlantılı olarak hasar, yaralanma, hastalanma, ölüm ve başka olumsuzlukların meydana gelme olasılığını ifade eder. Kısaca, zarara uğrama tehlikesi olarak ifade edilebilir. Riskten kaçmak olanaksızdır ve tarafların iradeleri dışında ortaya çıkar. Belirsizdir, tek kişiyi ya da çok sayıda kişiyi etkileyebilir.¹¹

Sigortacılık bir risk işidir, bu yüzden de risk yönetimi sigortacılığın odak noktasını oluşturmaktadır. Sigorta şirketleri karşılaştıkları riskleri ölçerek ve sayısallaştıracak sistemleri kullanarak ne kadar sermayeye ihtiyaçları olduğunu belirlemek durumundadır. Ancak sigortayı tanımlayabilmek için sadece riski tanımlamak yeterli değildir.¹² Riskin sigortacılık alanına giren yada girmeyen pek çok türü bulunmaktadır.

1.1.2. Riskin Türleri

Riskin ifade ettiği anlam açısından, gerçekleşmemesine etki eden faktörler açısından ve etki alanı açısından değişik türlere ayrılması mümkündür.

¹⁰ Güvel, a.g.e., s.60.

¹¹ Huriye Kubilay, **Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku**, Barış Yayınları, 2. Baskı, İzmir, 2003, ss. 47 - 48’den Aktaran Ercan Duygulu, “Türkiye’de Sigorta İşletmeleri ve Sigorta İşletmelerinin Mali Durumlarına Genel Bir Bakış”, **TSRSB Yayını**, Bilim Kurulu Onayına Sunulmayan Eserler, s.187.

¹² Niyazi Berk, “AB Sigortacılığı’nda Solvency II Düzenlemeleri Ve Türk Sigortacılığı’nın Harmonizasyonu”, **Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketler Birliği Yayını**, Bilim ve Danışma Kurulu Onaylı Eserler, s.25.

1.1.2.1 İfade Ettiği Anlam Açısından Risk Türleri

İfade ettiği anlam açısından risk türleri “gerçek risk” ve “spekülatif risk” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu risk türlerinin özellikleri aşağıdaki gibi oluşmaktadır.

1.1.2.1.1 Gerçek Risk

Sigortacılığı ilgilendiren riskler gerçekleşip gerçekleşmeyeceği yada ne zaman gerçekleşeceği belli olmayan risklerdir ve bu çeşit risklerin gerçekleşmesi halinde, sadece zarar söz konusu olur. Saf risk adı da verilen bu risklerde ilginin kar etmesi ihtimali yoktur.¹³

Sigorta edilebilen riskler gerçekleşme ihtimali bulunan risklerdir. Bu çeşit risklerin a) gerçekleşme ihtimali attıkça ve b) gerçekleşme sonucunda ekonomik sonuç (zarar) ağırlaştıkça ilgili kişi veya işletme bu risklerin önemli kısmını bizzat taşımayı sakıncalı bulur.¹⁴

Yukarıdaki iki tanımda da görüldüğü gibi gerçek risk sigorta edilebilen, sigortacılık alanına giren riski oluşturmaktadır.

1.1.2.1.2 Spekülatif Risk

Spekülatif risklerde ilgili kişi veya işletme kar veya zarar elde edecektir. Kar, kazanç sağlamaya yönelik faaliyetlerde kaybetmek ihtimalide vardır. Kar-zarar ihtimali farklı oranda olabilir; fakat sonuçta kar veya zarardan biri mutlaka gerçekleşecektir. Kumar oynayan veya bahse giren kişi kazanacak yada kaybedecektir. Spekülatif riskin asıl önemli bölümünü iktisadi hayatın temelini oluşturan ekonomik faaliyetlerle ilgili kararlar oluşturur.¹⁵

Spekülatif riskler, gerçek risklerden farklı olarak başkasına aktarabilirler. Bu aktarma işleminin çeşitli yolları vardır. Bu yolların en önemlilerinden bir tanesi,

¹³ Yaşar Karayalçın, **Risk-Sigorta-Risk Yönetimi**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1984, s.2.

¹⁴ Karayalçın, **a.g.e.**, s.2.

¹⁵ **a.g.e.**, s.2.

dilimize “ riskten kaçınma”, “çifte bahse girmek” girmek gibi terimlerle girmiş olan “hedge”dir.¹⁶

Sigorta, zenginleşme beklentisi olan risklerle ilgilenmez. Sigorta kanalıyla risk yönetmek için sigortalının bir menfaatinin zarar uğraması gerekir. O nedenle spekülative risklerin yönetimi genellikle sigorta konusu dışındadır.¹⁷

Yukarıdaki tanımların tamamına bakıldığında spekülative riske ilişkin ortak noktanın bu riskin kar yada zarar getirebileceği ve bu riski transfer ederek yada başkasıyla paylaşarak yönetilebileceği olduğu görülmektedir. Sigortada bir menfaatin zarara uğraması söz konusu olduğundan, bu risk türü sigorta kapsamında ele alınmamaktadır.

1.1.2.2 Gerçekleşmemesine Etki Eden Faktörler Açısından Risk Türleri

Gerçekleşmemesine etki eden faktörler açısından risk türleri “moral risk” ve “fiziksel risk” olmak üzere iki grupta incelenmektedir.

1.1.2.2.1 Moral Risk

Bu risk daha çok sigortalının moralitesi ile ilgilidir. Bu risk, sosyal risk diye de adlandırılabilir. Sigortalının ahlak, karakter, yetiştirme tarzı ve alışkanlıklarından değer yargılarına kadar geniş bir yelpaze içinde yer alan soyut olaylardan kaynaklanır. Sigortalının hile ve haksız kazanç sağlama istemi gibi tesadüfen değil, kasıtlı edinimlerden kaynaklanabileceği gibi, sehven, sigortalının dikkatsizliği, sistemsizliği, düzensizliği, bilgisizliği, ruhsal yada fiziksel bozukluğu nedenlerinden de kaynaklanabilir. Bu nedenle moral risk kişinin sigortanın mevcudiyetinden dolayı riske karşı kayıtsız, dikkatsiz davranışı olarak tanımlanır. Huzurlu ülke ve toplumlarda moral riskin neden olduğu zararlar azalmaktadır. Enflasyonist baskının olduğu toplumlarda ise ahlak bozulmakta risk artmaktadır.¹⁸

¹⁶ Pekiner, , **a.g.e.**, s.9.

¹⁷ Şebnem Uralcan, **Sigortacılık Uygulamaları**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayın No:1416, Ekim 2004, s.3.

¹⁸ Uralcan, **a.g.e.**, s.5.

1.1.2.2.2 Fiziksel Risk

Riskin gerçekleşmesine neden olan etkenler fizikseldir. Bir binanın depreme dayanıklılığı, bir camın kalınlığı, kırılmaya direnci, bir insanın mesleğinin madenci yada öğretmen olması yada olmaması, bir binanın betonarme, ahşap yada çelik konstrüksiyon olması v.b... gibi konular fiziksel niteliklerle ilgilidir. Bu konular elbette sigorta şirketleri için çok önem taşımaktadır.¹⁹

1.1.2.3 Etki Alanı Açısından Risk Türleri

Etki alanı açısından risk türleri “temel risk” ve “özel risk” olmak üzere ikiye ayrılan bu gruba ilişkin özellikler aşağıdaki gibidir.

1.1.2.3.1 Temel Risk

Geniş kitleleri etkileyen risklerdir. Genellikle katastrofik nitelikte olup, doğal afetlerde, halk hareketlerinde, terör ve savaşta olduğu gibi, gerçekleştiğinde toplumsal sorunlar doğururlar. Günümüzde ve ülkemizde enflasyon ile işsizliği bu tür riskler içinde sayabiliriz.²⁰

1.1.2.3.2 Özel Risk

Kaynakları ve sonuçları bakımından bireyseldir. Bireysel eylemler sonucunda doğar ve bireyleri etkiler. Yangın, hırsızlık, kaza, ölüm vb. bu risk grubu içerisinde sayılabilir.²¹

1.2. SİGORTA KAVRAMI

Sigorta öncelikle çeşitli riskler karşısında kişi, kurum ve daha geniş olarak ülke için bir güvence aracıdır. Çalışmanın bu kısmında sigortacılık; tanımı, unsurları, prensipleri ve türleri olmak üzere genel hatlarıyla incelenerek sigortacılık sektörünün önemi ve gerekliliği vurgulanmıştır.

¹⁹ Uralcan, **a.g.e.**, s.5.

²⁰ **a.g.e.**, s.4.

²¹ Güvel, **a.g.e.**, s.61.

1.2.1 Sigortanın Tanımı, Önemi ve Unsurları

Bilindiği üzere günlük hayat, belirsizlik arz eden rizikolarla doludur. Bu rizikoların fiziksel olarak ortadan kaldırılmaları imkansız olduğundan, kişiler, en azından bunların ekonomik sonuçlarını ortadan kaldırabilmek veya hafifletebilmek üzere girişimlerde bulunmuşlar ve bir rizikonun gerçekleşmesi halinde meydana gelecek zararı aralarında bölüşmek suretiyle sigorta kavramının temelini atmışlardır.²² Çalışmanın bu kısmında bu kavramın çeşitli tanımlarına yer verilecek, önemine değinilecektir.

1.2.1.1 Sigorta Tanımı ve Önemi

Sigorta, kişinin mevcut birikimlerinin zarara uğraması halinde aynı zarar ihtimaline maruz kalabilecek kişiler tarafından birlikte karşılanması, yani zararın bölüşülmesi olayıdır.²³

İnsanlar sosyal ve ekonomik yaşamda karşılaçacakları riskleri önlemek amacıyla çeşitli yardımlaşma ve dayanışma arayışları içine girmişlerdir. Bunun doğal sonucu olarak kolektif yardımlaşma düşüncesi doğmuş ve bu düşünce de sigortacılık kavramının esasını meydana getirmiştir.²⁴

İnsanın sahip olduğu mal varlığı ve hayatı her zaman için sayısız tehlikelerle karşı karşıyadır. Halk dilinde tehlike veya kaza olarak bilinen bu tabirler sigortacılık dilinde riziko diye adlandırılmaktadır. O halde sigortacılığın doğmasında insanların yaşamlarında karşılaştıkları veya karşılaşılabilecekleri tehlikelere-rizikolara karşı önlem alma ihtiyacı büyük rol oynamaktadır. Bu bakımdan sigortanın ilk unsuru fertlerin ileride karşılaçacakları rizikolar için kendilerini emniyette hissetme arzusu olarak düşünülmektedir. İşte sigorta, insanların karşılaşmaları muhtemel tehlikelerin-rizikoların ekonomik sonuçlarını ortadan kaldırabilmek ve de onları tehlikeden önceki finansal durumlarına getirebilmek için kullanılan bir yöntem bir sistemdir. Bu sistem devreye

²² Ömür Genç, “Sigortacılık Sektörü ve Türkiye’de Sigorta Sektörünün Fon Yaratma Kapasitesi”, **Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Yayını**, Ankara, Kasım 2002, s.7.

²³ İzmir Ticaret Odası, **Sigorta Sektörü**, İzmir Ticaret Odası Yayın No:11,İzmir,1995, s.11.

²⁴ Işıl Ulaş, **Uygulamalı Sigorta Hukuku, Mal Ve Sorumluluk Sigortaları**, Ankara, Turhan Kitabevi,1992, s.1’den aktaran Uygur Temizer, “Sigorta İşletmelerinde Muhasebe Düzeninin İncelenmesi ve Tek Düzen Hesap Planı Önerisi”, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1995, s.3.

girince, gerçekleşen rizikolardan doğacak olan zarar sigortacı tarafından ödenmektedir. Ödene bu zarar tazminatları ise hem zarar gören sigortalı hem de diğer sigortalılardan tahsil edilen primlerle karşılanmaktadır. O halde sigortanın ikinci unsuru da rizikonun dağıtılması prensibidir.²⁵

Sigorta, gerçekleşme ihtimali olan aynı tür risklere karşı koruma sağlamayı amaçlar. Sigorta sisteminde insanlar ve işletmeler üzerinde taşıdıkları riskleri sigorta işletmesine devrederler.²⁶ Sigorta, karşılaşılabilecek risklerin önceden güvence altına alınmasını ve risklere karşı kişilerin ve işletmelerin güven duymalarını sağlar. Burada sigortanın amacı, insanların ve işletmelerin ekonomik menfaatlerini korumak olarak belirtilir.²⁷

American Risk and Insurance Association’a ait risk ve sigorta terminolojisine göre sigorta; “tesadüfi zararları bir havuzda toplayıp, riskleri, gelecekte karşılaşılabileceği zararlar için kendisini teminat altına alan sigortalılar arasında dağıtımını gerçekleştirerek, maddi kazanç sağlanmakta veya risk ile ilgili servisleri birleştirmek” biçiminde tanımlanmaktadır.²⁸

Sigorta, kanun ve mukavele ile tespit edilen belirli bir riskin aynı derecede tehdidi altında bulunan çok sayıda ve benzer ünitelerin, tesadüfi olarak kavranması mümkün hasar olayını, birlikte karşılamak üzere bir araya getirmesiyle, meydana getirilen bir organizasyondur.²⁹ Sigorta, en basit anlamda, ileride meydana gelme olasılığı bulunan tehlikeden doğacak zararın giderilmesinin, önceden yapılan ödemeler (prim) karşılığında güvence altına alınmasıdır. Sigorta her şeyden önce hukuksal bir kurumdur. Olası zararların karşılanması amacı ile taraflar arasında yapılan özel bir

²⁵ Hilmi Acinan, **Sigortaya Giriş**, İstanbul, Can Matbaa, 1998, s.20.

²⁶ E.Baturalp Pamukçu, **Sigorta Kavramı Ve Sigortacılık Eğitiminin Önemi**, Sigorta Dünyası, Nisan 1995, s.5’den Aktaran Necdet Sağlam, “Sigorta İşletmelerinde Finansal Tabloların Hazırlanması ve Avrupa Birliği’ne Uyum”, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir, 1996, s.9.

²⁷ Huriye Kubilay, **Yeni Değer Sigortası**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Döner Sermaye İşletmesi Yayınları No:51, Adalet Matbaacılık, Ankara 1994, s.2’den Aktaran Necdet Sağlam, **a.g.e.**, s.9.

²⁸ Cevdet Alptekin Kayalı, “2000-2006 Döneminde Türkiye’de Faaliyet Gösteren Sigorta Şirketlerinin Etkinlik Değerlendirmesi”, **Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, Yıl:2007, Cilt:14, Sayı:2, s.104.

²⁹ Pekiner, **a.g.e.**, s.17.

sözleşmedir.³⁰ Bir başka ifade ile sigorta karşılaşılabilecek risklerin önceden güvence altına alınmasıdır.³¹

Sigorta; istatistik metodlarla gerçekleşme olasılığı saptanabilen ve gerçekleşmesi halinde ekonomik sonuçlarının para ile ölçülmesi veya belirlenmesi mümkün olan rizikoların tehdidi altında bulunan çok sayıdaki benzer birimlerin, bu sonuçları karşılayabilmek üzere bir fon yaratacak şekilde bir araya getirilmesidir.³²

Sigortanın daha geniş bir tanımı ise şöyle yapılabilir:

- Belirli bir prim karşılığında,
- Kişi hayatının yada organlarının veya kişi ve kuruluşların para ile ölçülebilir değerlerinin,
- Sigorta kural, kanun ve yönetmeliklerince belirlenmiş rassal (tesadüfi) rizikoların gerçekleşmesinden doğacak maddi hasarlarını,
- Aynı rizikonun tehdidi altında bulunan kişileri yada kuruluşları bir araya getirerek,
- Ölçülen değer üzerinden ve gerçekleşen hasar oranında karşılayarak,
- Sosyo-ekonomik çöküntüleri dağıtan ve önleyen,
- Yatırımlara aktarılan fonları ve ikrazları ile ekonomiye kaynak yaratan işlemler bütünüdür.³³

Sigorta, karşılaşılabilecek risklerin önceden güvence altına alınmasını ve risklere karşı kişilerin ve işletmelerin güven duymalarını sağlayan bir finansal kurumdur. Sigortacılık, güvence hizmeti sunmak şeklinde özetlenen temel işlevlerinin yanı sıra, bir takım ekonomik işlevleri de üstlenmekte ve bir araya topladıkları fonlar

³⁰ Güvel, **a.g.e.**, s.26.

³¹ Yurdakul Çaldağ, **Sigorta İşletmeleri ve Muhasebenin İncelenmesi**, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını No:125, Ankara, 1979, S.9.

³² Genç, **a.g.e.**, s.9.

³³ Güvel, **a.g.e.**, s.27.

sayesinde ekonomiye önemli katkılar sağlamaktadırlar. Sigorta sektörünün ekonomik gelişmeye kaynak yaratma işlevi ise en önemli unsurlarından birini oluşturmaktadır.³⁴

Sigortacılığın en bilinen fonksiyonu, transfer yoluyla riski dağıtmak ve azaltmaktır. Risk ve belirsizlik hayatta gerek kişilerin ve gerekse kurumların karşılaşılabilecekleri iki önemli konudur. Ekonomik konularda yapılan işlemlerde her zaman bir risk unsuru vardır, ancak sadece modern piyasa ekonomisinde bu riski başarıyla yönetebilme imkanı vardır. Geleneksel olarak sigorta şirketlerinin başlıca ekonomik rolü, risk değerlendirmesine dayanarak saptanan bir fiyat karşılığında riski üstlenmek olmuştur.³⁵

Sigorta, ekonomik ve sosyal hayat açısından son derece önemlidir. Günümüzde sigortacılık işlevleri, insanlar, şirketler ve genel olarak ekonomiler için vazgeçilmez derecede önem kazanmıştır. Bu öneme yol açan sigortacılık işlevleri iki başlık altında toplanabilir.³⁶

1. Sigortanın güvence ve riziko yönetimi işlevleri ve yararları
2. Sigortanın ekonomik işlevi ve yararları

Sigortanın güvence ve riziko yönetimi işlevleri ve yararları aşağıdaki gibi ifade edilebilir³⁷

▪ **Sigorta, bir dayanışma işlemleri organizasyonudur:** Bireylerin yada kuruluşların kayıplarını bir topluluk arasında paylaştırarak ve dağıtarak hasarın, hızla telafi edilmesini sağlar.

▪ **Sigorta güven yaratır:** Sigorta, birey, aile ve işletmeyi tehdit eden ve ekonomik sonuçları olan rizikoları ortadan kaldırmaz. Ancak, rizikonun gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkan ekonomik sonuçları telafi ederek bireyin veya ailenin yoksul

³⁴ Tuncer Asunakutlu, “Türkiye’de Sigorta İşletmelerinin Yatırımları”, **D.E.Ü.İ.İ.B.F Dergisi**, Cilt:13, Yıl:1998, S.113.

³⁵ Hakan Gürsoy, **Sigorta Sektörünün Ekonomiye Katkısı Türkiye İncelemesi**, <http://www.sonbaski.com/haziran2005hakan.htm>, s.1.

³⁶ Güvel, **a.g.e.**, s.29.

³⁷ **a.g.e.**, s.30.

duruma düşmesini yada işletmenin iflas etmesini önler. Böylece birey, aile ve işletme için bir istikrar ve güvence sağlar.

- **Sigorta girişimcinin kararlarını etkiler:** Girişimcinin karar vermesini etkileyen en önemli faktör belirsizliktir. Sigorta doğacak hasarı karşılama güvencesi vererek belirsizliği belirliliğe dönüştürür. Böylece girişimcinin daha cesur karar almasını ve rekabete girmesini sağlar, iş verimliliğini artırır. Dev endüstriyel kuruluşların oluşumuna olanak verir.

- **Sigorta, girişimcinin daha ucuz fiyata yatırım sermayesi bulmasını sağlar:** Girişimci için önemli konuların başında sermaye maliyeti, yani faiz oranı gelir. Faiz oranlarının yüksekliği yatırımcıları caydırır. Sigorta kuruluşlarının elinde bulunan fonlar kredi miktarını artırır ve yatırımcının sermaye maliyetini düşürür ve yatırımları teşvik eder.

- **Riziko karşılığı atıl tutulan sermaye miktarını en aza indirir:** Girişimcinin hasarı tek başına karşılamak zorunda olması, olası hasarı karşılamak için tutulan sermaye miktarının prim tutarından son derece yüksek olmasına yol açacaktır. Bu nedenle yatırımlar sınırlanacaktır. Sigorta, rizikoyu güvence altına alarak yatırımlar üzerindeki bu sınırlamayı büyük ölçüde kaldırır, fonlara bağlı sermayeyi kullanılabilir hale getirir, daha geniş çapta yatırıma gidilmesini sağlar.

- **Sigorta güvencesi, bireylerin ve girişimcilerin kredi bulmasını kolaylaştırır:** Kredi, günümüzde girişimci için yaşamsal önem taşır. Sigortalı, elindeki poliçeye dayanarak, gereksinim duyduğunda kolayca kredi sağlayabilir. Sigorta ile güvence altına alınan taşınmaz yada taşınır varlıklar, ipotek ve rehin yoluyla daha kolay kredi sağlar. Yeterli sigorta güvencesine sahip girişimcinin itibarı (kredibilitesi) daha yüksek olacaktır.

- **Sigorta, fiyatların daha gerçekçi düzeyde oluşmasını sağlar:** Belirsizlik durumunda girişimci, rizikonun gerçekleşme olasılığına karşı fiyatları yüksek tutmaya çalışır. İşletmelerin sigorta maliyetlerinin belirli ve güvenli olması durumunda ise fiyatlar belirsizlik durumuna oranla daha gerçekçi ve düşük düzeyde oluşacaktır.

Sigortanın Ekonomik İşlevi ve Yararları ise aşağıdaki şekilde ifade edilebilir

38

▪ **Sigorta, önemli bir tasarruf kaynağıdır:** Sigorta işletmeleri, finansman kuruluşları olarak, sermaye birikimi ve ekonomik gelişme açısından göz ardı edilemeyecek yatırım kaynaklarına sahip bulunmaktadır. Biriken prim, teminat akçeleri ve rezervler gibi potansiyellerin, hisse senedi, tahvil, gayrimenkul alımı ve kredi biçiminde kullanılması ekonomik gelişme ve üretkenliğin artırılması açısından büyük önem taşır. Böylece sigorta, sosyal refah düzeyinin yükselmesine de yardım eder. Bu işlevler, sigorta şirketlerine finansal kurum niteliği kazandırmaktadır. Sigorta sektörünün tasarruf kaynağı olma işlevinden yaralanma derecesi ekonomideki diğer finansal piyasaların gelişme derecesine yakından bağlıdır. Finansal piyasalar ne kadar gelişmişse sigortaların ekonomik rolleri de o kadar etkinleşecektir. Bu işlevlerden yararlanamayan ülkeler birçok yönden ekonomik kayıplara uğramaktadır.

▪ **Sigorta, kredi işlemlerinin gelişmesini sağlar:** Kredi, itibara ve güvence dayanır. Kredinin sigortalanması, kredi veren açısından borçlunun borcunu vadesinde ödememe rizikosunu azaltır yada ortadan kaldırır. İpotek karşılığı kredi işlemlerinde de ipotek konusu malın sigortalanması, bu malın elden çıkmasına yol açabilecek yangın gibi rizikolar karşı bir güvence sağlar. Böylece sigorta, kredi işlemlerinin genişlemesini teşvik etmektedir.

▪ **Sigorta, sosyo ekonomik çöküntü ve kayıpları önler:** Sigorta tarafından organize edilen dayanışma, bireylerin tek başlarına taşıyamayacağı ekonomik çöküntüleri çok sayıda birey arasında dağıtarak hafifletir. Bunun yanında bilgilendirme ve denetim hizmetleriyle hasar olasılığını en aza indirmeye çalışır.³⁹

▪ **Uluslararası ekonomik ilişkilerin ve ticaretin genişlemesine yardım eder:** Güvence ve riziko karşılama işlevi ile birlikte finansman sağlama işlevi dev endüstriyel ve ticari kuruluşların oluşumuna olanak verir. Taşımacılık ve ihracat kredisi sigortaları, uluslar arası ekonomide ticaret hacmini genişletmektedir.

³⁸ Güvel, a.g.e., s.32; Fatma Ebru Eşdur, Sigortacılık Sektörünün Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri, **Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı**, Uzmanlık Tezi, Ankara, Mart 1999, ss.23-24.

³⁹ Güvel, a.g.e., s.32; Peter Samson, **The Insurance Industry In The Countries of The EC Sturacture**, Conduct And Sturacture, Luxembourg, 1985, s.3.

▪ **Sigorta, ekonomi içinde önemli sektördür:** Sigorta işletmeciliği bir tür yatırımdır. Sigorta işletmesi, ticaret ve yatırım faaliyetlerinde bulunur. İşletmenin amacı kar elde etmektir. Bu amaçla büyüyüp gelişirken işçi çalıştırır, ekonomiye ve refah düzeyine katkıda bulunur.⁴⁰

▪ **Sigorta, bir vergi kaynağıdır:** Sigorta işletmeleri, sigortacılık işlemleri yaparken ve ekonomik faaliyetlerde bulunurken kendi üzerine düşen vergileri de öder. Bu yönüyle devlet bütçesi için önemli bir vergi kaynağıdır.

Bu işlevleri nedeniyle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin hemen hemen tamamında sigortacılık faaliyetlerine büyük önem verilmektedir. Özellikle de gelişmekte olan ülkelerin hizmet sektörleri içinde en dinamik sektör sigorta sektörüdür. Bu noktada Türkiye’de sigorta sektörünün gelişimi ve ekonominin belirtilen sigorta işlevlerinden yararlanmadaki başarısı üzerinde durulmalıdır.

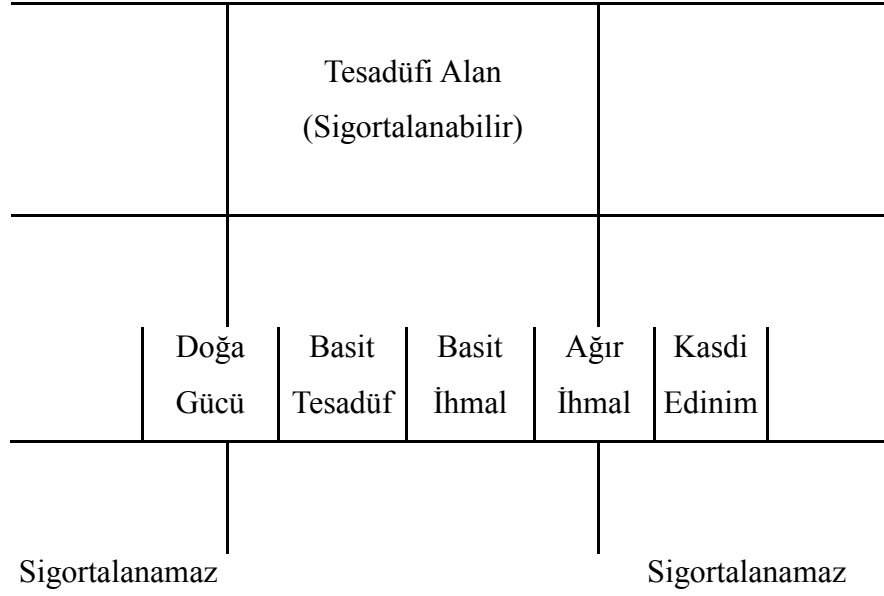
1.2.1.2 Sigortanın Unsurları

Karşılaşılabilecek risklerin önceden güvence altına alınmasına olanak sağlayan sigorta aşağıda belirtilen unsurları içermektedir.

1.2.1.2.1 Riskin Tesadüfi Olması

Riskin sigortalı olabilir olması için aranan ilk özellik gerçekleşecek hasarın (riskin) tesadüfi olarak gerçekleşmesidir. Risk, kesinlikle gerçekleşecek yada gerçekleşmek üzere olan bir risk olmamalıdır. Örneğin henüz deprem olmuş bir bölgede deprem riski güvence altına alınmaz. Bunun yanı sıra; intihar, tazminat almak için yangın çıkarmak yada çalınmış göstermek olaylarında olduğu gibi kasten, bilerek ve isteyerek gerçekleştirilen hasarlar sigorta kapsamına alınamaz.

⁴⁰ Güvel, a.g.e., s.32; Barbara J.Mace, “Full Insurance In The Presence Of Aggregate Uncertainty”, **The Journal Of Political Economy**, Vol. 99, No. 5, October 1991, s. 929.
Rudolf Enz, “The S-Curve Relation Between Per-Capita Income And Insurance Penetration”, **Insurance Information Online, Geneva Papers On Risk And Insurance**, 01.01.2000, No.3, Vol.25, s.2.



Şekil 1.1. Sigortalanabilir Riskler Alanı

Kaynak: Şebnem URALCAN, Sigortacılık Uygulamaları, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi
Yayın No:1416, Ekim 2004

Şekil 1’den de görüldüğü gibi, doğa gücünden başlayarak, tesadüflerin, ihmallerin (insan doğasında vardır) hatta ağır ihmallerin bir kısmını içine alan “tesadüfi alan” sigortalanabilir riskleri kapsamaktadır. Ancak nasıl olsa eşyalarım sigortalıyım diye kapıyı açık bırakarak gezmeye gitmek gibi ağır ihmaller ve tazminat için kasıt edimler sigortalanabilirlik alanı dışında kalmaktadır.⁴¹

1.2.1.2.2. Büyük Sayılar Kanunu

Sigortanın unsurlarından bir diğeri, aynı riske maruz kalabilecek çok sayıda ve benzer birimlerin bir araya getirilmesi zorunluluğu ile ilgilidir. Başka bir deyişle, Büyük Sayılar Kanunu’nun işlerliğini sağlayacak bir grup oluşturulma olanağının olması da sigortalanabilirlik açısından gereklidir.⁴²

⁴¹ Uralcan, **a.g.e.**, s.10.

⁴² **a.g.e.**, s.10.

Tehlike, tek bir obje için belirsizlik halindedir. Ama aynı tehlike, onu yaşayabilecek tüm objeler için ölçüldüğünde, hasar olasılığı belirlenmiş olan hasar oranı, bir çok birim için belirli ve tahmin edilebilir hasar oranı haline getirilebilir. Bu durum riske maruz birimlerin ve bu riski dağıtarak yıkımların önünü almaya çalışan sigorta şirketlerinin güveni için gerekli olan tehlike dengesini sağlar. Gerekli büyük sayılara ulaşıldığında sigorta şirketinin hiçbir riski yoktur. Risk, sigortalı grup içinde dağıtılacak yıkıcı gücü telafi edilmiş olur. Sigortacılığın riski dağıtarak ezici yükünü hafifletmesinin temelindeki risk yönetimi budur. Büyük sayılar kanununun işlerliğinin söz konusu olmadığı risk yönetiminde sigortadan bahsedilemez. Riskin paylaşılması, devredilmesi ya da dahili fon ile kontrol altına alınması gibi başka risk yönetim türleri söz konusu olabilir ama bu risk yönetimi sigorta olarak adlandırılmaz.⁴³

Büyük sayılar kanununda, büyük sayıdan kasıt bir hadisenin normal bir süre içerisinde çok fazla sayıda tekrar edilebilmesidir. Tekrar edilme ne kadar artarsa hadisenin meydana gelme olasılığı da o ölçüde çoğalır. Bilindiği gibi, sigortalılardan toplanan primler yine sigortalı olan hasar görenlere tazminat adı altında ödenmektedir. Her sigorta branşının ve bu branşlarla ilgili rizikoların tahakkuk ihtimali söz konusudur. İşte sigortacı riziko payını düşünerek sigortanın ücretini saptarken büyük sayılar kanunu ve istatistiklerden büyük ölçüde yararlanmaktadır. Hasar ihtimaline göre prim saptanırken büyük sayılar kanunundan da yararlanılmaktadır. Hiç şüphesiz sigortalı sayısı ne kadar fazla olursa rizikoların tahakkuku da o ölçüde azalır. Riziko priminin hesaplanmasında baz alınan istatistikler ne kadar çok sayıda ve de uzun yıllara dayanırsa hasarın meydana gelme ihtimalide o ölçüde kesinlik kazanır.⁴⁴

Örneğin, tavla oyunu. Tavlada kullanılan zarın 6 yüzü bulunmakta ve her biri üzerinde 1'den 6'ya kadar rakamlar yer almaktadır. Buna göre her atışta sayılardan birinin gelme ihtimali 1/6'dır. Eğer zar 6 defa atılırsa her sayının bir defa gelme olasılığı düşünülürse de bazı rakamların hiç gelmediği, bazılarının da bir iki defa geldiği görülür. Kısacası bekleme ihtimalinden sapma olur. Ancak eğer zar 6 değil daha çok atılırsa o zaman sapma oranı giderek azalır ve her sayının gelme ihtimali artar.⁴⁵

⁴³ Uralcan, **a.g.e.**, s.10.

⁴⁴ Acinan, **a.g.e.**,s.19.

⁴⁵ Hilmi Acinan, **Sigortanın Temel Prensipleri**, İstanbul, 5G Matbaacılık Ltd.Şti., Kasım 2006, s.5.

1.2.1.2.3. Riskin Ölçülmesi

Sigorta konusu olan riskin ölçülebilir olması gerekir. Bu ölçülebilirlik, olayların istatistiksel olarak kavranması, incelenmesi, böylelikle hem prim oranlarının, hem de hasar maliyetlerinin belirlenmesi için gereklidir.⁴⁶

1.2.1.2.4 Riskin Para Birimi İle Değerlendirilmesi

Sigorta para birimi ile ölçülebilen riskleri kapsamına alır. Sigortalının ekonomik kayıp doğuran bir zarara uğraması gerekir. Para birimi ile değeri belirmeyen hasarlar sigorta edilemez. Bu değer, mal sigortalarında malın gerçek değeri ile sınırlıdır. Bu değerün üstünde bir anlaşma yapılsa bile sigortacıyı bağlamaz. Gerçek değerinin altında bir değerle yapılan anlaşmada sigortacı, prim kaybına uğradığı oranda hasar tazmininden kaçınabilir. Ülkelere göre değişik uygulamaları vardır. Hayat sigortalarında ise hayatın değerinin sonsuz olduğu noktasından hareketle kişiler hayatlarını diledikleri değere sigorta ettirebilirler.⁴⁷

1.2.1.2.5 Riskin Yasal Olması

Yasalara aykırı risklerin güvence altına alınması düşünülemez. Yasalar zararın telafisinin gerekliliğini desteklemelidir. Bir eroin satıcısının çeşitli riskler nedeniyle uğrayabileceği zararlar güvence altına alınamaz. Yasal olarak menfaatleri zarar uğramamış kişi de sigortalı olamaz.⁴⁸

1.2.2. Sigortacılık Prensipleri

Özünde güven unsurunun bulunduğu sigortacılık faaliyetinin sahip olduğu prensipler ve bu prensiplere ilişkin açıklamalara aşağıdaki gibi oluşmaktadır.

1.2.2.1. Mutlak İyi Niyet İlkesi

Sigortalı ile sigorta şirketinin arasındaki ilişki "sigorta sözleşmesi" ile başlamaktadır. Mutlak iyi niyet prensibine göre; tarafların her birinin diğerine sözleşmeyi kabul edip-etmemesinde etkili olabilecek bütün bilgileri, talep edilmemiş

⁴⁶ Uralcan, **a.g.e.**, s.10.

⁴⁷ **a.g.e.**, s.11.

⁴⁸ **a.g.e.**, s.10.

olsa bile vermesini, tarafların hile yapmaktan kaçınmalarını gerektirmektedir. Sigorta sözleşmeleri güven üzerine kurulmuştur. İki tarafında sorumluluk çerçevesinde bu güveni sarsmaması gerekmektedir. Sigorta yapılırken başlangıçta sigortalı veya sigorta ettiren tarafın beyanını esas teşkil ederek yapılmaktadır.⁴⁹

Sigortalı veya sigorta ettiren, sigorta konusuyla ilgili bilgilerin en iyi bilen kişidir. Sigortacı ise sadece sigortalının kendisine söylediği kadarını bilir. Verilen bilginin, sigortacının sigortayı kabul veya red etmesi hususundaki kararını etkileyebilecek her türlü gerçeği içermelidir.⁵⁰ Aynı şekilde sözleşmeye aracılık eden kişide neyi, ne koşullar altında aldığı konusunda doğru ve gerçek bilgileri sigortalıya bildirmek zorundadır.⁵¹

1.2.2.2. Rizikolanabilir Menfaat İlişkisi Prensibi

Sigortalının, sigortalanacak mal veya canın korunmasından açık, seçik, net ve hukuka, ahlaka aykırı olmayan kısacası meşru bir menfaatinin olması gerekir. Bu menfaat doğal olarak ölçülebilir ve para birimi ile değerlendirilebilir olmalıdır.⁵²

Risk ile onun gerçekleşme olasılığına karşı sigorta yaptıran kimse arasında kabul edilebilir bir bağlantı olmalıdır.⁵³

Sigorta ettirenin bir nesne güvence altına alırken, mutlaka onun sahibi olması gerekmez. Sigorta ettirenin sigorta konusu üzerinde çıkarı bulunması yeterlidir. Örneğin;⁵⁴

- Mal sahibi sıfatı ile sigorta; bir kişi sahibi bulunduğu binayı sigorta edebilir.
- Dayin-i mürtehin (rehinli alacaklı) sıfatı ile sigorta: bir binanın bankaya güvence olarak gösterilerek kredi kullanılması durumunda, bankanın, bina üzerinde

⁴⁹ Murat Özboilat, **Temel Sigortacılık**, Birinci Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006, s.81.

⁵⁰ İzmir Ticaret Odası, **Sigorta Sektörü**, İzmir Ticaret Odası Yayın No:11,İzmir,1995, s.12.

⁵¹ Güvel, **a.g.e.**, s.99.

⁵² Uralcan, **a.g.e.**, s.12.

⁵³ Gordon Dickson, John Steele, “İngiltere’de Sigortanın Genel Prensipleri ve Uygulamaları Hakkında Özet Bilgiler”, Çev. Ergin Gediz, **Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Yayını**, 1995, s.6.

⁵⁴ Güvel, **a.g.e.**, s.99.

ipoteke hakkından doğan bir çıkarı bulunacaktır. Banka bu çıkara dayanarak binayı sigorta ettirebilir.

1.2.2.3. Rizikonun Varlığı Prensibi

Riziko; gerçekleşmesi kesin olmayan veya ölüm gibi gerçekleşmesi kesin olmakla beraber ne zaman gerçekleşeceği belli olmayan ve sigortalı ile sigortacının iradesi dışında meydana gelebilecek bir olay şeklinde tanımlanabilir.⁵⁵

Sigortanın yapılabilmesi için,⁵⁶

- Ortada gerçekleşmesi muhtemel, sigortacılar tarafından bilinen gerçek bir riziko olması gerekmektedir. Muhtemel ve gerçek bir riziko yoksa verilecek bir durum da söz konusu değildir.
- Sigorta sözleşmesinin yapıldığı anda riziko gerçekleşmemiş olmalıdır.
- Riziko yasal olmalıdır.
- Riziko ölçülebilir olmalıdır.
- Riziko ödenebilir ölçülerde olmalıdır. Çok büyük boyutlarda olabilecek kadostrafik hasarlarda, sigorta şirketinin teminatı karşılayabilecek müştereklerde, risk dağılımını gerçekleştirmiş olması gerekmektedir. Aksi halde sigortaya güven duygusu kaybolur.

1.2.2.4. Yakın Sebep İlişkisi

Sigorta ettirenin sigorta sözleşmesine dayanarak bir tazminat işleminde bulunabilmesi, hasarın söz konusu poliçe ile sigortalanan rizikolardan birinin gerçekleşmesi ile meydana gelmiş olması şartına bağlıdır. Yakın sebep prensibi prim hangi teminatın karşılığı olarak alınmış ise tazminatın da o rizikonun gerçekleşmesi halinde ödeneceğini ifade etmektedir. Hasarın yakın sebebi sigortalanmış bir tehlike olmalıdır. Yangın poliçesine deprem teminatı alınmamış bir sigortalının işyerinde

⁵⁵ Özbolat, **a.g.e.**, s.84.

⁵⁶ Özbolat, **a.g.e.**,s.85; Ali İhsan Karacan, **Mali Aracı Kurum Olarak Sigortacılık ve Sigorta Şirketleri**, Ankara, Bağlam Yayıncılık, Ocak 1994, s.79.

deprem sonucunda yangın çıkmışsa oluşan zarar tazmin edilmez. Çünkü yangının yakın sebebi olan deprem teminatı poliçede mevcut değildir. Maruz kalınan zarar nedeniyle sigortalının, sigortacıdan bir talepte bulunabilmesi için meydana gelen hasarın poliçede teminat altına alınan tehlikelerde ileri geldiğinin saptanması gerekmektedir.⁵⁷

1.2.2.5. Tazminat Prensibi

Sigortalının, hasar olduğunda zararının karşılanması, sözleşme gereğidir.⁵⁸ Tazminat, rizikonun gerçekleşmesi ve hasarın oluşması nedeniyle doğan zararı gidermek için sigortacı tarafından sigortalıya ödenen miktardır.⁵⁹ Bu meblağın ödenmesinde esas, sigortalıyı hasardan önceki finansal düzeyine getirmektedir. Tazminat miktarı hasar oranı kadar ve en çok sigorta poliçesindeki azami teminat tutarı ile sınırlıdır. Başka deyişle sigortalanabilir menfaati aşamaz. Bu uygulama ile iş hayatında ve ekonomide haksız kazançların doğmasının önüne geçilir.⁶⁰

Zararın giderilmesi nakden ödeme şeklinde olabileceği gibi, onarımını üstlenme veya yerine yenisini verme şeklinde de olabilir. Nakden ödeme dışındaki seçenekler, sigortalının ve sigortacının uzlaşması halinde olabilir.⁶¹

1.2.2.6. Rücu Prensibi

Sigortalının uğradığı zararda eğer üçüncü kişilerin kusuru varsa, sigorta şirketi sigortalısına zararı ödedikten sonra, kusurlu taraftan kusuru oranında bu hasarı talep eder. Böylelikle sigortalı hem sigorta şirketinden, hem de kendisine zarar veren kusurlu taraftan tazminat alarak, haksız kazanç sağlamamış olur. Burada sigorta şirketi sigortalısının talep edebileceği tazminatı almak üzere sigortalısının yerine geçerek, onun yetkilerini kendi devraldığından bu prensip “ Halefiyet Prensibi” olarak da ifade edilmektedir.⁶²

Bu prensip ile sigortalının yerine geçerek, hasara neden olandan tazminatı alan sigorta şirketi, toplumda, cezalanmanın vereceği korku ile, hasara neden olmamaya

⁵⁷ Özbolat, **a.g.e.**, s.85.

⁵⁸ Güvel, **a.g.e.**, s.99.

⁵⁹ Özbolat, **a.g.e.**, s.86.

⁶⁰ Uralcan, **a.g.e.**, s.13.

⁶¹ Güvel, **a.g.e.**, s.99.

⁶² **a.g.e.**, s.99.

çalışma, ihmal, kasıt ve kusurdan kaçma ve hatta hasara engel olma için önlem alma çabalarının artmasına neden olur. Çünkü sigorta şirketleri hukuksal platformda kişilerden daha başarılı olabilecek, kusurluyu, daha kolay gereken tazminata mahkum ettirecek ve tahsilatını yapabilecektir. Kişilerin tazminat olayını şirketler kadar rahat takip edebilmeleri her zaman mümkün olmayabilir. Ayrıca, hasarın tazmini, sigorta maliyetini azaltacağından fiyatlarda yani primde düşme olacaktır. Halefiyet prensibi diye tanımlanan bu durum ekonomik değerlerin korunmasını sağlar.⁶³

1.2.2.7. Hasara Katılım Prensibi

Bazen de “birlikte sigorta” (müşterek sigorta) anlamında birden fazla sigorta şirketinin bir riski müşterek sigorta etmesi söz konusu olabilir. Böyle durumlarda da sigortacıların iştirak oranını esas olmak kaydıyla, azami teminat ve gerçekleşen hasar miktarı paylaştırılarak, tazminat ödenir. Haksız kazanç olanağı sağlanmaz.⁶⁴

1.2.3. Sigortanın Türleri ve Sigortacılığa İlişkin Temel Kavramlar

Risklerin, gelişen teknoloji sonucu çeşitlenmesi ve yapısal anlamda farklılaşması günümüzde sigortaya duyulan ihtiyacı arttırmıştır. Söz konusu ihtiyacı gidermeye yönelik olarak faaliyet gösteren sigorta işletmeleri, sosyal ve ekonomik alanda birçok fonksiyonu yerine getirmektedirler.⁶⁵ Sigorta işletmeleri yerine getirdikleri bu fonksiyonlara göre çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulmuştur. Bu kısımda sigortacılık türlerinin sosyal ve özel yönü incelenmeye çalışılacaktır.

1.2.3.1. Sigortanın Türleri

Sigorta, sağlanan güvenliğin içeriği bakımından, “özel sigorta” ve “sosyal sigorta” biçiminde iki grupta incelenmektedir. Bu türlere ilişkin olarak aşağıdaki bilgiler verilebilir.

⁶³ Uralcan, **a.g.e.**, s.15.

⁶⁴ **a.g.e.**, s.15.

⁶⁵ Asunakutlu, **a.g.e.**, s.113.

1.2.3.1.1. Sosyal Sigortalar

Sosyal Sigortalar, sosyal devlet anlayışının bir gereği olarak doğmuşlar ve Anayasa ile hüküm altına alınmışlardır.⁶⁶

Anayasa'nın 55. maddesinde "Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır", 60. maddesinde ise "Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir.Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar" denilmek suretiyle yasal bir zorunluluk getirilmiştir.⁶⁷

Sosyal sigortalar, sosyal güvencesi olmayan kişilerin güvenliklerini, emniyet altına alma amacını güderler. Bu nedenle sosyal sigortalar özel sigortalardan tamamen farklıdır. Sosyal sigortaların riskleri, hastalık, işsizlik, iş hastalığı, iş kazası, maluliyet ihtiyarlık, ölüm, analık halleridir. Sosyal sigortalar çoğunlukla yasal kuruluşlardır.⁶⁸ Ülkemizde devlet memurları, hizmet akdine göre ücretle çalışanlar, tarım işlerinde ücretle çalışanlar, kendi hesabına çalışanlar ve tarımda kendi hesabına çalışanları kapsayan beş farklı emeklilik rejiminin, aktüeryal olarak hak ve yükümlülüklerin eşit olacağı tek bir emeklilik rejimine dönüştürülmesi için daha önceleri ayrı ayrı yasal sigorta kurumları olan Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı, Bağ-Kur Genel Müdürlüğü ve Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü'nü aynı çatı altında toplayan 20.06.2006 tarihli ve 26173 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ile tüm bu kurumlar Sosyal Güvenlik Kurumu adı altında tek bir kurum haline getirilmiştir.⁶⁹ Sosyal sigortalar zorunlu sigortalardır. Yani her ilgili kişi iradesi dışında sigortaya tabi olmaktadır.Sosyal Sigortaların esasını kanun teşkil eder. Bu nedenle her sigortalı şahsa ayrı ayrı yarar sağlamaz, sağlanan her türlü olanak genel mahiyettedir, her sigortalı için eşittir.⁷⁰

⁶⁶ Öksüz, a.g.e., s.24.

⁶⁷ **Türkiye Cumhuriyeti Anayasası**,<http://www.tbmm.gov.tr/Anayasa.htm> (Erişim Tarihi:12 Nisan 2008).

⁶⁸ Çaldağ, a.g.e., s.16.

⁶⁹ <http://www.sgk.gov.tr/sgkshared/sgk/geneltanitim/SGKtarihce.pdf>, (Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2008).

⁷⁰ Çaldağ, a.g.e.,s.16.

1.2.3.1.2. Özel Sigortalar

Özel sigorta, prensip bakımından, «kendi kendine yardım» fikrine dayanmaktadır. Aynı riskin tehdidi altında bulunan ünitelerin, bu riskin sebep olabileceği hasarı, karşılıklı dayanışma esasına göre, birlikte karşılamak üzere, bir araya getirilmeleri ile kurulan organizasyon, özel sigortanın esasıdır. Kolaylıkla anlaşılacağı üzere, özel sigortanın ağırlık noktası, özel çıkarların korunmasıdır.⁷¹

Sosyal sigorta ve özel sigorta arasında bazı farklılıklar mevcuttur. Bu farklılıkları şöyle sıralayabiliriz.⁷²

Sosyal sigortalar yasalarla düzenlenmiş ve zorunlu olarak uygulanan sigortalardır. Kimse ben sigortalı olmak istemiyorum diyemez. Bu nedenle sosyal sigortalar, devlet yardımı görürler ve tekeldirler. Oysa özel sigortalar, devlet yardımı görmezler, isteğe bağlı ve rekabetçi bir yapıya sahiptirler.

Sosyal sigortalarda primler, sigortalının çalışma koşullarına ve gelirlerine bağlı olarak tespit edilirler. Yalnızca sigortalı değil sigortalının eş ve çocukları da sigortadan yararlanır. Özel sigortalarda ise primler sigorta şirketlerinin üstlenecekleri riske göre tespit edilirler. Özel sigortadan yararlanan kişiler ise yalnızca sigortalılardır.

Sosyal sigortalarda primler ile sağlanan yararlar arasında bir ilişki yoktur. Sağlanan yararlar nakdi ve/veya aynidir. Özel sigortalarda ise ödenen primle sağlanan yararlar orantılıdır. Poliçeye özel şart konulmadıkça aynı ödeme yapılmaz.

Sosyal sigortalar yalnızca insanları sigortalarken, özel sigortalar mal ve eşyaları da sigorta kapsamına alır.

Özel sigortalarda, sigorta şirketlerinin riski devralması prim ödenmesi koşuluna bağlı iken, sosyal sigortalarda prim ödemesi yapılmasa da sigortalı haklarından yararlanır.⁷³

⁷¹ Pekiner, **a.g.e.**, s.21.

⁷² Öksüz, **a.g.e.**, s.2.

⁷³ **a.g.e.**, s.24.

Özel sigorta işletmelerinin faaliyet kapsamı, sigorta işletmesinin amacı, fonksiyonu ve yapılan işlerin vadelerine göre hayat sigortası ve hayat dışı sigorta olarak ayırma tabi tutulmuştur.⁷⁴

1.2.3.1.2.1. Hayat Sigortaları

Hayat sigortası, sigortalı ile sigorta şirketi arasında yapılmış bir sözleşme olup bu sözleşme ile sigortalı, yaşam ya da ölüm riskini belirli bir prim karşılığında sigorta şirketi ile paylaşmaktadır. Kişilerin ölüm, maluliyet, hastalık, kaza gibi risklere karşı aldıkları kolektif finansal tedbirlerden biri olup mikro açıdan kişileri güvence altına alırken makro açıdan ülke ekonomisine büyük fonlar sağlamaktadır. Gelişimi ticari ve ekonomik gelişmelere paralel olarak diğer branşlardan daha yavaş ve sonra olmuştur.⁷⁵ Fakat, finans piyasasının önemli bir ayağını oluşturan sigorta sektörünün hayat branşı fon oluşturma açısından diğer branşlardan çok daha fonksiyoneldir.⁷⁶

Hayat Sigortaları;⁷⁷

- Ferdi Kaza Sigortası
- Sağlık Sigortası
- Hayat Sigortaları şeklinde üç gruba ayrılmaktadır.

1.2.3.1.2.2. Hayat Dışı Sigortalar

Hayat dışı sigortalar, işletme ve şahısların maddi varlıklarını tehdit eden para ile ölçülebilen risklere karşı bu varlıkların güvence altına alınmasını sağlar. Belirli bir prim karşılığı bu varlıklar sigorta kapsamına alınırlar. Hasarın gerçekleşmesi halinde sigorta bedeli sigortacıya ödenir.⁷⁸

Hayat dışı branşının temel özelliği genel olarak kısa süreli poliçeler ile riskleri sigortalamasıdır. Bu özellik nedeniyle de bu branşta faaliyet gösteren şirketlerin

⁷⁴ Bill Pool, **The Creation of The Internal Market In Insurance**, CEC, Brussels, 1990, s.13.

⁷⁵ İzmir Ticaret Odası, **a.g.e.**, s.36.

⁷⁶ Serdar Kılıçkaplan, Gaye Karpaz, "Türkiye Hayat Sektöründe Etkinliğin İncelenmesi", **D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt:19, Sayı:1, Yıl:2004, s.1.

R. Riegel, S.J.Miller, **Insurance Principles and Practices**, New Jersey, Prentice – Hall Inc., 1966, s.6.

⁷⁷ Öksüz, **a.g.e.**, s.27.

⁷⁸ Sağlam, **a.g.e.**, s.20.

finansal yönetimi hayat branşına kıyasla bazı farklılıklar göstermektedir. Bunun sonucu olarak da hayat dışı branşta faaliyet gösteren şirketlerin mali aracılık işlevleri hayat dalına kıyasla biraz daha geride kalmaktadır.⁷⁹

Hayat Dışı Sigortalar;⁸⁰

- Yangın Sigortası
- Kaza Sigortası
- Nakliyat Sigortaları
- Makine-Montaj (Mühendislik) Sigortaları
- Tarım Sigortaları şeklinde sıralanmaktadır.

1.2.3.2. Sigortacılığa İlişkin Temel Kavramlar

Sigortacılık faaliyetlerine ilişkin olarak karşılaşılan bazı temel kavramlar ve bunlara ilişkin açıklamalara aşağıda değinilmiştir.

1.2.3.2.1. Sigorta Primi

Sigortacının güvence altına aldığı rizikoya karşılık sigortalının ödediği ücrete prim denir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1294. maddesinin 2. fıkrasına, sigorta ücretinin para olarak ödenmesi gerekmektedir.⁸¹

Sigorta sorumluluğunun başlayabilmesi için primin tamamının yada ilk taksitinin muhakkak ödenmesi gerekir. Sigorta sorumluluğunun başlangıcı, sözleşmenin imzalandığı tarih değil, primin (tamamının yada bir kısmının) ödendiği tarihtir. Sigorta sözleşmesinin ve sorumluluğunun başlangıç tarihlerinin farklı olması durumunda bu durum poliçede belirtilmelidir.⁸²

Sigortacılıkta prim, net prim ve brüt prim olarak iki kısma ayrılmaktadır.

⁷⁹ Karacan, a.g.e., s.314.

⁸⁰ Öksüz, a.g.e., s.26.

⁸¹ **Türk Ticaret Kanunu**, <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/997.html>, (Erişim Tarihi:12 Nisan 2008).

⁸² Güvel, a.g.e., s.67.

Net prim (risk primi), yönetim, üretim giderleri dışında ve hiç bir kesin kâr marjı olmadan çıplak rizikoyu karşılayan miktardır. Net primin hesaplanmasında, ya sigorta konusu üniteler tek tek ele alınarak taşıdıkları risklere göre prim oranı belirlenir, ya da sigorta konusu üniteler belirli sınıflara ayrılarak prim oranı saptanır. Hayat sigortalarında, sigortalılar yaşlarına göre sınıflandırılarak prim oranları hesaplanmaktadır.⁸³

Brüt prim ise, net prime; yönetim, üretim, sürüm ve "emniyet payı" olarak nitelenen olağanüstü hasar olaylarının karşılanması amacıyla yapılacak olan giderler ile sigortacının kar marjının eklenmesi suretiyle hesaplanır.⁸⁴

Serbest rekabet ve serbest tarife ortamında, Büyük Sayılar Kanunu, olasılık hesapları ve zaman içinde elde edilen istatistiksel sonuçların veri olarak kullanıldığı matematiksel modellerle belirlenen fiyat; sigortalı sayısını en çok'a çıkaracak ödenebilir prim tutarı, hasar tazminatlarını karşıladıktan sonra en çok karı sağlayacak prim tutarı olmalıdır. Burada altı çizilen konuları açığa çıkarılacak olursa; Prim;⁸⁵

- Hasar ödemelerine yetmeli, işletme giderlerine yetmeli,
- Sermaye maliyeti, rezerv maliyeti ve reasürans maliyetini hesaba katmalı,
- Satışın ve sigortalı sayısının artmasına, Büyük Sayılar Kanununun işlerlik kazanmasına uygun olmalı,
- Kişilerin gelirlerine göre ödenebilir olmalı,
- Sigorta şirketinin kar etmesini sağlamalı,
- Sigorta piyasasında rekabet edebilecek düzeyde bir fiyat olmalı,
- Enflasyonun yüksek olduğu ülkelerde bugün alınan prim, gelecekteki hasarlara yetmelidir.

⁸³ Temizer, **a.g.e.**, s.13.

⁸⁴ **a.g.e.**, s.13.

⁸⁵ Uralcan, **a.g.e.**, s.46.

1.2.3.2.2. Tazminat

Sigorta sözleşmesi ile güvence altına alınan bir rizikonun gerçekleşmesi halinde, meydana gelen zararın giderilmesi için sigortacı tarafından sigortalıya ödenmesi gereken tutara sigorta tazminatı denir. Tazminat ödenmesinde, sigortalıyı hasardan önceki finansal durumunun üstüne çıkarma gayesi değil, hasardan önceki duruma getirme gayesi esastır. Bu nedenle ödenecek olan tazminat, sigorta tutarından fazla olamaz. Tazminat yükümlülüğü uygulamada esas itibari ile sigortacının sigortalıya yaptığı ödeme ile yerine getirilir. Ancak bir kısım mal sigortalarında tazminat yükümlülüğünün aynî ödemelerle yerine getirilmesi de mümkündür. Örneğin, cam sigortalarında para yerine cam taktırılması aynî bir ödemedir.⁸⁶

Tazminatın ödenebilmesi için bazı koşulların gerçekleşmesi gerekir. Bu koşullar şöylece belirtilebilir;⁸⁷

- Gerek sözleşme yapılırken, gerekse hasar anında sigortalı ile sigorta konusu arasında bir çıkar ilişkisi bulunması,
- Gerçekleşen riziko ile meydana gelen hasar arasında doğrudan bir sebep-sonuç ilişkisi bulunması (Yakın Neden İlkesi),
- Sigortalının rizikonun gerçekleşmesine kasıtlı olarak sebep vermemesi,
- Sigortalının, hasarın gerçekleşmemesi için ve gerçekleşmesi durumunda da zararın artmasını önlemek için gerekli önlemleri alması gerekir.

1.2.3.2.3. Sigorta Aracıları

Sigorta araçları acenteler, prodüktörler ve brokerler olarak sıralanmaktadır.

Acenteler; Her ne ad altında olursa olsun sigorta şirketine tabi bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak, belli bir yer veya bölge içinde, daimi bir surette, Türkiye'deki sigorta şirketlerinin sigorta sözleşmelerine aracılık eden veya bunları sigorta şirketi adına yapan gerçek veya tüzel kişilere sigorta acentesi, sigorta

⁸⁶ Alaaddin Fırat, **Türkiye'nin Ekonomik Politikasının Işığında Özel Sigorta Sistemi ve Başlıca Sorunlar**, Ankara, 1982, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi'den aktaran Uygur Temizer, **a.g.e.**, s.14.

⁸⁷ Güvel, **Sigortacılık, a.g.e.**, s.76.

acentelerinin acentelik faaliyetleriyle ilgili olarak tayin ettikleri gerçek veya tüzel kişi acentelere ise tali acenteler denir. Tali acentelik tesisi için sigorta şirketinin yazılı izni gerekir.⁸⁸

Prodüktör : Sigorta ettiren ve sigortacıya bağlı olmaksızın çeşitli sigorta dallarında sigorta olmak isteyenlere bilgi vererek sigorta sözleşmesinin şartlarını müzakere eden ve tehlikenin konusu ve özelliklerine göre sigorta teklifnamesini hazırlamada yardımcı olan ve çalışmalarının karşılığında komisyon alan gerçek veya tüzel kişilere prodüktör denir.⁸⁹

Broker: Prodüktörlerden farklı olan bu meslek, ülkemizde yaygın değildir. Brokerler sigorta ve reasürans piyasasının özel profesyonel aracıları olup, sigorta ettirene en uygun ve ucuz sigorta teminatını temin eden gerçek veya tüzel kişilerdir. Sigorta şirketleri ile reasürans şirketleri arasında bu işleri yapanlara " reasürans broker'ı " denir. Sigorta ve reasürans brokerlerinin Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü'nden ruhsat almaları zorunludur.⁹⁰

Acenteler sigortacı adına, brokerler sigorta ettiren adına hareket ederken, prodüktörler her iki tarafa da bağlı olmaksızın faaliyette bulunurlar.⁹¹

1.2.3.2.4. Reasürans

Sigorta şirketlerinin üzerlerine aldıkları rizikonun taşıyabilecekleri miktarını bünyelerinde bıraktıktan sonra, taşıyamayacakları kısmını ya da rizikonun tümünü bir başka sigorta şirketi yada reasürans şirketine devretmeleri işlemine reasürans (yeniden sigorta) işlemi denir.⁹²

Reasüransta rizikoyu üzerinden devreden taraf mutlaka bir sigorta şirkettir. Acente, prodüktör yada sigorta ettiren ile reasürans işlemi yapılamaz. Zira reasürans işleminin yapılabilmesi için daha önceden yapılmış bir sigorta mukavelesine gerek

⁸⁸ **Sigorta Murakabe Kanunu**, Madde.9, http://www.alomaliye.com/7397_nolu_kanun.htm, (Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2008).

⁸⁹ **Sigorta Murakabe Kanunu**, Madde.37, <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1021.html>, (Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2008).

⁹⁰ Temizer, **a.g.e.**, s.17.

⁹¹ **a.g.e.**, s.17.

⁹² Şebnem Duman, **Sigorta Tekniği**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayın No:816, Ekim1994, s.35.

vardır.⁹³ Sigortayı devralan taraf bir reasürans şirketi olabileceği gibi bir sigorta şirketi de olabilir.⁹⁴

Reasürans işlemlerinin yarattığı faydaları şu şekilde sıralayabiliriz:⁹⁵

- Reasürans, sigorta şirketinin kendi kapasitesinin üstünde büyük rizikolar kabul etmesine olanak sağlayarak, iş kabul kapasitesini artırır.
- Yüklenemeyeceği riziko miktarını reasürans yolu ile devretme olanağı bulan sigorta şirketi bölge itibariyle kabul hacmini artırır.
- Karşılıklı iş alış-verişine dayanan reasürans işlemleri uzun zaman dilimleri içinde rizikonun geniş alanlara dağılması ve büyük sayılar kanunun etkili şekilde çalışabilmesini sağlar.
- Reasürans işlemleri, sigorta kuruluşlarına finansal destek sağlar. Özellikle yeni ve küçük, gelişmekte olan sigorta şirketleri reasürörün finansal desteğine gerek duyarlar. Cari rizikolar ihtiyatı, zorunlu blokeler, yıl içinde üretim harcamaları, hasarlar gibi ödemeleri karşılayan şirketi güç durumda bırakır. Reasürans ile hasar payının bir kısmını devreden sigorta şirketi, reasürans komisyonu ile de şirkete gelir sağlamış olur.
- Herhangi bir sigorta konusu bir bölgeye girebilmek yada bir bölgeden çıkabilmek için kolay vs. masrafsız bir olanak sağlar.

Görüldüğü gibi, reasürans işlemleri, en başta rizikonun dağıtılması ve büyük sayılar kanunun işlerliğini koruyabilmesi olmak üzere birçok temel nedenlerden dolayı sigorta işlemlerinde mutlak bir gereklilik taşımaktadır. Ancak, sigorta işlemlerinde güvence temin eden sigorta şirketi nasıl bunun karşılığında bir prim alırsa, reasürans işlemi ile bir yükümlülük altına giren reasürans şirketi de bu yükümlülüğü oranında prim miktarını devralır. Devredilen bu prim tutarı sigorta şirketinin kaybıdır. Aynı zamanda, sigorta konusunu elde etmek için verdiği komisyonlar ve diğer masraflar da birer gider kalemidirler. Bunun yanı sıra reasürans şirketinden alınan komisyon bir

⁹³ Duman, **a.g.e.**, s.35.

⁹⁴ Hilmi Acinan, **Reasürans**, İstanbul, 5G Matbaacılık Ltd. Şti., Kasım 2006, s.2.

⁹⁵ Duman, **a.g.e.**, s.36.

gelirdir ve genellikle sigorta şirketinin ödediği komisyon oranından fazladır. Bu arada hasar gerçekleştiğinde, gerçekleşme oranına göre, sigorta şirketinin o işi devretmesi sonucu kârlı ya da zararlı olduğu ortaya çıkar.⁹⁶

İki tarafa da birtakım yükümlülükler yükleyen reasürans işlemlerinde, kapasitenin gerektirdiği saklama payı oranındaki rizikoyu yüklenen sigortacı, artan riziko tutarını başka bir sigorta ya da reasürans şirketine devrettiğinde, devreden şirkete "**sedan şirket**", devralan şirkete "**reasürans şirketi**" ya da "**reasürör**", devretme işlemine de "**reasüre etme**" denir. Sedan şirketin devrettiği bölüm veya miktara "**sesyon**", kendisinde saklama payı olarak kalan miktara "**plen**" (**dilim**) denir. Sedan şirket reasüröre devrettiği sigorta işi nedeniyle belli bir oranda "**reasürans komisyonu**" alır. Bazen reasürans yolu ile devralınan riziko da bir başka şirkete devredilebilir. Bu işleme de "**retrosesyon**" denir. Devralan şirket "**retrosesyon**" olur.⁹⁷

1.2.3.2.5. Koasürans

Birden fazla sigorta işletmesinin tek bir riski üzerlerine almalarına koasürans (müşterek sigorta) adı verilir. Koasüransta genel olarak büyük bir risk çeşitli sigorta işletmeleri tarafından aynı şartlarla paylaşılmaktadır. Fakat reasüransın aksine, koasüransa giren bir sigorta işletmesi koasüransa dahil olan diğer sigorta işletmeleriyle ayrı ayrı muhatap olmaktadır.

Koasürans işlemleri bir işletmenin öncülüğü ile yapılır ve öncülük yapan işletmeye "**jeran işletme**" adı verilir. Jeran işletme koasüransa iştirak eden işletmeler arasında sigorta poliçesinin düzenlenmesini sağlar ve belirli bir komisyon karşılığında diğer işletmeler adına tahsilat yapar, vergi ve harçları öder. Ayrıca jeran işletme çok defa hasar anında gerekli işlemleri de yapar. Bu nedenle koasürans, sigortacı için oldukça karışık ve masraflı bir işlemdir.⁹⁸

⁹⁶ Duman, a.g.e., s.36.

⁹⁷ Duman, a.g.e., s.36; Ali İhsan Karacan, **Mali Aracı Kurum Olarak Sigortacılık ve Sigorta Şirketleri**, Ankara, Bağlam Yayıncılık, Ocak 1994, s.85.

⁹⁸ Sağlam, a.g.e., s.56.

1.2.3.2.6. Konservasyon

Herhangi bir sigorta şirketinin teminatı altına almış olduğu riskin gerçekleşmesi halinde, ödemeye hazır olduğu tazminat miktarına konservasyon (saklama payı) denir. Konservasyon tespitinde çeşitli faktörler gözönünde tutulmaktadır. Bu nedenle "doğru konservasyon" limiti yerine, her sigorta şirketi için değişen "en uygun konservasyon" limitleri söz konusudur.⁹⁹

Konservasyon tespitinde gözönünde tutulması gereken faktörler şunlardır;

- Şirketin sermayesi, aktif toplamı, serbest karşılıkları, likidite durumları,
- Sermayenin alternatif maliyeti,
- Portföyün büyüklüğü, prim geliri, portföy karlılığı,
- Portföyün yapısı, dağılımı, hasar durumu,
- Genel olarak sigorta endüstrisinin ve ülkenin ekonomik durumu,
- Şirketin stratejisi, yatırım politikası,
- Reasürans maliyeti, reasürans politikası ile ilgili uzun vadeli planlar.

1.3. ÜLKEMİZDE SİGORTACILIK SEKTÖRÜ

Ülkemizde sigortacılık işleminin yaygınlaşması finansal sektörlerin gelişimi ile paralellik göstermiş ve sigortacılık bir sektör haline dönüşerek ülkemiz ekonomisine yön veren, sıcak para akışını sağlayan önemli unsurlardan biri olmuştur. Sigortacılık sektörü organizasyonu, amaçları, işlevleri gibi birçok yönden farklılaşarak, ekonomik değişim ve dönüşüm sürecine kaynaklık etmiştir. Başlangıçta mal ve cana gelebilecek muhtemel zararların telafisi işini, topladıkları primler karşılığında kendisine görev edinen sigortacılık sektörü, şimdilerde ekonomilerin gelişmesi, toplumun refah

⁹⁹ Sağlam, a.g.e., s.56.

seviyesinin yükselmesi ve devletlerin ekonomik açıdan yükünün hafifletilmesi gibi konularda son derece önemli işlevlere sahip hale gelmiştir¹⁰⁰.

Ülkemizdeki önemli finansal kurumlardan biri olan sigorta şirketlerinin gelişimi hem piyasadaki fon kaynak ve kullanımının etkinliği açısından hem de güvence unsuru açısından çok önemlidir. Çalışmanın bu kısmında Türkiye’deki sigorta sektörünün durumu ana hatlarıyla ortaya konulmaya çalışılacaktır.

1.3.1. Faaliyet Gösteren İşletmeler ve Sigorta Türleri

Ülkemizde sigortacılık faaliyetleri, hayat ve hayat dışı dallar olmak üzere iki ana grupta toplanmıştır. Hayat dışı grubu 11 ana daldan oluşmaktadır. Hayat dışı ana dalları sırasıyla; yangın, nakliyat, kaza, makina-montaj, dolu, hayvan hayat, hastalık, hukuksal koruma, ferdi kaza, kredi ve trafik dallarından oluşmaktadır. Hayat grubu ise, yalnızca hayat ana dalından ibarettir.¹⁰¹

Piyasadaki liberalizasyondan sonra sigorta şirketi sayısında, 1980’lerin sonundan itibaren önemli bir artış gerçekleşmiştir. 1988 yılında 35 olan sigorta şirketi sayısı günümüzde 47’ye ulaşmıştır. Ancak bu artışın tamamının sektöre yeni giren şirketlerden kaynaklandığı söylenemez. Bu artışın önemli bir nedeni de, şirketlerin hayat faaliyetlerini ayrı bir şirket kurarak devam ettirmelerini gerektiren düzenlemedir.¹⁰²

Bu 47 şirketin 25 tanesi hayat dışı branşlarda, 10 tanesi hayat ve emeklilik branşında, 1 tanesi hayat, 1 tanesi emeklilik branşında çalışmakta olup, 1 tanesi de reasürans şirkettir. Sektördeki şirketlerin sermaye yapıları incelendiğinde 31’nin yerli, 16’sının Türkiye’de kurulu yabancı (doğrudan payı %50’den fazla) şirket olduğu görülmektedir.¹⁰³

¹⁰⁰ Fatih Gümüş, “Türk Sigortacılık Sektörünün Sorunlarının Tespiti ve Çözüm Önerileri”, **Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketler Birliği Yayını**, Bilim ve Danışma Kurulu Onaylı Eserler, s.69.

¹⁰¹ T. C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü, **Türk Sigortacılık Sektörünün Temel Göstergeleri 4**, http://www.hazine.gov.tr/Sigortacilik_Sektor.pdf , (24 Şubat 2008).

¹⁰² T. C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü, **Türk Sigortacılık Sektörünün Temel Göstergeleri 4**, http://www.hazine.gov.tr/Sigortacilik_Sektor.pdf , (24 Şubat 2008).

¹⁰³ **Türk Sigortacılık Sektörü Hakkında Genel Bilgiler**, http://www.sigortacilik.gov.tr/06SSKI/6.01-Sigortacilik_Sektoru/ti45.htm, (24 Şubat 2008).

1.3.2. Sigorta Prim Üretimleri

Sektördeki prim üretimi 2006 yılı fiyatları ile 9.667.540.815 YTL iken %13,88'lik bir büyüme ile 2007 yılında 11.009.667.334 YTL olmuştur. 2006 yılında üretilen toplam prim tutarının 8.281.739.453 YTL'lik kısmı hayat dışı branşlara aittir ve bu tutar %15,89 oranında büyüyerek 2007 yılında 9.597.468.685 YTL'ye ulaşmıştır. 2006 yılında 1.385.801.362 YTL olan hayat branşına ait prim tutarı ise % 1,90 oranında büyüyerek 2007 yılında 1.412.198.649 YTL olmuştur.¹⁰⁴

2007 yılında hayat dışı grubunda en çok primi üreten branş 3.574.502.836 YTL ile Kaza branşıdır. Bu branşın 2006 yılı toplam prim üretimi 3.119.180.954 YTL'dir ve 2007 yılında 2006 yılına göre %14,60 oranında bir büyüme gerçekleşmiştir.¹⁰⁵

Toplam prim üretiminin 10.797.042.721 YTL'si direkt prim, 212.624.613 YTL'si endirekt prim üretimidir.¹⁰⁶

Toplam prim üretiminin hangi satış kanallarına göre dağılımı aşağıdaki gibidir:

Toplam primin %10,49'u 1.155.131.177 YTL ile sigorta şirketi merkezi kanalıyla, % 65,29'u 7.187.854.829 YTL ile acente kanalıyla, % 15,63'ü 1.721.055.541 YTL ile banka kanalıyla, % 8,59'u 945.625.787 YTL ile broker kanalıyla oluşturulmuştur.¹⁰⁷

Türk sigorta sektörü son 20 yıl içinde istikrarlı bir büyüme süreci yaşamış olmakla birlikte sektör temel parametreler itibariyle arzu edilen büyüklüklere henüz

¹⁰⁴**Direkt Endirekt Primler,**

<http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb/Istatistikler/Genel+Sektör+verileri/Türk+sigorta+sektörü+verileri/2007yilita blolari>, (24 Şubat 2008).

¹⁰⁵**Direkt Endirekt Primler,**

<http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb/Istatistikler/Genel+Sektör+verileri/Türk+sigorta+sektörü+verileri/2007yilita blolari>, (24 Şubat 2008).

¹⁰⁶**Direkt Endirekt Primler,**

<http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb/Istatistikler/Genel+Sektör+verileri/Türk+sigorta+sektörü+verileri/2007yilita blolari>, (24 Şubat 2008).

¹⁰⁷**Satış Kanalı Bazında Primler,**

<http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb/Istatistikler/Genel+Sektör+verileri/Türk+sigorta+sektörü+verileri/2007yilita blolari>, (24 Şubat 2008).

ulaşamamıştır. Burada hedef gelişmiş ülkeler seviyesidir. 2001'de yaşanan ekonomik kriz sonrasında, genellikle banka ve holdinglerin bünyelerindeki sigorta işletmeleri faaliyetlerini durdurmak zorunda kalmışlar, bazılarının da TMSF'ye devredilmeleri bu sektörde prim üretimindeki artışın azalma eğilimine girmesine, istihdamda düşüşe, ekonomik büyümenin yavaşlamasına ve sigortacılık sektörüne güvenin eksilmesine sebebiyet vermiştir. Sigorta işletmelerinin topladıkları primlerin değerlendirilmesi, sigortalıların korunması amacıyla devlet tarafından belirlenmektedir. Nitekim, söz konusu işletmeler birçok finansal kurumdan farklı olarak eldeki fonlarını, öncelikle güvenlik prensibini, daha sonra likidite ve karlılık prensiplerinin göz önünde bulundurarak yatırıma dönüştürmektedirler. Ülkemiz sigorta şirketlerinin yatırımlarının %70 - %80'i de devlet tahviline gitmektedir. Toplam prim üretiminin GSYİH'ye oranının en az % 5 olmasının gelişmişlik göstergesi olarak değerlendirildiği dikkate alındığında, ülkemiz sigortacılık sektörünün prim üretiminin en az dört kat daha büyük olması, hedef prim üretimi olarak kabul edilebilir¹⁰⁸.

1.3.3. Sigorta Tazminat Ödemeleri

Hayat dışı branşlarda çalışan sigorta şirketlerinin 2006 yılında 3.433.473.480 YTL olan tazminat ödemeleri toplamı 2007 yılında 3.938.813.666 YTL olarak gerçekleşmiştir.¹⁰⁹

Hayat branşında çalışan sigorta şirketlerinin 2006 yılında 1.471.220.091 YTL olan tazminat ödemeleri toplamı 2007 yılında ise 1.009.582.393 YTL olarak gerçekleşmiştir¹¹⁰

¹⁰⁸ Ercan DUYGULU, “Türkiye’de Sigorta İşletmeleri ve Sigorta İşletmelerinin Mali Durumlarına Genel Bir Bakış”, **TSRSB Yayını**, Bilim Kurulu Onayına Sunulmayan Eserler, s.189.

¹⁰⁹ **Teknik Kar-Zarar Tabloları, Hayat dışı**, [http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb/Istatistikler/Konsolide+Kar-Zarar+Tabloları/Teknik+Kar-Zarar+Tabloları/sirketlerhayat20074,\(24 Şubat 2008\).](http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb/Istatistikler/Konsolide+Kar-Zarar+Tabloları/Teknik+Kar-Zarar+Tabloları/sirketlerhayat20074,(24 Şubat 2008).)

¹¹⁰ **Teknik Kar-Zarar Tabloları, Hayat** [http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb/Istatistikler/Konsolide+Kar-Zarar+Tabloları/Teknik+Kar-Zarar+Tabloları/sirketlerhayat20074,\(24 Şubat 2008\).](http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb/Istatistikler/Konsolide+Kar-Zarar+Tabloları/Teknik+Kar-Zarar+Tabloları/sirketlerhayat20074,(24 Şubat 2008).)

İKİNCİ BÖLÜM
SİGORTA MUHASEBESİ
VE
SİGORTA İŞLETMELERİNDE FİNANSAL TABLOLAR

2.1. SİGORTA MUHASEBESİ UYGULAMALARI

Sigorta muhasebesi uygulamaları, diğer sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin yürütmüş oldukları muhasebe işlemleri yanında bazı özel durumlara ilişkin uygulamaları da içermektedir.

2.1.1. Sigorta Muhasebesi

Muhasebe, bir örgütün kaynaklarının oluşumunu, bu kaynakların kullanılma biçimini, örgütün işlemleri sonucunda bu kaynaklarda meydana gelen artış ve azalışları ve örgütün finansal açıdan durumunu açıklayan bilgileri üreten ve bunları ilgili kişi ve kuruluşlara ileten bir “bilgi sistemi”dir.¹¹¹ Muhasebe finansal nitelikli işlemlerin kaydedilmesi, sınıflandırılması ve özetlenmesi yanında, analizi ve yorumlanması gibi ikinci bir işleve de sahiptir. Bu açıklamalara göre, muhasebenin amacı işletmelerin faaliyetleri ile ilgili karar verebilmelerine yardımcı olacak finansal bilgileri sağlamaktır.¹¹²

Sigorta işletmelerinin prim üretmek, sigorta aracılara (acente ve prodüktörlere) yaptıkları prim üretimi üzerinden komisyon vermek, reasürans işlemleri yapmak, tazminat ödemek, sigorta tekniğinin ve yasal düzenlemelerin öngördüğü teknik karşılıkları hesaplamak, poliçe ve ipotek karşılığı ödünç para vermek, teminat ya da garanti fonu yükümlülüklerini yerine getirmek, topladığı primleri yatırıma yönlendirmek, vergi resim ve harçları tahsil etmek ve ödemek, işletme faaliyetlerinin gereği olan sabit ve değişir giderleri yapmak, ihtiyaç duyulan maddi duran varlıkları edinmek, diğer şirketlere iştirak etmek gibi finansal nitelikli pek çok işlemi bulunmaktadır. Bu nedenle, sigorta işletmelerindeki muhasebe düzeni, ödünç para vermek, vergi tahsil etmek ve ödemek, faaliyetin özelliğinden kaynaklananlar dışında gelir ve giderleri yapmak, maddi duran varlık edinmek ve diğer şirketlere iştirak etmek gibi genel muhasebe işlemlerinin yanısıra üretim, reasürans ve hasar işlemlerini de içermektedir.¹¹³

¹¹¹ Orhan Sevilengül, **Tekdüzen Muhasebe Sistemi ile Uyumlu Genel Muhasebe**, Ankara, Gazi Kitabevi, 9.Baskı, 2000, s.9.

¹¹² Hüseyin Ergin, **Muhasebeye Giriş**, Kütahya, Ekspres Matbaası, 7.Baskı, 2001, s.5.

¹¹³ Sanem Candar, **Sigorta Muhasebesi ve Finansal Tabloların Diğer Sektörlerden Farklılaşması ve Analizi**, Sigortacılık Genel Müdürlüğü, Hazine Müsteşarlığı, Uzmanlık Tezi, Ankara, Kasım 2001, s.23.

Bu çerçevede, sigorta muhasebesi, genel muhasebede kullanılan esas ve metotlarına göre işletmenin çalışma konusuna giren işlemlerin kaydı için gerekli özel hesapları bulunan bir uzmanlık muhasebesidir. Sigorta şirketlerinin muhasebesinde, bir taraftan ticaret şirketlerinden farklı olmayan işlemlere ait muhasebe kayıtlarına yer verildiği gibi, diğer taraftan da işletmenin bünyesine özgü (sigortacılıkla ilgili) işlemlerin muhasebe kayıtları yer almaktadır.¹¹⁴

2.1.2 Sigorta Muhasebesinin Özellikleri

Sigorta işletmelerinin faaliyetlerine ilişkin özellikli durumlar sigorta muhasebesine de yansımaktadır. Çalışmamızın bu kısmında; sigorta muhasebesine yansıyan bu özellikleri genel özellikler ve sigorta muhasebesine özgü hesaplar olmak üzere iki grup halinde detaylarıyla inceleyeceğiz.

2.1.2.1 Genel Özellikler

Sigorta ürününün maddi olmayan yapısı, sigorta işletmelerini üretim ve ticaret işletmelerinden ayırmaktadır. Ayrıca, sermaye yapısı, kaynak tahsisi, çalışma tarzı bakımlarından da bir sigorta işletmesi, diğer işletmelerden ayrılmaktadır. Sigorta sektörü ekonomide finansal hizmetler sektörü içinde faaliyet göstermesine rağmen, varlık yükümlülük yapısı finansal kurumlardan da oldukça farklılaşmaktadır.¹¹⁵

Sigorta işletmelerinde muhasebeleştirilmesi gereken işlemler ana hatlar itibariyle aşağıda sıralandığı gibi oluşmaktadır;¹¹⁶

- Prim üretimi sağlamak,
- Sigorta araçlarına (acentelere, prodüktörlere, brokerlere) prim üretimleri üzerinden komisyon vermek,
- Üstlenilen rizikonun bir kısmını başka sigorta ve reasürans şirketlerine devretmek (pasif reasürans),

¹¹⁴ Sedat Sağlam, **Sigorta Muhasebesi**, Yük Neşriyat, 2.Baskı, İstanbul, 1987, S.3'den Aktaran Ömer Tekşen, Serdar Atay, **Sigorta İşlemleri Muhasebesi**, Baran Ofset, 1.Baskı, Ankara, Mayıs 2006, s.31.

¹¹⁵ Candar, **a.g.e.**, s.24.

¹¹⁶ Tekşen ve Atay, **a.g.e.**, s.32; İdris Serdar, **Sigortanın Temel Kavramları ve Sigorta İşletmelerinin Muhasebesi**, Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü, Mart 2005, s.12.

- Devredilen primler karşılığında sigorta ve reasürans şirketlerinden komisyon almak,
- Başka sigorta şirketlerinin üstlendikleri rizikolardan pay almak (aktif reasürans)
- Aktif reasürans yoluyla alınan primlere karşılık komisyon ödemek,
- Oluşan hasarlardan paylarına düşen kısmı ödemek,
- Gerek sigorta tekniği, gerekse muhasebenin dönemsellik ilkesi uyarınca, sigorta mevzuatında öngörülen teknik karşılıkları hesaplamak,
- Poliçe ve ipotek karşılığı ödünç para vermek (ikraz),
- Sigorta mevzuatının öngördüğü teminatları tesis etmek,
- Toplanan fonları çeşitli yatırım alanlarında değerlendirmek,
- Vergi mükellefi veya sorumlusu olarak çeşitli vergi, resim ve harçları tahsil etmek ve ödemek,
- İşletme faaliyetlerinin gereği olan sabit ve değişir giderleri yapmak,
- İhtiyaç duyulan maddi duran varlıkları edinmek,
- Diğer şirketlere iştirak etmektir.

Sigorta işletmelerinin faaliyetlerinin gösterdiği özellikler, daha önceden de belirtildiği üzere sigorta muhasebesine de yansımaktadır. Bu özellikleri kısaca şu şekilde sıralayabiliriz;¹¹⁷

- Sigorta şirketlerinin borç-alacak tutarları çeşitli yönlerden belirsizdir. Bu belirsizlikler; güvence altına alınan riskin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği, gerçekleştiği

¹¹⁷ Tekşen ve Atay, **a.g.e.**, s.32; Candar, **a.g.e.**,s.25; Atilla Uyanık, **Denetim, Muhasebe ve Vergilendirme (Sigorta Sektörü Uygulamalı)**, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 1.Baskı, İstanbul, Kasım 2001, s.510; Ahmet Başpınar, Finansal Analiz Tekniklerinin Sigorta Şirketi Mali Tablolarına Uygulanması, **Maliye Dergisi**, Sayı:149, Mayıs-Aralık 2005, s.6

takdirde hasar büyüklüğünün ne olacağı gibi bir takım soruların kesin olarak bilinmemesinden kaynaklanmaktadır.

- Sigorta şirketlerinde kesin olarak dönem kar veya zararının belirlenmesi mümkün değildir. Çünkü, görülen her hizmetin fiyatı bir takım olasılık hesaplarına dayanmaktadır. Bu olasılık hesapları, çoğunlukla büyük sayılar kanununa göre bir ortalama olasılığı içermektedir. Tehlikelerin, bu ortalama olasılık sınırını aşarak gerçekleşmesi halinde şirket için bir zarar söz konusu olacaktır. Ancak, bu sınırın altında kalmaları halinde ise kar söz konusu olacaktır.

- Sigorta işletmelerinde tahsil edilen primlerin önemli bir kısmı, sigortalılara hasar bedeli olarak geri ödenmektedir. Fakat bu ödemelerin zamanı, tutarı ve kimlere yapılacağı kesin olarak saptanamamaktadır.

- Sigorta şirketlerinin ihtiyatlarını ifade eden teknik karşılıklar, diğer işletmelerde olduğu gibi kardan değil, sigortalının ödemiş olduğu primlerden ayrılır ve bu karşılıklar, bir takım olasılık hesaplarına dayandığı için, mali tablolar belirli bir hata payına sahip olabilmektedir.

- Genel ve hayat sigortalarındaki farklılıklar çeşitli muhasebe problemleri yaratmaktadır. Söz konusu sözleşmeler farklı prim yapıları ile farklı dönemler için farklı korumalar sağlamaktadır. Ayrıca bu iki kategori için oluşturulan yasalar ve muhasebe yöntemleri (örneğin, genel ve hayat sigortalarının aynı firma tarafından satılamaması gibi engeller), söz konusu kategorilerin birbirinden ayrı olarak gelişmesine yol açmıştır.

- Sigorta işletmelerinin kıymet hareketleri bir hesap dönemini aştığından gider ve gelirin kesin olarak hesaplanması olasılığı düşük olmaktadır. Ancak uygulamada, bir yıl süresince tahsil edilen primler ile verilen tazminat ve rantlar aynı hesap dönemine aitmiş gibi varsayılmaktadır. Oysa ticaret ve sanayi işletmelerinde kar zarar hesapları genellikle yalnız bir hesap yılına ait işlemleri kapsamaktadır.

Ayrıca sigortacılık sektörü, güven esasına dayalı bir finansal hizmet kuruluşu olduğundan ve özellikle hayat sigortalarında uzun yıllar boyunca prim toplanmakta ve tazminat ödemeleri bu dönemlerin sonunda risk gerçekleşmesi halinde yapılmakta olduğundan, sigortalıların hak ve menfaatlerinin korunması açısından, çoğu

ülkede önemli yasal düzenlemelere tabi olmuştur. Söz konusu yasal düzenlemelere örnek olarak, sigorta işletmelerinin aktifleri içinde likit değerlere ağırlık verilmesi, talep edilen teknik karşılıkların ayrılması, sıklığı az fakat hasar şiddeti yüksek bazı olaylar için sermaye yedeği şeklinde karşılıklar ayrılması, teminat ya da güvence fonu ayırma yükümlülükleri getirmesi, ödeme gücünün sağlanması bakımından ek sermaye talepleri ve benzeri pek çok uygulamayı gündeme getirmiştir.¹¹⁸

2.1.2.2. Sigorta Muhasebesine Özgü Hesaplar ve İşleyişi

Sigorta şirketlerinin finansal yapısı, ticari ve sınai faaliyet gösteren şirketlerin finansal yapılarından farklı olduğundan sigorta şirketleri diğer işletmelerden farklı olarak, hizmetin özelliklerinden türeyen ayrıntıları da içerecek şekilde hesaplar düzenlemek zorundadırlar.¹¹⁹ Sigorta muhasebesine özgü bu hesaplar ve bunlara ilişkin açıklamalar aşağıdaki başlıklarda ele alındığı gibi oluşmaktadır.

2.1.2.2.1. Cari Hesaplar

Bu hesaplar, sigorta işletmelerinin çeşitli sigorta üretimi işlemlerinden doğan alacaklarını ve ödemek zorunda oldukları komisyon, gider payı gibi harcamalarını izledikleri kendilerine özgü hesaplardır.¹²⁰ Bu hesaplar;

- Sigortalılar Cari Hesabı
- Acenteler Cari Hesabı
- Koasürörler Cari Hesabı
- Reasürörler Cari Hesabı
- Sedanlar Cari Hesabı
- Retrosedanlar Cari Hesabı
- Retrosesyonerler Cari Hesabıdır.

¹¹⁸ Candar, **a.g.e.**, s.25.

¹¹⁹ Başpınar, **a.g.e.**, s.6.

¹²⁰ Temizer, **a.g.e.**, s.55.

2.1.2.2.1.1. Sigortalılar Cari Hesabı

Sigortalılarla doğrudan yapılan işlemlerle ilgili prim alacaklarının ve buna karşılık yapılan tahsilatın işlendiği hesaptır.¹²¹ Bu hesabın borcuna sigortalıların ödemesi gereken brüt prim tutarları kayıt edilir. Primler ödendikçe hesap alacaklandırılır. Sigortalılara ait poliçelerin iptali halinde hesap alacaklanır. Ayrıca bu hesap ödenecek tazminat ve hasarlar hesabı ile de karşılıklı çalışır. Ödenecek tazminat ve hasar tutarları hesabın alacağına, ödenen tazminat ve hasar tutarları ise hesabın borcuna kaydedilir.¹²²

Bu hesabın yapılan işlemlere göre muhasebe kayıtları şu şekilde olacaktır:¹²³

a) Poliçe kesildiğinde;

SİGORTALILAR CARİ HS. Kaza Müşterileri Ayı Kaza Üretim Kaydı	KAZA TEKNİK KAR ZARAR HS. Alınan Primler
--	---

b) Prim tahsilinde;

KASA HS. Nolu Poliçe Bedelinin Tahsili	SİGORTALILAR CARİ HS. Kaza Müşterileri
---	---

¹²¹ Tarık B.Sesayılmaz, **Sigorta Ortaklıkları Muhasebesi**, Ankara, 1978, s.30.

¹²² Mehmet Özkan, **Sigorta İşlemleri ve Muhasebesi**, Bilim Teknik Yayınevi, Ocak, 1998, s.550.

¹²³ Temizer, **a.g.e.**, ss.56-57.

Sigorta poliçelerinden bazıları; sigortalılar tarafından kabul edilmemesi, sigortalının değişmesi, tahsilat yapılmaması, rizikonun sonradan ağırlaşması gibi nedenlerle, düzenlendikleri tarihlerden bir süre sonra iptal ve feshedilebilmektedir. Böyle durumlarda sigorta şirketleri aşağıdaki muhasebe kaydını yaparlar.

c) Poliçe iptalinde;

KAZA TEKNİK KAR ZARAR HS.	
Alınan Primler	
	SİGORTALILAR CARİ HS.
	Kaza Müşterileri
..... Ayı Kaza İptalleri	

2.1.2.2.1.2. Acenteler Cari Hesabı

Acentelerin yaptıkları işlere ait primler vs. buna karşılık aldıkları komisyonlarla, sigorta ortaklığı adına yaptıkları gider, vergi ve tazminat ödemelerinin ve kendilerine sigorta ortaklığının vermiş olduğu meblağların işlendiği hesaplarıdır.

Acenteler ve sigortalılar hesabında yer alan alacakların ne kadarının henüz muaccel olup da ödenmeden beklediği ya da ne kadarının henüz vadesinin gelmeden beklediği hesaplarda görülememektedir.¹²⁴

Hesabın borcuna acentelerin borçları, alacakları ise hesabın alacağına kaydedilir. Hesabı çalıştıran en önemli iki unsur; Primler ve Komisyonlardır.¹²⁵

Sigortalılar tarafından ödenmesi gereken primler acenteler hesabının borcunda yer alır. Alacağına ise sigorta şirketinin sigortalıya yaptığı iadeler, tenzilatlar

¹²⁴ Şule Karasu, **Türkiye’deki Sigorta Şirketlerinin Finansal Tablolarının Analizi ve Düzenlenen Finansal Tabloların Avrupa Birliği Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi**, Sigortacılık Genel Müdürlüğü, Hazine Müsteşarlığı, Uzmanlık Tezi, Ankara, Mayıs, 1996, s.23.

¹²⁵ Özkan, **a.g.e.**, s.550.

iptal edilen primler yazılır. Komisyonlar acentelerin sigorta şirketinden alacağını gösterdiği için, hesabın alacağına kaydedilir. İptal edilen, iade edilen ve tenzil edilen primlerin komisyonları ise hesabın borcuna yazılır. Ayrıca prim ve komisyonların dışında acentelere yapılacak tenzilatlar yada ilavelerde acenteler hesabının borcuna ve alacağına kaydedilir.¹²⁶

Acenteler cari hesabının yapılan işlem türlerine göre muhasebe kayıtları şu şekillerde olmaktadır:¹²⁷

a) Acenteler şirket adına prim tahsil ettiklerinde şu yevmiye kaydı yapılır;

ACENTELER CARİ HS.	
Kaza Müşterileri	
..... Ayı Kaza Üretim Kaydı	KAZA TEKNİK KAR ZARAR HS. Alınan Primler

b) Acenteler tahsil ettikleri primleri şirkete ödediğinde;

KASA HS.	
....Ayı Poliçe Primlerinin Acentelerden Tahsili	ACENTELER CARİ HS. Kaza Müşterileri

¹²⁶ Özkan, **a.g.e.**, s.550.

¹²⁷ Temizer, **a.g.e.**, ss.57-58.

c) Acentelere, acente sözleşmesinde anlaşılmış olan komisyonlar hesaplandığında şu kayıt yapılır;

KAZA TEKNİK KAR ZARAR HS.	
Verilen Komisyonlar	
	ACENTELER CARİ HS.
	Kaza Müşterileri
... Ayı Kaza Üretim Komisyonları	

d) Komisyonlar ödendiğinde;

ACENTELER CARİ HS.	
Kaza Müşterileri	
	KASA HS.
....Ayı Acentelere Ödenen Komisyonlar	

e) İptal işlemlerinde;

KAZA TEKNİK KAR ZARAR HS.	
Verilen Komisyonlar	
	ACENTELER CARİ HS.
	Kaza Müşterileri
... Ayı Kaza İptalleri	

2.1.2.2.1.3. Koasürörler Cari Hesabı

Sigorta ilişkilerinden doğan alacak ve borçlar her şeyden önce ortaklaşa sigorta sözleşmelerine ait prim paylarının ve tahsilat, yönetim komisyonlarının sonucunda doğar ve bir carî hesapta gösterilir. Şöyle ki, bir sigorta ortaklığı kendi

taşıma gücünün üzerinde bir rizikonun başka sigorta ortaklıklarıyla paylaşılmasına gereksinme duyduğu zaman bir veya birkaç sigorta işletmesiyle ortaklaşa bu rizikoyu sigorta eder. Bu halde, ortak sigorta işletmesine ait prim payını onun carî hesaplarına alacak, hizmetin yürütülmesi ve primin tahsili için hak ettiği komisyonu da aynı hesaba borç işler. Önceden saptanan belirli bir meblağı aşmayan hasar tazminatları da yine bu cari hesaba borç olarak kaydedilir. Hesap taraflarca saptanan dönemler sonunda kesilerek kalıntılar ödenir veya tahsil edilir.¹²⁸

Koasürans (birlikte sigorta) işleminde, tek bir poliçe düzenlenir ve işin yürütülmesi "Jeran Şirket" adı verilen şirket tarafından gerçekleştirilir. Bu nedenle, koasürörler cari hesabı; "Borçlu Koasürörler" ve "Alacaklı Koasürörler" şeklinde iki tali hesap olarak izlenir.¹²⁹

Jeran şirketin muhasebe kayıtlarında, diğer koasürör şirketler (Jere şirketler) alacaklı koasürörler olarak işlem görürler.

Örneğin, (A) sigorta şirketinin jeranlığı altında yapılan ve herbirinin hissesi eşit olan bir kaza sigortasında, (B), (C), ve (D) sigorta şirketleri koasürör şirketler olsun.¹³⁰

Bu durumda Jeran şirket (A)'nın yevmiye kaydı şu şekilde olacaktır

SİGORTALILAR CARİ HS.

Kaza Müşterileri

KAZA TEKNİK KAR ZARAR HS.

Alınan Primler

KOASÜRÖRLER CARİ HS.

Alacaklı Koasürörler

B.Sigorta Şti.(Kaza)

C.Sigorta Şti.(Kaza)

D.Sigorta Şti.(Kaza)

-

-

¹²⁸ Sesyılmaz, **a.g.e.**, s.31.

¹²⁹ Temizer, **a.g.e.**, s.59.

¹³⁰ **a.g.e.**, ss.59-60.

Uygulamada, koasürans işlerinde jeran ve jere şirketlere ait hisseler eşit değildir. Jeran şirketin hissesi, yüklendiği sorumluluk ve yaptığı hizmetler nedeni ile diğer şirketlerden daha fazladır.

Jere Şirket (B)'nin kaydı ise şu şekilde olacaktır;

KOASÜRÖRLER CARİ HS. Borçlu Koasürörler (A) Sigorta Şti.	KAZA TEKNİK KAR ZARAR HS. Alınan Primler Koasürans İşlemlerinde alınan primlerin tahakkuku
---	---

Jere Şirket (B), Jeran şirketten prim tahsil ettiğinde;

KASA HS.	KOASÜRÖRLER CARİ HS. Borçlu Koasürörler (A) Sigorta Şti.
-----------------------	---

Jeran Sigorta Şirketi (A) ise; koasürör şirket (B)'ye yaptığı ödemeyi şu şekilde muhasebeleştirir;

KOASÜRÖRLER CARİ HS. Alacaklı Koasürörler (B) Sigorta Şti.	KASA HS. (B) Sigorta Şirketine Koasürans Primi Ödemesi
---	---

2.1.2.2.1.4. Reasürörler Cari Hesabı

Şirket pasif reasürans işlemi yaparken kullanılan hesaptır.¹³¹ Reasürörler cari hesabı, hesap yurtiçi ve yurtdışı reasürörler olarak ikiye ayrılmıştır. Reasürör şirkete devredilen primler bu hesapta ilgili reasürör şirket adına açılacak bir hesaba alacak, reasürör şirketten alınacak komisyonlar da borç işlenir. Hesap pasif nitelikli olup, bakiyesi şirketin reasürör şirkete olan borcunu gösterir.¹³² Başka bir ifade ile reasürörün şirketten olan alacağını gösterir. Hesabın borç ve alacak tarafı ilgili teknik kar/zarar hesaplarıyla, devredilen primlerin belirli bir oran dahilinde alıkonulması nedeniyle de bu hesap reasürörlerin depoları hesabıyla da karşılıklı çalışır. Alacaklı sigorta ve reasürans cari hesabı da denilebilir.¹³³

Örneğin, (A) sigorta şirketi Ocak ayında çeşitli üretim kaynaklarından sağladığı kaza primlerinden konservasyon oranını aşan kısmı reasürans yoluyla dağıtacaktır.¹³⁴

Reasürans yolu ile dağıtıma ait kayıtlar şu şekilde yapılır;

KAZA TEKNİK KAR ZARAR HS.

Verilen Primler

Milli Reas.Sesyon Primi

Trete Sesyon Primi

REASÜRÖRLER CARI HS.

Milli Reas.Kaza

Trete Reas. Kaza

Ocak ayı verilen kaza üretim primleri

¹³¹ Serdar, **a.g.e.**, s.26.

¹³² Özkan, **a.g.e.**, s.551.

¹³³ Serdar, **a.g.e.**, s.26.

¹³⁴ Temizer, **a.g.e.**, s.62.

Reasürörlerden, verilen işlere karşılık alınan komisyonlar da şu şekilde kaydedilir;

REASÜRÖRLER CARİ HS.

Milli Reas.Kaza

Trete Reasürörleri

KAZA TEKNİK KAR ZARAR HS.

Alınan Komisyonlar

Milli Reas.Sesyon Komisyonu

Trete Sesyon Komisyonu

Ocak ayı verilen reasürans kaza üretim komisyonları

2.1.2.2.1.5.Sedanlar Cari Hesabı

Reasürans işleminde "aktif reasürans" yani alınan reasüranslar sözkonusu olduğunda, başka şirketlerin rizikolarının bir kısmının treteler (anlaşmalar) gereğince devralınmasına karşılık olarak alınan primler ve verilen komisyonların izlendiği hesaplardır.¹³⁵

Sedan şirketler tarafından devredilen primler bu hesapta borç, sedan şirkete ödenecek komisyonlarda alacak olarak kaydedilir. Hesap aktif nitelikli olup bakiyesi sedan şirketten olan alacak miktarını gösterir. Şirket aktif reasürans yaparken yani reasürör pozisyonunda iken kullanılan bir hesaptır.¹³⁶

Aynı işlemi (X) reasürör şirket yönünden kayıtlara geçirecek olursak, alınan primler için şu yevmiye kaydı yapılmalıdır;¹³⁷

¹³⁵ Temizer, **a.g.e.**, s.63.

¹³⁶ Serdar, **a.g.e.**, s.26.

¹³⁷ Temizer, **a.g.e.**, s.63.

SEDANLAR CARİ HS. Trete Sedanlar (Kaza) Sedan (A)	KAZA TEKNİK KAR ZARAR HS. Alınan Primler Sedanlardan Alınan Primler Ocak ayı alınan reasüranslardan kaza primi
Verilen komisyonlar için de;	
KAZA TEKNİK KAR ZARAR HS. Verilen Komisyonlar Sedanlara Verilen Komisyonlar	SEDANLAR CARİ HS. Trete Sedanlar (Kaza) Sedan (A)

2.1.2.2.1.6. Retrosedanlar Cari Hesabı

Retrosesyon işleminde reasürör şirketten riziko devralan sigorta şirketlerine retrosesyoner şirket denilir. Retrosesyoner şirketler, reasürör şirket ile borç ve alacak ilişkilerini "Retrosedanlar Cari Hesabı" adı altında kayıt ederler.¹³⁸

Retrosedan şirketler tarafından devredilen primler bu hesapta borç, retrosedan şirkete ödenecek komisyonlarda alacak olarak kaydedilir. Hesap aktif nitelikli olup bakiyesi retrosedan şirketten olan alacak miktarını gösterir. Şirket aktif reasürans yaparken yani reasürör pozisyonunda iken kullanılan bir hesaptır.¹³⁹

¹³⁸ Temizer, **a.g.e.**, s.64.

¹³⁹ Serdar, **a.g.e.**, s.26.

a) Retrosezyoner şirket devraldığı rizikoyu şu şekilde kayıtlarına geçirir;

RETROSEDANLAR CARİ HS.

Trete Retrosedanlar

Kaza

KAZA TEKNİK KAR ZARAR HS.

Alınan Primler

Retrosedanlardan Alınan Primler

Retrosezyon işleminde trete retrosedanlarından alınan primlerin tahakkuku

KASA HS.

RETROSEDANLAR CARİ HS.

Trete Retrosedanlar

Kaza

Trete retrosedanlarından prim tahsili

b) Komisyon kaydı ise;

KAZA TEKNİK KAR ZARAR HS.

Verilen Komisyonlar

Retrosedanlara Verilen

RETROSEDANLAR CARİ HS.

Trete Retrosedanlar

Kaza

Retrosesyon işleminde komisyon tahakkuku

RETROSEDANLAR CARİ HS.

Trete Retrosedanlar

Kaza

KASA HS.

Retrosedanlara komisyon ödemeleri

2.1.2.2.1.7. Retrosesyonerler Cari Hesabı

Reasürör şirketin kendi saklama payını aşan rizikoları, diğer bir reasürans şirkete sigorta ettirmesi halinde retrosesyon işlemi söz konusudur. Retrosesyon işleminde işi devreden reasürör şirketin kayıtları şu şekilde olacaktır.¹⁴⁰

¹⁴⁰ Temizer, **a.g.e.**, s.65.

Primlerin verilmesi;

KAZA TEKNİK KAR ZARAR HS. Verilen Primler Retrosesyon Primleri	
Retrosesyon işleminde trete retrosesyonelerine verilen primlerin tahakkuku	RETROSESYONERLER CARİ HS. Trete Retrosesyoneleri Kaza
RETROSESYONERLER CARİ HS. Trete Retrosesyoneleri Kaza	
Trete retrosesyonelerine verilen primlerin ödenmesi	KASA HS.
Komisyon kaydı ise;	
RETROSEDANLAR CARİ HS. Trete Retrosedanlar Kaza	
Retrosesyon işleminde komisyon tahakkuku	KAZA TEKNİK KAR ZARAR HS. Alınan Komisyonlar Retrosesyon Komisyonu

2.1.2.2.2. Prim Hesabı

Sigorta şirketleri, riskleri üstlenirken sigortalılardan buna karşılık prim almaktadırlar.¹⁴¹ Alınan primler, şirketlerin direkt ve endirekt olarak yurtiçi ve dışından ürettikleri primleri ifade eder. Direkt primler, sigortalılar, aracılar ve koasürans yoluyla

¹⁴¹ Serdar, **a.g.e.**, s.55.

alınan primlerden oluşur. Endirekt prim ise şirketin diğer bir sigorta şirketinden riski paylaşmak suretiyle aldığı primleri gösterir.¹⁴²

6802 Sayılı Gider Vergisi Kanunu gereğince sigorta şirketlerinin her ne şekilde olursa olsun, yaptıkları bütün işlemler dolayısıyla, kendi lehlerine nakden yada hesaben aldıkları primler, Banka Ve Sigorta Muameleleri Vergisi'ne (B.S.M.V) tabidir. Vergi oranı %5 olup, izleyen ayın 15'ine kadar vergi dairesine yatırılır.¹⁴³

Şirketler primleri, ya doğrudan kendi merkez ve bölge müdürlükleri aracılığı veya yetkilendirdikleri acenteleri vasıtasıyla almaktadırlar.¹⁴⁴

Yapılan muhasebe kaydı ise prim üretimini yapan birime göre farklılık göstermektedir.

Üretim işlemlerinin muhasebe kayıtları;¹⁴⁵

Poliçe düzenlendiğinde;

SİGORTACILIK FAALİYETİNDEN ALACAKLAR Aracılardan Alacaklar Sigortalılardan Alacaklar Primin Kaydı	İLGİLİ BRANŞ TEKNİK KISIM GELİR TAB.HS. (7 Kodlu Hesap) Brüt Yazılan Primler
---	--

¹⁴² Karasu, **a.g.e.**, s.41.

¹⁴³ Yılmaz Benligiray, Kerim Banar, **Banka ve Sigorta Muhasebesi**, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1707, Eylül 2006, s. 201.

¹⁴⁴ Serdar, **a.g.e.**, s.55.

¹⁴⁵ Serdar, **a.g.e.**, ss.58-59.

İLGİLİ BRANŞ TEKNİK KISIM GELİR TAB.HS. (7 Kodlu Hesap) Brüt Yazılan Primler	HAYAT DIŞI TEKNİK GELİR (6 Kodlu Hesap) Brüt Yazılan Primler
Primin Gelir Tablosuna Kaydedilmesi	

Prim tahsil edildiğinde;

Sigortalıdan prim nakit olarak tahsil edildiğinde Kasa Hesabı veya Bankalar borçlandırılırken Sigortalılardan Alacaklar hesabı alacaklandırılır.

KASA / BANKALAR	SİGORTACILIK FAALİYETİNDEN ALACAKLAR Aracılardan Alacaklar Sigortalılardan Alacaklar
Primin tahsiline ilişkin kayıt	

Poliçe iptal edildiğinde;

Sigorta sözleşmelerinden bazıları, sigortalılar tarafından kabul edilmemesi, sigortalının değişmesi, tahsilat yapılmaması, rizikonun sonradan ağırlaşması gibi nedenlerle düzenlendikleri tarihlerden bir süre sonra iptal veya feshedilebilmektedir.

Böyle durumlarda kayıtlar aşağıdaki şekilde olmaktadır.

HAYAT DIŞI TEKNİK GELİR Brüt Yazılan Primler (6 Kodlu Hesap)	İLGİLİ BRANŞ TEKNİK KISIM GELİR TAB.HS. (7 Kodlu Hesap) Brüt Yazılan Primler
---	--

İLGİLİ BRANŞ TEKNİK KISIM GELİR TAB.HS. (7 Kodlu Hesap) Brüt Yazılan Primler	SİGORTACILIK FAALİYETİNDEN ALACAKLAR Aracılardan Alacaklar Sigortalılardan Alacaklar
SİGORTACILIK FAALİYETİNDEN ALACAKLAR Aracılardan Alacaklar Sigortalılardan Alacaklar	KASA / BANKALAR

Acenteler Aracılığı ile Üretim;¹⁴⁶

Acenteler hesabı, sigorta şirketlerde en çok muhasebe kaydının yapıldığı, yani en çok çalışan hesaplardan biridir. Bu hesap, sigorta şirketlerinin kendi acenteleri ile olan borç ve alacak ilişkilerinin kaydedilmesine ve izlenmesine yarar. Sigorta işletmelerine her alanda üretim yapan acenteler, şirket adına prim tahsil ettikleri zaman borçlanır, şirkete yapılan ödemeler ile alacaklanır. Acenteler hesabı borç kalanı veren bir hesaptır. Acenteler hesabının yapılan işlem türlerine göre muhasebe kayıtları şu şekillerde olmaktadır.

Acenteler şirket adına prim tahsil ettiklerinde; Acenteler şirket adına prim tahsil ettiklerinde, yevmiye kaydı, Acentelerden Alacaklar Hesabına borç. Brüt Yazılan Primler Hesabına ise alacak yazılmak suretiyle yapılır.

¹⁴⁶ Serdar, **a.g.e.**, ss.58-59.

SİGORTACILIK FAALİYETİNDEN ALACAKLAR Aracılardan Alacaklar Acentelerden Alacaklar	İLGİLİ BRANŞ TEKNİK KISIM GELİR TAB.HS. Brüt Yazılan Primler
İLGİLİ BRANŞ TEKNİK KISIM GELİR TAB.HS. Brüt Yazılan Primler	HAYAT DIŞI TEKNİK GELİR Brüt Yazılan Primler

Acente tahsil ettiği primleri şirkete ödediğinde; Acente tahsil ettiği primleri şirkete ödediğinde; ödeme nakit olarak şirket veznesine yatırılıyorsa: Kasa Hesabı, ödeme şirketin banka hesabına yapılıyorsa Bankalar Hesabı borçlandırılır. Acentelerden Alacaklar Hesabı ise alacaklandırılır.

KASA / BANKALAR	SİGORTACILIK FAALİYETİNDEN ALACAKLAR Aracılardan Alacaklar Acentelerden Alacaklar
-----------------	--

Acentelere, acente sözleşmesinde üzerinde anlaşmaya varılmış olan komisyonlar hesaplandığında aşağıdaki kayıt yapılır;

İLGİLİ BRANŞ TEKNİK KISIM GELİR TAB.HS. Faaliyet Giderleri Üretim Komisyonları	SİGORTACILIK FAALİYETİNDEN BORÇLAR Aracılara Borçlar Acentelere Borçlar
HAYAT DIŞI TEKNİK GELİR Faaliyet Giderleri Üretim Komisyonları	İLGİLİ BRANŞ TEKNİK KISIM GELİR TAB.HS. Faaliyet Giderleri Üretim Komisyonları

İptal işlemlerinde yukarıda belirtilen işlemlerin tersi yapılmaktadır. Ters işlem veya ters kayıt bilindiği gibi, daha önce hesap borçlandırılmış ise bu kez alacaklandırılır. Alacaklandırılmış ise bu kez borçlandırılır.

HAYAT DIŞI TEKNİK GELİR Brüt Yazılan Primler	İLGİLİ BRANŞ TEKNİK KISIM GELİR TAB.HS. Brüt Yazılan Primler
İLGİLİ BRANŞ TEKNİK KISIM GELİR TAB.HS. Brüt Yazılan Primler	SİGORTACILIK FAALİYETİNDEN ALACAKLAR Aracılardan Alacaklar Acentelerden Alacaklar
İLGİLİ BRANŞ TEKNİK KISIM GELİR TAB.HS. Faaliyet Giderleri Üretim Komisyonları	HAYAT DIŞI TEKNİK GELİR Faaliyet Giderleri Üretim Komisyonları
SİGORTACILIK FAALİYETİNDEN ALACAKLAR Aracılardan Alacaklar Acentelerden Alacaklar	İLGİLİ BRANŞ TEKNİK KISIM GELİR TAB.HS. Faaliyet Giderleri Üretim Komisyonları

2.1.2.2.3. Tazminat Hesabı

Sigorta sözleşmesinden doğan sigortalının sorumluluğu, yaptırdığı sigortanın primini ödemek, sigortacının sorumluluğu da sigorta sözleşmesi şartlarına uygun olarak meydana gelen zararı mümkün olan en kısa sürede sigortalıya ödemektir.¹⁴⁷

Sigorta poliçesi ile teminat altına alınan riskin gerçekleşmesi, sigorta işlenmesinin tazminat ödeme yükümlülüğünü doğurur.¹⁴⁸ Kasko teminatı bulunan bir aracın devrilmesi, çarpışması, nakliyat teminatı verilmiş bir emtianın kaybı, yangına karşı sigortalı binanın yanması durumunda hasar gerçekleşmiştir.¹⁴⁹ Hasar ihbarını alan sigorta işletmesinin hasar servisi, öncelikle böyle bir riskin sigorta edilip edilmediğini ve sigortanın iptal edilip edilmediğini, yani sigortanın yürürlükte olup olmadığını, sonra da riskin örneğin yangının, poliçede yazılı süre içinde meydana gelip gelmediğini araştırır. İşlemleri tamamlanan hasarlara ait tazminatlar, sigorta işletmesini direktifi doğrultusunda acenteleri tarafından sigortalıya veya sigorta ettirene ödenir.¹⁵⁰

7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu uyarınca Hazine Müsteşarlığı tarafından hazırlanan ve her sigorta branşı için ayrı ayrı düzenlenen sigorta genel şartlarına göre sigortacıların sigorta tazminatını belirtilen sürelerde ödemeleri gerekmektedir. Ancak, çoğu sigorta genel şartlarında süre belirtilmemiştir. Bu sigortalarda iyi niyet kuralları uyarınca ödeme yapılmaktadır.¹⁵¹

Bu sürelerden bazıları sigorta dalları itibariyle şöyledir;¹⁵²

Yangın Sigortasında, kesinleşmiş olan tazminat miktarının en geç bir ay,

Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Finansal Sorumluluk (Trafik Sigortası) Sigortasında, talep edilen tazminat ve giderlerinin hak sahibinin kaza ve zarara ilişkin tespit tutanağını veya bilirkişi raporunu ve gerekli belgeleri sigortacıya ilettiği tarihten itibaren sekiz iş günü içinde,

¹⁴⁷ Serdar, **a.g.e.**, s.83.

¹⁴⁸ Benligiray, **a.g.e.**, s. 204.

¹⁴⁹ Serdar, **a.g.e.**, s.83.

¹⁵⁰ Benligiray, **a.g.e.**, s. 204.

¹⁵¹ Serdar, **a.g.e.**, s.83.

¹⁵² **a.g.e.**, s.83.

Kara taşıtları kasko sigortasında, hasar miktarına ilişkin belgelerin sigortacıya verilmesinden itibaren en geç 15 gün içinde ödenmesi gerekmektedir

Yapılan tüm ödemeler doğrudan doğruya teknik hesaplara intikal ettirilir. Ödenen tazminat gider olarak ilgili teknik kar zarar hesabının ödenen tazminatlar hesabının borcuna, ödeme hangi hesaptan yapılmışsa o hesabın alacağına kaydedilir.¹⁵³

İLGİLİ BRANŞ TEKNİK KISIM GELİR TABLOSU HS. (7 Kodlu Hesap) Brüt Ödenen Hasarlar	KASA / BANKA
HAYAT DIŞI TEKNİK GİDER (6 Kodlu Hesap) Brüt Ödenen Hasarlar	İLGİLİ BRANŞ TEKNİK KISIM GELİR TABLOSU HS. (7 Kodlu Hesap) Brüt Ödenen Hasarlar

2.1.2.2.4. Teknik Karşılıklar

Sigorta şirketlerinin en önemli hesaplarından biri olan "Teknik Karşılıklar Hesabı" sigorta sözleşmelerinden doğan yükümlülükleri yerine getirebilmek amacıyla ayrılan karşılıklardır¹⁵⁴

Bu karşılıklar sigortacının sigortalılar ile sigorta sözleşmelerinden yararlanan diğer kişilere olan yükümlülüğünü göstermektedir. Bu nedenle teknik karşılıklara aynı zamanda teknik rezerv de denilmektedir. Bilanço gününde geçerliliği devam eden sigorta sözleşmelerinin gerektirdiği teknik karşılıkların, bilanço gününde

¹⁵³ Serdar, **a.g.e.**, s.86.

¹⁵⁴ Temizer, **a.g.e.**, s.75.

geçici pasif hesaplara geçirilmek suretiyle hasılattan indirileceği Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 14'üncü maddesiyle hükme bağlanmıştır.¹⁵⁵

Teknik karşılıklar, sigorta sektöründe faaliyet gösteren bir firmanın yeterli, güvenilir, objektif ve karşılaştırılabilir olması ilkelerini kapsamaktadır. Yeterli düzeydeki teknik karşılıklar, sermaye yeterliliği ve ödeme gücü sistemlerinde temel kilometre taşlarını oluşturur. Ancak teknik karşılıkların güvenilir, objektif olarak belirlenmesi gerekir. Teknik karşılıklar, ihtiyatlı ve şeffaf bir temelde ortaya konmalıdır. Ayrıca sözkonusu karşılıklar, kural koyucuların düzenlemeleri ile de uyumlu olmalıdır. Teknik karşılıklar değerlendirilirken sigorta şirketinin deneyimlerine gereken özen gösterilmelidir.¹⁵⁶

Teknik karşılıklar çeşitli biçimlerde ortaya çıkmaktadır. Temelde, hayat ve hayat dışı sigortalarda teknik karşılıkların ayrılması açısından önemli bir farklılaşma vardır. Bunun yanı sıra bazı karşılıklar yükümlülüğü esas alırken bazıları da tahakkuk esasını uygulamak amacıyla primi ilgili yıllara dağıtmaktadır.¹⁵⁷ Teknik karşılıklar esas itibarıyla aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;¹⁵⁸

- Kazanılmamış Primler Karşılığı (Cari Rizikolar Karşılığı)
- Devam Eden Riskler Karşılığı
- Muallak Hasarlar ve Tazminat Karşılığı
- Matematik Karşılıklar
- Dengeleme Karşılığı
- İkramiye ve İndirimler Karşılığı
- Deprem Hasar Karşılığı

¹⁵⁵ Karasu, **a.g.e.**, s.28.

¹⁵⁶ Niyazi Berk, **Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterlilik ve Risk Yönetimi, Türkiye’de ve AB’de Yeni Düzenlemeler, Solvency – II Projesi**, Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları – 2, İstanbul, Aralık 2005, s.109.

¹⁵⁷ Karasu, **a.g.e.**, s.28.

¹⁵⁸ **Sigortacılık Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ** (Sigortacılık Muhasebe Sistemi Tebliğ No:1), <http://www.vergiportali.com/doc/bulten/7-PwCsigorta.pdf>, (Erişim Tarihi: 01/10/2008).

2.1.2.2.4.1. Kazanılmamış Primler Karşılığı

Sigorta ve reasürans şirketleri bir yıldan uzun süreli hayat sigortaları ve deprem güvenceleri dışındaki yükümlülükleri için cari riskler karşılığı ayırmak zorundadırlar.

Düzenlenen sigorta poliçelerinin süreleri itibariyle yıl sonunda sona ermemeleri ve büyük bir çoğunluğunun gelecek yıla sarkması nedeniyle, sarkan bölüm için ayrılan karşılıklar bu hesapta izlenir.

Gerçek cari risk karşılık miktarı, bütün sigorta poliçeleri için tek tek gelecek yıla sarkan primlerin hesaplanması ile bulunur. Ancak, mevcut uygulamada 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu ile Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre sigorta şirketlerinin yıllık net primleri üzerinden nakliyat branşında % 25, diğer branşlarda % 33.5 oranında ayırdığı karşılıkların" izlendiği pasif nitelikli bir hesaptır¹⁵⁹

Cari riskler karşılıkları bu hesapta brüt olarak yer alır. Reasürörlerin payları ise "Cari Risikler Karşılıklarında Reasürörler Payı" hesabında izlenir.

Hesabın işleyişi şu şekildedir:¹⁶⁰

Dönem sonunda yapılan kayıt;

KAZA TEKNİK KAR ZARAR HS.

Teknik Karşılıklar Gideri

Kazanılmamış Primler Karşılığı

TEKNİK KARŞILIKLAR HS.

Kazanılmamış Primler Karşılığı

Sigortacılık teknik karşılıkları geçici bir pasif hesap olduğundan, 31 Aralık itibariyle ayrılan bu karşılıklar, ertesi yıl başında ters bir kayıtla iptal edilir. Gelecek yıla

¹⁵⁹ Temizer, **a.g.e.**, s.76.

¹⁶⁰ **a.g.e.**, s.76.

ait bir gelir olduğu için geçen yıl gelirlerinden ayrılarak gider yazılan tutar, ertesi yılın geliri olduğundan bu kez gelir olarak yazılmış oluyor. Bu hususa, Kurumlar vergisi Kanununun 14. maddesinin 4/d fıkrasında, “ bir bilanço döneminde ayrılan sigorta teknik karşılıklarının ertesi bilanço döneminde aynen kara nakledilmesi şarttır” şeklinde ifade edilmiştir.¹⁶¹

İzleyen dönem başında yapılan kayıt

TEKNİK KARŞILIKLAR HS.

Kazanılmamış Primler Karşılığı

KAZA TEKNİK KAR ZARAR HS.

Teknik Karşılıklar Gideri

Kazanılmamış Primler Karşılığı

2.1.2.2.4.2. Muallak Hasarlar ve Tazminat Karşılığı

Gerçekleştiği bilanço gününden önce ihbar edilen, fakat karşılığı henüz ödenmemiş olan hasarlar için bir sonraki yıl ödenecek tazminatın hasarın olduğu yıl gider yazılması gerekmektedir.¹⁶²

Gerçekten de hasar ortaya çıkmasına karşın çeşitli nedenlerle ödeme yapılmayabilmektedir. Örneğin, hasara ilişkin formaliteler (ekspertiz yapılması, gerekli evrakın tamamlanamaması gibi) tamamlanmamış olabileceği gibi, taraflar arasında anlaşmazlıklar ortaya çıkmış ve konu mahkemeye intikal etmiş olabilir.

Bir başka olasılık da hasar ortaya çıkmasına karşın henüz tazminat talebinde bulunulmamış olmasıdır. Buna benzer birçok nedenle hasar ortaya çıkmasına rağmen bunun tazmin edilmemiş olması bu olası ödemeler için bir karşılık ayırma gereği

¹⁶¹ Serdar, **a.g.e.**, s.112.

¹⁶² Karasu, **a.g.e.**, s.28.

doğurmaktadır.¹⁶³ Karşılık miktarı, tahakkuk etmiş ve hesaben tesbit edilmiş fiili tazminat bedellerinden veya hesaplanmamış ise tahmini değerlerden oluşur.¹⁶⁴

Muallak hasarlar karşılığının, bilançonun açıklık ve doğruluk ilkesine etkisi, gerçeğe uygun olarak tespit edilmesi ile ilgilidir. Sonuç olarak ödenen tazminatın yıl sonunda tahmini olarak ayrılan karşılıktan yüksek çıkması halinde aradaki tutar kadar farklılık zarar olarak bilançoda gösterilmeyerek ertesi döneme aktarılmış olacaktır.¹⁶⁵

Karşılığın ödenen tazminattan yüksek ayrılmış olması halinde ise ertesi yıla kâra aktarılacak bir tutar bilanço gününde bir tür gizli yedek olarak yer alacaktır. Karşılıkların ayrılmasında şirketin geçmişteki deneyimleri iyi bir rehber olabilir. Bu karşılıkları tahmin ederken hasarın ortaya çıkma sıklığı, hasarın miktarı, hasarın gelişim kalıbını etkileyen tüm faktörler dikkate alınmalıdır. Özellikle de sigortalanan risklerin dinamik yapısı, hasar ödeme prosedürleri ve hasar departmanının organizasyon ve uygulamaları, dışsal etkenler (enflasyon, yasal değişiklikler gibi) dikkate alınmalıdır. Karşılık, verilerin toplanması ve veri tabanının oluşturulması, verilerin analizinin yapılması ve bu verilere dayanarak karşılığın tahmininden oluşur.¹⁶⁶

Sigorta şirketleri, her hesap döneminde branşlar itibariyle muallak hasar ve tazminat karşılığı yeterlilik tablosu düzenlemek ve diğer finansal tabloları ile birlikte yayımlamak zorundadır. Bu tablo, sigorta şirketlerinin son beş yıl itibari ile ayırdığı muallak hasar ve tazminat karşılığının, bu karşılıkların konusu olan dosyalara ilişkin olarak tüm gider payları da dahil olmak üzere fiilen ödemiş olduğu hasar ve tazminatlar bedeli toplamına oranı olan muallak hasar ve tazminat karşılığı yeterlilik oranını gösterir. Muallak hasar karşılığı yeterlilik oranının; cari hesap dönemi hariç olmak üzere, son beş yıllık ortalamasının yüzde 90'ının altında olması halinde, sigorta şirketlerince cari hesap döneminde, bu oran ile yüzde 90 oranı arasındaki fark tutarı kadar muallak hasar ve tazminat karşılığı yeterlilik farkı ilave edilir.¹⁶⁷

Muallak hasar karşılıkları bu hesapta brüt olarak yer alır. Reasürörler payı ise “ Muallak Hasar Karşılıklarında Reasürörler Payı” hesabında gösterilir.Hesabın

¹⁶³ Karasu, **a.g.e.**, s.29.

¹⁶⁴ Serdar, **a.g.e.**, s.119.

¹⁶⁵ Karasu, **a.g.e.**, s.29.

¹⁶⁶ **a.g.e.**, s.30.

¹⁶⁷ Serdar, **a.g.e.**, s.119.

işleyişi; Cari riskler karşılıklarında olduğu gibi, ilgili teknik kar- zarar hesapları ile karşılıklı çalışır.¹⁶⁸

Muallak Hasar/ Tazminat Karşılığı yıl sonunda;

(HAYAT DIŞI BRANŞLAR TEK. KIS.GEL. TAB.HS. (İlgili Branş Teknik Gider) Muallak Hasarlar Karşılığı	(BİLANÇO HESAPLARI) (SİGORTACILIK TEKNİK KARŞILIKLARI) Muallak Hasarlar ve Tazminat Karşılığı
(GELİR TABLOSU HESAPLARI) (HAYAT DIŞI TEKNİK GİDER) Muallak Hasarlar Karşılığı	(HAYAT DIŞI BRANŞLAR TEK. KIS.GEL. TAB.HS.) (İlgili Branş Teknik Gider) Muallak Hasarlar Karşılığı

şeklinde kayıt altına alınır.

Muallak Hasar/ Tazminat Karşılığı ertesi yılın başında ise aşağıdaki gibi kayıt altına alınarak iptal edilir.

¹⁶⁸ Temizer, **a.g.e.**, s.77.

(BİLANÇO HESAPLARI) (SİGORTACILIK TEKNİK KARŞILIKLARI) Muallak Hasarlar ve Tazminat Karşılığı	(HAYAT DIŞI BRANŞLAR TEK. KIS.GEL. TAB.HS.) (İlgili Branş Teknik Gider) Muallak Hasarlar Karşılığı
(HAYAT DIŞI BRANŞLAR TEK. KIS.GEL. TAB.HS.) (İlgili Branş Teknik Gider) Muallak Hasarlar Karşılığı	(GELİR TABLOSU HESAPLARI) (HAYAT DIŞI TEKNİK GİDER) Muallak Hasarlar Karşılığı

2.1.2.2.4.3. Devam Eden Riskler Karşılığı

Gün esası üzerinden prim reeskontu şeklinde hesaplanan kazanılmamış primler karşılığı, gelirin dönemsel olarak ifade edilmesini sağlar. Ancak, oluşan hasarların yıl içinde günlere ve hatta aylara eşit olarak dağıtılamaması ve ayrıca yapılan risk değerlendirmesi sonucunda sigortalının riske göre eksik fiyatlama yapıldığının tespiti halinde veya daha sonra riskin arttığının tespit edilmesi halinde ve poliçe süresi bitmiş olmasına rağmen şirket üstünde hala risk varsa, kazanılmamış primler karşılığı, şirketin taşıdığı risk düzeyine göre yetersiz kalmakta veya alınan prim tutarı tamamen kazanılmış hale gelmesine rağmen şirket üzerindeki riskin devam etmekte olduğu görülür.

Bu itibarla, sigorta ve reasürans şirketleri kazanılmamış primler karşılığı ayırırken, yürürlükte bulunan sigorta sözleşmeleri dolayısıyla ortaya çıkabilecek hasar ve masrafların ilgili sözleşmeler için ayrılmış kazanılmamış primler karşılığından fazla olma ihtimalini göz önüne almak ve bu ihtimale karşı branşlar itibariyle hesap yapmak zorundadırlar.

Söz konusu hesap yapılırken, kazanılmamış primler karşılığının beklenen hasar prim oranı ile çarpılması gerekmektedir. Beklenen hasar prim oranı geçmiş

tecrübelere dayanılarak hesaplanır ve toplam gerçekleşmiş hasarların kazanılmış risk primine bölünmesi suretiyle bulunur. Beklenen hasar prim oranının 100'ün üzerinde olması halinde, yüzde yüzü aşan oran tutar devam eden riskler karşılığı olarak hesaplanır.¹⁶⁹

2.1.2.2.4.4. Hayat Matematik Karşılığı

Hayat Matematik karşılıkları yalnızca hayat sigortası branşında faaliyet gösteren şirketler tarafından ayrılan karşılıklardır. Bu karşılık tutarı, sigorta şirketlerinin sigortalılara olan gelecekteki taahhütlerinin bugünkü peşin değerini oluşturur. Hayat matematik karşılıkları, konusunun insan olması ve uzun bir süreye yayılması nedeniyle teknik bilgi gerektiren ve teknik olarak hesaplanan bir karşılık türüdür. Bu nedenle hayat branşında faaliyet gösteren sigorta şirketleri aktüer çalıştırmak zorundadırlar.¹⁷⁰

Hayat sigortaları yönetmeliğinin 20.maddesinde matematik karşılıklar şu şekilde açıklanmıştır;

Matematik karşılıklar, yürürlükte bulunan her bir sözleşme için tarifiedeki teknik esaslara göre ayrı ayrı hesaplanan aktüeryal matematik karşılıklar ve kar payı karşılıkları toplamından oluşur.¹⁷¹

Sigorta şirketleri hakkında murakabe kanunun 3. maddesine göre; hayat sigortası alanında faaliyette bulunacak sigorta işletmelerinin Ticaret Bakanlığına vermekle yükümlü oldukları belgeler arasında, hayat matematik karşılık formüllerinin de bulunması gerekmektedir.¹⁷²

Hayat sigortalarına özgü olan bu karşılık; niteliği itibariyle pasif bir hesap olup, cari riskler karşılığı ve gerçekleşmiş hasarlar karşılığı hesaplarından ayrılan yönü uzun vadeli yabancı kaynak kalemi olmasıdır. Hayat matematik karşılıkları bu hesapta

¹⁶⁹ Sigortacılık Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ (Sigortacılık Muhasebe Sistemi Tebliğ No:1), <http://www.vergiportali.com/doc/bulten/7-PwCsigorta.pdf>, (Erişim Tarihi: 01/10/2008).

¹⁷⁰ Öksüz, a.g.e., s.108.

¹⁷¹ Serdar, a.g.e., s.124.

¹⁷² Benligiray, a.g.e., s. 217.

brüt olarak yer alır. Reasürör payları ise "Hayat Matematik Karşılıklarında Reasürörler Payı" hesabında yer alır.¹⁷³

Hesabın işleyişi; dönem sonunda aktüerler tarafından saptanan matematik karşılık tutarları "Hayat Teknik Kâr - Zararı" hesabının borcu karşılığında bu hesabın alacağına kaydedilir. İzleyen yılın başında ters bir madde ile kapatılır. Her yıl aktüerya servisinin hesaplamalarına göre yeniden ayrılır.¹⁷⁴

2.1.2.2.4.5. Hayat Kar Payı Karşılığı

Sigorta şirketi tarafından, dağıtılmasına karar verilen kardan, sigortalılara ait kısımla ilgili kar paylarının izlendiği karşılık hesabıdır. Bu karşılık yalnızca kar paylı poliçeler için ve tek tek poliçeler bazında izlenir. K.V.K.'nda indirilecek giderler arasında sayılmadığından kanunen kabul edilmeyen gider olarak matraha ilave edilmesi gerekir. Kar payına göre tespit edildiğinden, şirketin zarar ettiği veya kar payının dağıtılmadığı yıllarda doğal olarak, karşılık hesabı da çalışmayacaktır.¹⁷⁵

Karşılık tutarı bu hesapta brüt olarak yer alır. Reasürörlerin payları ise "Hayat Kâr Payı Karşılıkları Reasürörler Payı" hesabında gösterilir.

Hesabın işleyişi, Hayat Teknik Kâr - Zarar hesabının borcu karşılığında alacaklandırılırlar. İzleyen yılda ters madde ile kapatılır.¹⁷⁶

2.1.2.2.4.6. Deprem Hasar Karşılığı

Deprem hasar karşılığı, bir dengeleme karşılığıdır. Dengeleme karşılığı, tazminat taleplerinin yüksek oranda değişim gösterdiği sigortalarda söz konusu değişimlerin veya katastrofik risklerin şirket üzerine etkisi muhafazakar bir şekilde dikkate alınarak ayrılan karşılıktır.¹⁷⁷

Bu karşılığın ayrılmasında en az son beş yılın, en çok on beş yılın tazminat prim oranları ve katastrofik riskler dikkate alınarak hesaplama yapılır. Katastrofik riskin

¹⁷³ Temizer, a.g.e., s.78.

¹⁷⁴ a.g.e., s.78.

¹⁷⁵ Öksüz, a.g.e., s.111.

¹⁷⁶ Temizer, a.g.e., s.79.

¹⁷⁷ Serdar, a.g.e., s.132.

2.2. SİGORTA VE SİGORTA MUHASEBESİNE İLİŞKİN DÜZENLEMELER

Sigorta işletmelerinin gerçekleştirdikleri işlemler, Sigorta Murakabe Kanununda, Türk Ticaret Kanununda, Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde ve Türkiye Finansal Raporlama Standartlarında yer alan hükümler doğrultusunda yürütülmektedir. Çalışmanın bu kısmında bu düzenlemelere ilişkin hususlara ana hatları itibarıyla değinilmiştir.

2.2.1. Sigorta Murakabe Kanunu Düzenlemeleri

7397 Sayılı Sigorta Murakabe Kanununun amacı, ülke sigortacılığının geliştirilmesini, güven içinde yürütülmesini, sigorta sektöründe yer alan kişi ve kuruluşların mesleki kurallar içerisinde faaliyet göstermelerini, bu sektörde yaratılacak fonların ekonomik kalkınmaya katkısını sağlamak ve sigorta sözleşmelerinden doğan hak ve alacakları teminat altına almak üzere sigorta ve reasürans şirketlerinin kuruluşunu, yönetimini, çalışma esaslarını, tasfiyelerini, murakabeleri ile sigortacılıkla ilgili ihtisas komite ve kuruluşların teşkilini, eksperlik, aktüerlik, acentelik, brokerlik ve prodüktörlük faaliyetlerini ve özel sigortacılıkla ilgili diğer hususları düzenlemektir.¹⁸²

Sosyal güvenlik kurumları, Türkiye İhracat Kredi Bankası Anonim Şirketi ve özel kanunlarına göre sigortacılık faaliyetinde bulunan diğer kuruluşlar Sigorta Murakabe Kanuna tabi değildir.

7397 Sayılı Sigorta Murakabe Kanununda var olan belli başlı bazı hükümler şu şekilde sıralanmaktadır;¹⁸³

- Türkiye'de bir sigorta veya reasürans şirketinin kurulması, yabancı ülkelerde kurulmuş bir sigorta veya reasürans şirketinin Türkiye'de faaliyette bulunması Bakanlığın iznine tabidir.

¹⁸² http://www.sigortacilik.gov.tr/02YD/22YKM_MLG/22.1-Kanunlar/Sigorta_Murakabe_Kanunu.doc (Erişim Tarihi : 23/04/2008).

¹⁸³ http://www.sigortacilik.gov.tr/02YD/22YKM_MLG/22.1-Kanunlar/Sigorta_Murakabe_Kanunu.doc (Erişim Tarihi : 23/04/2008).

▪ Sigorta ve reasürans şirketleri, sigorta ve reasürans faaliyetine başlamadan önce Hazine Müsteşarlığından ruhsat almak zorundadırlar. Bu ruhsat, sigorta şirketlerine faaliyet göstermek istedikleri her branş için ayrı ayrı verilir. Ruhsat, ticaret siciline tescil ve Türkiye çapında basımı ve dağıtımı yapılan günlük en az iki gazete de ilan ettirilir.

▪ Sigorta ve reasürans şirketlerinin aşağıdaki hallerde, Hazine Müsteşarlığı tarafından sürekli veya bir yıldan fazla olmamak üzere geçici olarak ilgili branşta veya bütün branşlarda ruhsatları iptal edilebilir.

- Aralıksız olarak bir yıldan fazla süre ile yeni sigorta ve reasürans sözleşmesi akdetmemeleri,

- Kuruluş veya ruhsatın verilmesine ilişkin şartların ortadan kalkması,

- Bu Kanuna göre sözleşme yapma ve prim tahsil yetkisi verilmesi mümkün olmayan kişilerle bu yetkileri kapsayan acentelik sözleşmesi yapmaları,

- Sigortacılık mevzuatına aykırı hareketleriyle, sigorta şirketinin emin bir şekilde çalışmasını veya sigortalıların hak ve menfaatlerini tehlikeye düşürdüklerinin tesbiti,

▪ Türkiye'de kurulmuş sigorta ve reasürans şirketlerinin ana sözleşmelerinin değiştirilmesinde Hazine Müsteşarlığının uygun görüşü aranır. Müsteşarlıkça uygun görülmediği takdirde değişiklik tasarıları genel kurul gündemine alınamaz ve genel kurulda görüşülemez. Sicil Memuru, Müsteşarlığın uygun görüşü olmaksızın ana sözleşme değişikliğini Ticaret Siciline tescil edemez.

▪ Sigortacılık faaliyetleri, hayat sigortaları ve hayat dışı sigortalar olmak üzere iki ana gruba ayrılır. Bakanlık, bu ana gruplara girecek sigorta branşlarını tespiti ve değişen ihtiyaçlara göre yeni sigorta branşlarını tesise yetkilidir. Tesis edilen sigorta branşları Resmi Gazete'de ilân edilir. Sigorta şirketleri, hayat sigortaları ve hayat dışı sigortalar ana gruplarından sadece birinde faaliyet gösterebilirler.

▪ Her ne ad altında olursa olsun sigorta şirketine tabi bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak, belli bir yer veya bölge içinde, daimi bir surette Türkiye'deki sigorta şirketlerinin sigorta sözleşmelerine aracılık eden veya bunları sigorta şirketi adına yapan gerçek veya tüzel kişilere sigorta acentesi, sigorta acentelerinin acentelik faaliyetleriyle ilgili olarak tayin ettikleri gerçek veya tüzel kişi acentelere ise tali acente denir. Tali acentelik tesisi için sigorta şirketinin yazılı izni gerekir.

▪ Sigorta şirketleri, sigorta sözleşmelerinden doğan taahhütlerine karşılık olmak üzere, sigorta primleri ile orantılı olarak teminat göstermek zorundadırlar.

▪ Sigorta ve reasürans şirketleri ile sigortacılık işlemi yapan veya sigortacılık alanında faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişiler, bu Kanun ve diğer kanunların sigortacılıkla ilgili hükümleri yönünden Sigorta Denetleme Kurulu'nun denetimine tabidir.

7397 Sayılı Sigorta Murakabe Kanunu yukarıdaki önemli hükümlerinin yanı sıra; sigorta şirketlerinin teşkilat yapısı, acenteler, brokerler, teknik karşılıklar, sigorta işletmelerinin kayıt düzeni, bilanço ile kâr ve zarar cetvelinin ilgili mercilere gönderilmesi ve ilânı ile finansal bünyeye ilişkin rasyolar, cezai müeyyideler gibi sigortacılığa ilişkin pek çok konuda çeşitli düzenlemeler yapmıştır.

2.2.2. Türk Ticaret Kanunu Düzenlemeleri

Türk Ticaret Kanunu'nun beşinci kitabı sigorta konusuna ayrılmıştır. Bu kitapta sigorta işlemleriyle ilgili gerekli tanımlar (sigorta sözleşmesi, sigorta poliçesi gibi) yapılarak, sigorta türleri açıklanmıştır. Bu kanunda, Genel hükümler (Sigorta sözleşmesi, Sigorta poliçesi, Zaman aşımı), Mal Sigortası (Genel hükümler, Yangın sigortası, Karada ve iç sularda taşıma rizikosuna karşı sigorta, Zirai sigorta ve Hırsızlığa karşı sigorta), Can Sigortası (Hayat sigortası ve Kazaya karşı sigorta), Denizcilik Rizikolarına Karşı Sigortalar (Genel hükümler, Sözleşmenin yapıldığı andaki ihbar mükellefiyeti, Sigortalının sigorta sözleşmesinden doğan borçları, Riskin kapsamı,

Zararın kapsamı, Zararın önlenmesi ve Çeşitli hükümler) ve son hükümler yer almaktadır.¹⁸⁴

2.2.3. Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği Düzenlemeleri

26/12/1992 tarihli ve 21447 nolu Resmi gazetede yayınlanan 1 Seri Nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde;¹⁸⁵

- Muhasebenin Temel Kavramları
- Muhasebe Politikalarının Açıklanması,
- Finansal Tablolar İlkeleri,
- Finansal Tabloların Düzenlenmesi ve Sunulması
- Tekdüzen Hesap Çerçevesi Hesap Planı ve İşleyişi,

konularında düzenlemeler yapılmış ve bu düzenlemeler Tebliğin ekini oluşturmuştur.

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği; bilanço usulünde defter tutan gerçek ve tüzel kişilere ait teşebbüs ve işletmelerin faaliyet ve sonuçlarının sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi, finansal tablolar aracılığı ile ilgililere sunulan bilgilerin tutarlılık ve mukayese edilebilirlik niteliklerini koruyarak gerçek durumu yansıtmalarının sağlanması ve işletmelerde denetimin kolaylaştırılması amacıyla yapılmıştır.

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği;¹⁸⁶

a) Muhasebe bilgilerinin karar alma durumunda bulunan ilgililere yeterli ve doğru olarak ulaştırılmasına,

b) Farklı işletmeler ile aynı işletmenin farklı dönemlerinin karşılaştırılmasına,

¹⁸⁴ Sağlam, a.g.e., s.143.

¹⁸⁵ <http://www.istanbulsmmmmodasi.org.tr/html.asp?id=3997>, (Erişim Tarihi: 23/ 04/2008).

¹⁸⁶ <http://www.istanbulsmmmmodasi.org.tr/html.asp?id=3997>, (Erişim Tarihi: 23/ 04/2008).

c) Finansal tablolarda yer alan hesap adlarının tüm kesimler için aynı anlamı vermesine,

d) Muhasebe terim birliğinin sağlanması suretiyle anlaşılabilir olmasına,

e) İşletmelerle ilgililer arasında güven unsurunun oluşturulmasına yöneliktir.

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde öngörülen usul ve esaslara uyulması zorunlu olup, ilgili mevzuat hükümleriyle aykırılığın finansal rapor ve beyannamelerinin düzenlenmesi sırasında giderilmesi işletmelerin sorumluluğundadır.

Ancak bilanço esasına göre defter tutmakla beraber faaliyet konuları itibariyle farklı muhasebe tekniğini kullanmak durumunda bulunan bazı işletmeler, belirlenen "Muhasebenin Temel Kavramları"na "Muhasebe Politikalarının Açıklanması"na ve "Finansal Tablolar İlkeleri"ne uymaları kaydıyla Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinin diğer mecburiyetlerini yerine getirmekle yükümlü kılınmamışlardır. Bu şirketler;

a) Banka ve Sigorta Şirketleri,

b) Özel Finans Kurumları

c) Finansal Kiralama Şirketleri (faktoring vb alanlarda faaliyet gösterenler dahil),

d) Menkul Kıymet Yatırım Fonları Aracı Kurumlar ve Yatırım Ortaklıklarıdır. Tebliğe göre İşletme hesabı esasına göre defter tutan işletmeler ise sadece belirlenen "Muhasebenin Temel Kavramları"na uymakla yükümlü kılınmışlardır. Bu bağlamda sigorta işletmeleri kendilerine has hesap planı ve düzenlemeleri kullanmalarının yanı sıra "Muhasebenin Temel Kavramları"na da uymak durumundadırlar.

2.2.4. Ulusal Muhasebe Standartları Düzenlemeleri

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından 25/03/2006 tarihli 26119 nolu Resmi Gazetede yayınlanan Sigorta sözleşmelerine ilişkin Türkiye Finansal

Raporlama Standardı (TFRS 4) hakkındaki tebliğde sigorta şirketlerinin finansal raporlamalarıyla ilgili çeşitli düzenlemeler getirilmiştir.

TFRS 4; aktif, pasif, reasürans dahil, sigorta işletmelerinin faaliyet alanındaki bütün sözleşmelerden doğan işlemleri kapsamakta olup esas amacı, sigorta sözleşmesi düzenleyen herhangi bir işletmenin sigorta sözleşmelerine ilişkin finansal raporlamasını belirlemektir¹⁸⁷.

Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS 4) hakkındaki tebliğ TFRS 4'ü sigorta işletmelerinin;¹⁸⁸

- Düzenlediği sigorta sözleşmelerine (reasürans sözleşmeleri dahil) ve aldığı reasürans sözleşmelerine ve

- İhraç ettiği isteğe bağlı katılım özellikli finansal araçlarına uygulamasını zorunlu kılmaktadır.

Tebliğ sigorta işletmelerinin TFRS 4'ü hangi işlemlerine uygulamayacaklarını da belirtmiştir. Buna göre sigorta işletmelerinin TFRS 4'ü uygulamayacakları işlemler aşağıdaki gibi sıralamaktadır.¹⁸⁹

- Üretici, aracı ve perakendeci tarafından doğrudan ihraç edilen ürün sertifikaları,

- İşverenin çalışanlara sağlanan faydalar kapsamındaki varlık ve borçları ile tanımlanmış fayda emeklilik planlarında ifade edilmiş emeklilik fayda yükümlülükleri,

- Finansal olmayan bir kalemin kullanım hakkı veya gelecekteki kullanım koşuluna bağlı olan, sözleşmeye dayalı hak ve yükümlülükler (örneğin bazı lisans ücretleri, telif hakları,koşullu kira ödemeleri ve benzer kalemler) ile bir finansal kiralama işleminde yer alan, kiracının garanti edilen kalıntı değeri,

¹⁸⁷ Niyazi Berk, “AB Sigortacılığı'nda Solvency II Düzenlemeleri ve Türk Sigortacılığı'nın Harmonizasyonu”, **Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketler Birliği Yayını**, Bilim ve Danışma Kurulu Onaylı Eserler, s.25.

¹⁸⁸ Ercan Bayazıtlı ve Diğerleri, Türkiye Muhasebe Standartlarına Genel Bakış, **TESMER Yayın** No:67, Ankara, 2006, s.337.

¹⁸⁹ <http://www.vergiportali.com/TMS/tfrs4.pdf> (Erişim Tarihi: 23/04/2008).

• Finansal garanti sözleşmeleri ihraç edenin bu tür sözleşmeleri bir sigorta sözleşmesi olarak kabul edildiğini açık bir şekilde önceden belirtmemiş ve sigorta sözleşmelerine uygulanabilir muhasebe kullanılmamış olduğu durumda, ihraç eden bu tür finansal garanti sözleşmelerine ya TMS 39 ve TMS 32 (Güncel hali ile TFRS 7)'nin yada bu standardın uygulamasını seçebilir. İhraç eden bu seçimi sözleşme bazında yapabilir, fakat hiçbir sözleşmeye ilişkin seçimini sonradan değiştiremez.

• İşletmenin taraf olduğu doğrudan sigorta sözleşmelerine uygulanmaz (yani işletmenin sigortalı olduğu doğrudan sigorta sözleşmeleri). Ancak, sedan işletme, bu TFRS'yi reasürans sözleşmelerine uygular.

TFRS 4 göre sigorta işletmeleri;

• Gelecekteki olası hasarlara ilişkin karşılıkları, eğer bu hasarlar raporlama tarihinde varolmayan sigorta sözleşmelerinden kaynaklanıyorsa, borç olarak muhasebeleştirmez.

• Sigorta borcunu (veya sigorta borcunun bir kısmını) ancak ve ancak ortadan kalktığında – yani sözleşmede belirtilen yükümlülüğün ödenmesi yada iptal olması veya süresinin dolması halinde- bilançosundan çıkartır.

• Aşağıdakiler arasında mahsup yapmaz.

▪ Reasürans varlıklarını ilgili reasürans borçlarıyla, veya

▪ Reasürans sözleşmelerinden doğan gelir veya gideri, ilgili sigorta sözleşmesinden doğan gider veya gelir kalemi ile.

• Reasürans varlıklarında değer düşüklüğünün olup olmadığını dikkate alır.

• Her raporlama tarihinde, sigorta sözleşmelerinin gelecekteki nakit akışlarına ilişkin cari tahminler kullanarak, muhasebeleştirilmiş olduğu sigorta borçlarının yeterli olup olmadığını değerlendirir. Eğer bu değerlendirme, gelecekteki tahmini nakit akışlarının ışığında sigorta borçlarının defter değerinin yetersiz olduğunu gösterirse, açığın tamamını kar veya zararda muhasebeleştirir.

- Sigorta sözleşmelerine ilişkin muhasebe politikalarını, ancak ve ancak, ilgili değişikliğin finansal tabloları kullanıcıların ekonomik karar alma ihtiyaçlarına daha uygun bir hale getirmekte ve daha az güvenilir olmasını engellemekte yada daha güvenilir yapmakta ve kullanıcıların ihtiyaçlarına daha az uygun olmasını engellemekte ise değiştirebilir. Uygunluk ve güvenilirliğe TMS 8’de yer alan kriterler çerçevesinde karar verir.

- Sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan tutarları tanımlayan ve gösteren bilgileri finansal tablolarında açıklar.

- Ayrıca;

- Sigorta sözleşmelerine ilişkin muhasebe politikalarını ve ilgili varlık, borç, gelir ve giderleri,

- Sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan muhasebeleştirilen varlık, borç, gelir ve giderleri (ve nakit akım tablosunu direkt metodu kullanmak suretiyle sunması durumunda, nakit akımlarını),

- Finansal tablolar üzerinde önemli etkiye sahip olan her değişikliğin etkisini ayrı olarak göstererek sigorta varlık ve borçlarının ölçümünde kullanılan varsayımlardaki değişikliklerin etkilerini,

- Sigorta borçları, reasürans varlıkları ve olması durumunda ilgili ertelenmiş edinme maliyetlerindeki değişikliklerin mutabakatı, kamuoyuna açıklanır.

2.3. SİGORTA İŞLETMELERİNİN FİNANSAL TABLOLARI

Sigorta şirketlerinde muhasebe uygulamaları diğer şirketlerdeki gibi oluşan kıymet hareketlerini izlemekte, kayda almakta ve finansal tablolar ile sonuca ulaştırmaktadır. Bunun yanında, sigorta şirketleri hizmet üreten işletmeler olduğundan bu sektörde faaliyet gösteren şirketlerin finansal tabloları, sınai ve ticari şirketlerin tablolarından farklılık göstermektedir. Sektördeki şirketler öteki işletmelerden farklı olarak, hizmetin özelliklerinden türeyen ayrıntıları da içerecek biçimde hesaplar

düzenlemek zorundadırlar. Sigorta işletmelerinin gösterdiği özellikler sigorta finansal tablolarına da yansımaktadır.¹⁹⁰

Sigorta işletmelerince hazırlanan finansal tablolardan poliçe sahipleri, ortaklar, yöneticiler, yatırımcılar, devlet, diğer işletmeler ve bilgi kullanıcıları yararlanır. Sigortacılık bir güven mesleğidir. Hazırlanan finansal tabloların doğru ve güvenilir olması gerekmektedir.¹⁹¹

Diğer şirketlerin hesap planı ve finansal tablolarından farklılık arz eden sigorta şirketlerinin hesap planı ve mali tabloları Hazine Müsteşarlığınca 30.12.2004 tarihinde yayımlanan ve 01.01.2005 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş bulunan sigortacılık hesap planı ile daha da farklılaşmıştır. Yeni hesap planı, uluslar arası muhasebe standartları, AB direktifleri ve Türk muhasebe sistemi dikkate alınarak hazırlanmıştır.¹⁹²

Sigortacılık hesap planı, hesap sınıfları 1-9 arasında kodlanmış olup, hesap kod ve sınıfları aşağıdaki gibidir.

Tablo 2.1: Sigortacılık Hesap Planı

SINIF KODU	HESAP SINIFLARI
1	CARİ VARLIKLAR
2	CARİ OLMAYAN VARLIKLAR
3	KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER
4	UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER
5	ÖZSERMAYE
6	GELİR TABLOSU HESAPLARI
7	HAYAT DIŞI BRANŞLAR TEKNİK KISIM GELİR TABLOSU
8	-
9	NAZİM HESAPLAR

Kaynak: İdris Serdar, **Sigortanın Temel Kavramları ve Sigorta İşletmelerinin Muhasebesi**, Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü, Mart 2005,s.42

¹⁹⁰ Karasu, **a.g.e.**, s.16.

¹⁹¹ Harry J.Waligore, **Evolution of Insurans Accounting and Regulation**, USA, 1986, s.2.

¹⁹² Serdar, **a.g.e.**, s.42.

Sigortacılık hesap planına getirilen temel yenilikler şunlardır;¹⁹³

- Hesaplar yeniden tasnif edilmiştir.
- Hesaplar AB gereklilikleri ve Uluslararası muhasebe standartları dikkate alınarak hazırlanmıştır.
- Söz konusu standartlar çerçevesinde, finansal varlıklar aşağıdaki şekilde sınıflandırılmış ve varlıkların net değerleri, satın alma değerleri alt alta gösterilmiştir.

Tablo 2.2: Finansal Varlıklar ve Riski Sigortalılara Ait Finansal Yatırımların Sınıflandırılması

1	Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar
2	Vadeye Kadar Elde Tutulacak Finansal Varlıklar
3	Alım Satım (Spekülasyon) Amaçlı Finansal Varlıklar
4	Krediler
5	Krediler Karşılığı (-)
6	Riski Hayat Poliçesi Sahiplerine Ait Finansal Varlıklar (Menkul Kıymetler)
7	Şirket Hissesi
8	Finansal Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)

Kaynak: İdris Serdar, a.g.e, s.51

- Sigortacılık, reasürans ve emeklilik faaliyetlerinden alacak ve borçlar ayrıştırılmıştır. Tüm bu borç ve alacaklar için reeskont işlemi öngörülmüştür.
- Tekdüzen muhasebe sisteminin öngördüğü şekilde varlık ve yükümlülükler vade yapılarına göre bölümlenmiştir.
- “Şirket Hissesi” sini satın alma, kredi verme gibi Türkiye uygulamasında yer almayan hesaplara yer verilmiştir.
- Riski hayat poliçelerine ait finansal yatırımlar ayrımı, teknik karşılıklarda, ikramiye ve indirimler karşılığı, dengeleme karşılığı, finansal riskler karşılığı gibi karşılıklara yer verilmiştir.

¹⁹³ Serdar, a.g.e., ss. 51-52.

- Gelir tablosunda, teknik olmayan bölümden aktarılabacak yatırım gelirleri, hayat giderlerinde teknik olmayan bölüme aktarılan yatırım giderleri ile faaliyet giderlerinin ayrıştırılması ile hem faaliyet gelirlerinin hem de faaliyet giderlerinin brans bazında izlenmesine imkan verilmiştir.

- 7 kodlu hesaplarda hayat dışı branşlara ait ayrımlar yapılmıştır. 7 kodlu hesapların ayrımını 6 kodlu hesapların altına yapmak da mümkün görülmektedir.

Hesap planında yapılan tüm bu değişiklikler sigorta şirketlerinin finansal tablolarına da yansımış, sigorta şirketlerinin finansal tablolarında da değişiklikler yapılmıştır. Aşağıda sigorta şirketlerinin ana finansal tabloları olan bilanço ve gelir tablosunun bu değişikliklerden sonraki durumları incelenmiştir.

2.3.1. Bilanço

Bilanço, şirketlerin belirli bir tarihteki iktisadi ve mali durumunu yansıtan, varlıklarını, borçlarını ve özsermayelerini, aktif ve pasif hesaplar şeklinde gerçeğe uygun ve doğru bir biçimde gösteren tablodur. Bilançonun aktif bölümü paraya dönüşüm çabukluğuna, pasif bölümü ise ödeme çabukluğuna göre düzenlenir.¹⁹⁴ Sigorta şirketlerinin bilançoları içinde bu kural geçerlidir.

Hazine Müsteşarlığınca 30.12.2004 tarihinde yayımlanan ve 01.01.2005 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş bulunan sigortacılık hesap planı ile sigorta şirketlerinin bilançolarının yapısında da değişiklikler meydana gelmiştir.

Bu değişiklikler sonucunda bilançonun aktif tarafı cari ve cari olmayan varlıklar olarak iki gruba ayrılırken, pasif tarafı kısa vadeli yükümlülükler, uzun vadeli yükümlülükler ve özsermaye olmak üzere üç gruba ayrılmıştır.

Bilançonun aktif tarafındaki cari varlıklar grubu, nakit olarak elde veya bankada tutulan varlıklar ile normal koşullarda en fazla bir yıl veya işletmenin normal

¹⁹⁴ **Sigorta Ve Reasürans Şirketleri İle Emeklilik Şirketlerinin Finansal Raporlamaları Hakkında Yönetmelik**, Resmi Gazete, Sayı: 26582, 14 Temmuz 2007, Cumartesi, Madde.6, http://www.alomaliye.com/2007/sigorta_reasurans_1407.htm (Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2008).

faaliyet dönemi içinde nakde çevrilmesi veya tüketilmesi öngörülen varlık unsurlarını kapsar.¹⁹⁵

Cari olmayan varlık grubu ise, izleyen dönemin sonuna kadar, şirket faaliyetlerinin gerçekleşmesi için kullanılmak amacıyla elde edilen ve ilke olarak bir yılda veya normal faaliyet dönemi içinde paraya çevrilmesi veya tüketilmesi öngörülme- yen varlıkları ve alacakları kapsar. Bilançonun pasif tarafındaki kısa vadeli yükümlülükler grubu, bir yıl veya şirketin normal faaliyet dönemi sonunda ödenecek yabancı kaynaklarda dahil olmak üzere tüm yükümlülükleri kapsamaktadır. Uzun vadeli yükümlülükler grubu ise, bir yıldan daha uzun sürede ödenecek yabancı kaynaklarda dahil olmak üzere tüm yükümlülükleri kapsamaktadır.

Aşağıdaki tabloda bilançonun temel kalemleri gösterilmiştir.

Tablo 2.3: Bilançonun Temel Kalemleri

BİLANÇO			Cari Dönem	Geçmiş Dönem
VARLIKLAR			(31/12/xxx7)	(31/12/xxx6)
I	CARİ (DÖNEN) VARLIKLAR	Dipnot		
II	CARİ OLMAYAN (DURAN) VARLIKLAR			
YÜKÜMLÜLÜKLER VE ÖZKAYNAKLAR			(31/12/xxx7)	(31/12/xxx6)
I	KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER			
II	UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER			
III	ÖZ SERMAYE			

Kaynak: İdris Serdar, **Sigortanın Temel Kavramları ve Sigorta İşletmelerinin Muhasebesi**, Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü, Mart 2005,s.52

Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı 30.12.2004 tarihinde yayımladığı sigortacılık hesap planından sonra çeşitli tarihlerde yönetmelik ve tebliğler yayımlayarak sigorta şirketlerinin finansal tablolarını düzenlemelerine rehberlik etmiştir.

¹⁹⁵ Serdar, a.g.e., s.52.

Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'nın yaptığı düzenlemelere göre sigorta şirketlerinin bilanço düzenlerken uyması gereken kurallar aşağıdaki gibidir;¹⁹⁶

- Bilanço net değer esasına göre hazırlanır. Bu nedenle, şirketin aktif ve pasif yapısını düzenleyici nitelikteki hesaplar ilgili bulundukları kalemlerin altında birer indirim kalemi olarak gösterilir. Bilançonun aktif ve pasif yapısını yansıtan hesaplar kendi aralarında mahsup edilemez. Borç bakiyesi veren hesapların bilançonun aktif bölümünde, alacak bakiyesi veren hesapların pasif bölümünde yer alması sağlanır.
- Varlıklar gelecekteki iktisadi faydaların kullanma hakkının şirkete ait olması ve güvenilir bir şekilde ölçülebilen değer veya maliyetinin bulunması durumunda bilançoda gösterilir. Tutarları kesin olarak saptanamayan alacaklar için herhangi bir tahakkuk işlemi yapılamaz. Bu tür alacaklar aktif kalemlere ilişkin açıklama ve dipnotlarda gösterilir.
- Yükümlülükler iktisadi faydaları içeren kaynakların şirket dışına çıkmasına yol açacak bir edime sahip olunması ve bu edimin yerine getirilmesi için gerekli tutarın güvenilir bir şekilde ölçülebilmesi durumunda bilançoda gösterilir.
- Tutarı kesin olarak saptanamayanlar veya ihtilafa konu olanlar da dahil olmak üzere, şirketin bilinen ve tutarı uygun olarak tahmin edilebilen bütün yabancı kaynakları tespit ve kayıt edilerek bilançoda gösterilmelidir.

2.3.2 Gelir Tablosu

Gelir tablosu, şirketin belirli bir hesap döneminde elde ettiği tüm hasılat ve gelirler ile katlandığı tüm maliyet ve giderleri sınıflandırılmış olarak gösteren ve dönem faaliyet sonuçlarını kâr veya zarar olarak özetleyen tablodur.¹⁹⁷ Sigorta Sektörünün doğasındaki özgünlükten kaynaklanan fark, en somut ifadesini sigorta şirketlerinin diğer şirketlerinkine benzer bir gelir tablosuna sahip olmamasında bulmaktadır.¹⁹⁸

¹⁹⁶ **Sigorta Ve Reasürans Şirketleri İle Emeklilik Şirketlerinin Finansal Raporlamaları Hakkında Yönetmelik**, Resmi Gazete, Sayı: 26582, 14 Temmuz 2007, Cumartesi, Madde.6, , http://www.alomaliye.com/2007/sigorta_reasurans_1407.htm (Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2008).

¹⁹⁷ **Sigorta Ve Reasürans Şirketleri İle Emeklilik Şirketlerinin Finansal Raporlamaları Hakkında Yönetmelik**, Resmi Gazete, Sayı: 26581, 14 Temmuz 2007, Cumartesi, Madde.7, http://www.alomaliye.com/2007/sigorta_reasurans_1407.htm (Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2008).

¹⁹⁸ Karasu, **a.g.e.**, s.16.

Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'nın yaptığı düzenlemelerden sonra sigorta şirketlerinin gelir tablolarında meydana gelen en büyük değişikliği, gelir tablosunun teknik bölüm ve teknik olmayan bölüm olarak iki gruba ayrılması ve bu gruplarında kendi içlerinde hayat, hayat dışı ve emeklilik olarak branşlara bölünmesi oluşturmaktadır.

Aşağıdaki tabloda gelir tablosunun temel kalemleri gösterilmiştir.

Tablo 2.4: Gelir Tablosunun Temel Kalemleri

GELİR TABLOSU			Cari Dönem (31/12/xxx7)	Geçmiş Dönem (31/12/xxx6)
		Dipnot		
I	HAYAT DIŞI TEKNİK GELİR			
II	HAYAT DIŞI TEKNİK GELİR TOPLAMI			
II	HAYAT DIŞI TEKNİK GİDER (-)			
II	HAYAT DIŞI TEKNİK GİDER TOPLAMI (-)			
III	HAYAT DIŞI TEKNİK KAR/ZARAR (I-II)			
IV	HAYAT TEKNİK GELİR			
IV	HAYAT TEKNİK GELİR TOPLAMI			
V	HAYAT TEKNİK GİDER (-)			
V	HAYAT TEKNİK GİDER TOPLAMI (-)			
VI	HAYAT TEKNİK KAR/ZARAR			
VII	EMEKLİLİK TEKNİK GELİR			
VII	EMEKLİLİK TEKNİK GELİR TOPLAMI			
VIII	EMEKLİLİK TEKNİK GİDER (-)			
VIII	EMEKLİLİK TEKNİK GİDER TOPLAMI (-)			
IX	EMEKLİLİK TEKNİK KAR/ZARAR (VII-VIII)			
X	TEKNİK BÖLÜM KAR/ZARAR (III+VI+IX)			
XI	TEKNİK OLMAYAN BÖLÜM			
XI	TEKNİK OLMAYAN BÖLÜM KAR/ZARAR			
XII	DÖNEM KARI VEYA ZARARI (X+XI)			
XIII	ENFLASYON DÜZELTMESİ HESABI (+/-)			
XIV	VERGİ ÖNCESİ DÖNEM KARI VEYA ZARARI (XII)			
XV	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER KARŞILIKLARI (-)			
XVI	DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI (XIV+XV)			

Kaynak: İdris Serdar, **Sigortanın Temel Kavramları ve Sigorta İşletmelerinin Muhasebesi**, Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü, Mart 2005, s.54.

Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'nın yaptığı düzenlemelere göre sigorta şirketlerinin gelir tablosu düzenlerken uyması gereken kurallar aşağıdaki gibi olmaktadır;¹⁹⁹

- Gelir tablosu, şirketin belirli bir hesap döneminde elde ettiği tüm hasılat ve gelirler ile katlandığı tüm maliyet ve giderleri sınıflandırılmış olarak gösteren ve dönem faaliyet sonuçlarını kâr veya zarar olarak özetleyen tablodur.
- Bütün gelir ve giderler, tahakkuk tarihleri itibarıyla kayda alınır ve tahakkuk ettikleri hesap dönemine ait gelir tablosunda gösterilir.
- Bütün gelir ve giderler, kaynakları itibarıyla sınıflandırılır, her gelir grubu benzer olduğu gider grubu ile karşılaştırılır. Bir gelir kalemi, tamamen veya kısmen bir gider kalemiyle netleştirilmek suretiyle gelir tablosu kapsamından çıkarılamaz.
- Gelirler, varlıklardaki artışa veya yükümlülüklerdeki azalışa bağlı olarak elde edilebilir iktisadi faydalarda güvenilir bir şekilde ölçülebilen bir artış olduğunda, gelir tablosunda muhasebeleştirilir. Gelirlerin kayda alınması, varlıklardaki artış veya yükümlülüklerdeki azalışlarla eş zamanlı olarak gerçekleştirilir.
- Giderler, varlıklardaki azalış veya yükümlülüklerdeki artışa bağlı olarak elde edilebilir iktisadi faydalarda güvenilir bir şekilde ölçülebilen bir azalış olduğunda, gelir tablosunda muhasebeleştirilir. Giderlerin muhasebeleştirilmesi, yükümlülüklerdeki artış veya varlıklardaki azalışlarla eş zamanlı olarak gerçekleştirilir.
- Gerçekleşmemiş gelir ve kârlar, gerçekleşmiş gibi veya gerçekleşenler gerçek tutarından fazla veya az gösterilemez. Belirli bir dönem veya dönemlerin, gerçeğe uygun faaliyet sonuçlarını göstermek için, ilgili dönem veya dönemlerin başında veya sonunda doğru hesap kesimi ve mutabakatı işlemleri yapılmalıdır.
- Gelir, gider, kâr ve zarar kayıtları ile ilgili olarak düzeltme kaydı yapılmasının gerekmesi, ancak, bu kayıtların önceki dönemlerin finansal tablolarında

¹⁹⁹ **Sigorta Ve Reasürans Şirketleri İle Emeklilik Şirketlerinin Finansal Raporlamaları Hakkında Yönetmelik**, Resmi Gazete, Sayı: 26582, 14 Temmuz 2007, Cumartesi, Madde.6, http://www.alomaliye.com/2007/sigorta_reasurans_1407.htm (Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2008).

düzeltilme yapılmasını gerektirecek büyüklük ve nitelikte olmaması durumunda, yapılan düzeltmeler dönemin gelir tablosunda gösterilir.

Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'nın yaptığı düzenlemelere göre sigorta şirketlerinin tüm finansal tablolarını düzenlerken uyması gereken kurallar aşağıdaki gibidir;²⁰⁰

- Finansal tablolar ile şirketin gerçekleştirdiği işlemler, şirketin finansal durumu ve şirketi etkileyen diğer olaylar belirli bir yapı içerisinde sunulur.

- Finansal tabloların, kullanıcıların ekonomik karar almalarına yardımcı olacak şekilde şirketin finansal durumu, performansı ve nakit akışı hakkında bilgi vermek üzere hazırlanması zorunludur. Bunu sağlamak üzere finansal tablolar bir şirketin;

- Varlıkları,
- Yükümlülükleri,
- Öz sermayesi,
- Gelir, gider, kazanç ve kayıpları,
- Öz sermayede gerçekleşen değişiklikleri,
- Nakit akışı,
- Kar dağıtımı

hakkında bilgi verecek şekilde düzenlenir. Bu bilgiler, finansal tablo dipnotlarında belirtilen bilgiler ile birlikte finansal tablo kullanıcılarının şirketin gelecekteki nakit akışları ve özellikle nakit ve nakit benzerlerini elde etme zamanı ve olasılığı hakkında tahminlerde bulunmasına yardımcı olur.

²⁰⁰ **Finansal Tabloların Sunumu Hakkında Tebliğ**, Tebliğ No : (2008/1), Resmi Gazete, Sayı: 26852, 18 Nisan 2008, Cuma, Madde.5-6-7-8, http://www.muhasabenet.net/teblig_hm_finansal%20tablolarin%20sunumu%20hk%20teblig%202008-1.html (Erişim Tarihi: 30 Ağustos 2008).

- Dipnotlar ve dipnotlarda yer alan muhasebe politikaları hakkındaki açıklamalar da ilgili finansal tabloların bir parçasını oluşturur.

- Finansal tablolar, şekil açısından tablo ile dipnotlar olmak üzere iki kısımdan meydana gelir.

- Finansal tablolar, şirketin finansal durumunu, performansını ve nakit akışını doğru bir şekilde yansıtacak şekilde hazırlanmak zorundadır. Gerekli dipnotlara da yer verilerek bu Tebliğdeki hükümler ile Sigorta ve Reasürans Şirketleri ile Emeklilik Şirketlerinin Finansal Raporlamaları Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinde hazırlanan finansal tabloların gerçeği doğru bir şekilde yansıttığı kabul edilir.

- Hazırlanacak finansal tablolar, şirketin sunduğu diğer bilgilerden kolayca ayrıştırılabilecek şekilde sunulur.

- Finansal tabloların üzerinde aşağıdaki bilgilere yer verilir:

- Finansal tablonun adı,

- İlgili şirketin ticaret unvanı ve adresi, dönem içinde bunlara ilişkin değişiklikler,

- Finansal tabloların konsolide olup olmadığı, paranın cari satın alma gücü cinsinden hazırlanıp hazırlanmadığı,

- Finansal tablonun tarihi veya kapsadığı dönem,

- Hazırlandığı para birimi ve kısaltma tutarı,

- Bağımsız denetimden geçip geçmediği.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİGORTA SEKTÖRÜNE İLİŞKİN FİNANSAL ORANLARIN

YILLAR İTİBARIYLA KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

3.1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

3.1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Sigorta işletmeleri finansal kuruluşlar olarak, sermaye birikimi ve ekonomik gelişme açısından göz ardı edilemeyecek yatırım kaynaklarına sahiptirler. Sigorta şirketleri bünyesinde biriken fonların çeşitli yatırımlara dönüştürülmesi ekonomik gelişme ve üretkenliğin artırılması açısından büyük önem taşımaktadır.

Ekonomiye fon kaynağı sağlayan sigorta işletmelerinin arz ettiği sigorta ürününün maddi olmayan yapısı, sigorta işletmesini üretim ve ticaret işletmelerinden ayırmaktadır. Ayrıca, sermaye yapısı, kaynak tahsisi, çalışma tarzı bakımlarından da bir sigorta işletmesi, diğer işletmelerden oldukça farklılaşmaktadır. Sigorta sektörü ekonomide finansal hizmetler sektörü içinde faaliyet göstermesine rağmen, varlık yükümlülük yapısı finansal kurumlardan da farklı özellikler göstermektedir. Sigorta işletmelerinin sahip olduğu bu farklı özellikler sigorta muhasebesi uygulamalarına da yansımaktadır.

Muhasebe uygulamalarındaki bu farklılıklar nedeni ile diğer sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin finansal sonuçlarını yansıtan finansal tablolar ile bu sektörde faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin finansal tabloları bazı farklılıklar göstermektedir. Bunun sonucunda da finansal tablolardan elde edilen finansal oranların hesaplanması ve yorumlanması da diğer işletmelere göre farklı olmaktadır.

Bu finansal oranların hem dönemler itibariyle, hem ilgili dönemlerdeki sektör ortalamalarıyla, hem de Hazine Müsteşarlığının ilgili genelgesinde belirtilen kriterlerle karşılaştırılarak analiz edilmesi çalışmamızın amacını oluşturmaktadır. Ekonomi içerisindeki yeri ve önemi hızla artan sigorta sektörüne ilişkin bir çalışma olması ise bu çalışmanın önemini daha da artırmaktadır.

3.1.2. Araştırmanın Problemi

Sigorta şirketlerinin farklı faaliyet yapısı ve muhasebe uygulamaları, sigorta işletmelerinin finansal tablolarının ve bu tablolardan faydalanılarak oluşturulan finansal oranların hesaplanması ve yorumlanmasının farklılaşmasına neden olmaktadır. Bu

oranların yıllar itibariyle analiz edilmesi ve sonuçlarının karşılaştırılmalı olarak ele alınarak yorumlanması çalışmamızın problemini oluşturmaktadır.

3.1.3. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Çalışmada, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda (İMKB) 2000 – 2006 dönemleri arasında işlem gören sigorta işletmelerinin finansal verileri kullanılmıştır. İncelenen işletmeler Ak Sigorta, Anadolu Sigorta, Aviva Sigorta, Güneş Sigorta, Ray Sigorta ve Yapıkredi Sigorta'dan oluşmaktadır.

3.1.4. Araştırmanın Hipotezi

Sigorta şirketlerinin finansal oranları finansal durumlarının bir göstergesi konumundadır. Dolayısıyla finansal durumu iyi olan sigorta şirketleri daha sağlıklı bir şekilde faaliyetlerini sürdürmekte ve sigorta faaliyetlerinin temelinde yer alan “güven” olgusunu daha iyi yansıtmaktadır.

3.1.5. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda (İMKB) işlem gören sigorta sektörüne ait 6 adet sigorta işletmesinin 12 aylık dönemler itibariyle 2000 – 2006 dönemleri için SPK tebliğlerine uygun olarak düzenledikleri bilanço ve gelir tablolarında yer alan veriler kullanılarak, üç ana grupta hesap edilen 10 adet finansal oranlarının yıllar itibariyle analizi yapılmıştır. Bu analizde hem ilgili işletmenin yıllar itibariyle ile oranlarının gelişim seyri incelenmiş, hemde sektör ortalaması ile kıyaslaması

3.1.6. Verilerin Toplanması

Yapılan analiz için gerekli olan veriler İMKB'nin web sayfasından alınmıştır. T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı 20.10.2004 Tarih ve 65069 sayılı “Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Mali Bünyelerine ve Sermaye Yeterliliklerine İlişkin” genelge ile belirlenmiş olan ve Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Mali Bünyelerinin Değerlendirilmesinde Kullanılan Finansal Analiz Oranlarından, çalışmamızda kullanılan oranlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

A- SERMAYE YETERLİLİĞİNE İLİŞKİN ORANLAR
1- Alınan Primler (Brüt) / Öz kaynaklar
2- Öz kaynaklar / Aktif Toplamı
3- Öz kaynaklar / Teknik Karşılıklar (Net)
B- AKTİF KALİTESİ VE LİKİDİTEYE İLİŞKİN ORANLAR
1- Likidite Oranı
2- Cari Oran
3- Prim Ve Reasürans Alacakları / Aktif Toplamı
C- KARLILIK ORANLARI
1- Hasar Prim Oranı
2- VÖK / Alınan Primler
3- Mali Kar (Brüt) / Alınan Primler
4- Teknik Kar / Alınan Primler

Çalışmada kullanılan finansal oranların oluşturulması aşamasında, şirketlerin bilanço ve gelir tablolarından faydalanılmıştır. Çalışmamız 2000 ve 2006 yıllarını kapsadığı ve 2005 yılından itibaren getirilen düzenlemeler sonucunda sigorta şirketlerinin finansal tablolarında çeşitli değişiklikler yapıldığı için, 2005 yılı ve sonrası finansal tablolarındaki verilerden oluşan oranlarla, 2005 yılı öncesinin tutarlılığının sağlanması için çalışmada çeşitli düzenlemeler yapılmıştır.

Bu düzenlemeler aşağıdaki gibidir.

■ 2005 yılı öncesi bilançolarında sigorta ve reasürans şirketleri cari hesabı, 2005 yılı sonrasında sigorta ve reasürans faaliyetlerinden alacaklar- borçlar hesabının içerisinde gösterilmiştir.

■ 2005 yılı öncesi finansal tablolardan faydalanarak “Hasar Prim Oranı (net) = [Ödenen Hasarlar (net)+Muallak H.Krş.(net)-Devreden Muallak H.Krş (net)] / [Cari Yıl Alınan Primler (net)+Devreden Cari Riz. Krş. (net) - Cari Riz. Krş (net)]” şeklinde hesaplanan Hasar Prim Oranı, 2005 yılı ve sonrasında finansal tablolarda aynı kalemlerin bulunmaması nedeniyle “Hasar Prim Oranı (net) = [Ödenen Hasarlar (net)+Muallak H.Krş.(net)] / [Yazılan Primler (net)+(Kazanılmamış Primler Karşılığındaki Değişim+ Devam Eden Riskler Karşılığındaki Değişim)]” şeklinde

hesaplanarak, 2005 yılı öncesi ve sonrası Hasar Prim Oranı hesaplamasında denklik sağlanmıştır.

3.1.7. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

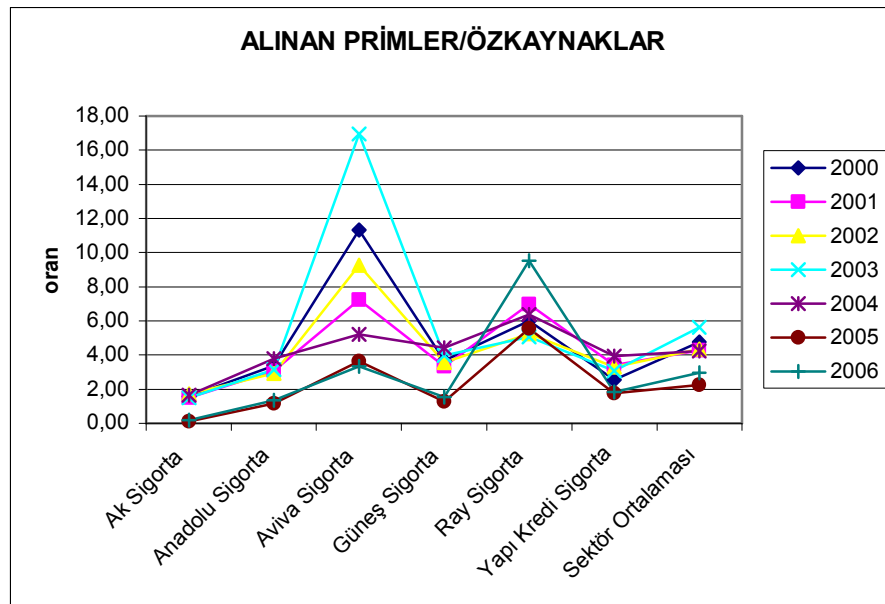
Çalışmamıza konu olan şirketlerin finansal oranlarının incelenmesi ve analizi neticesinde aşağıdaki bulgulara ve değerlendirmelere ulaşılmıştır.

3.1.7.1. Sermaye Yeterliliğine İlişkin Oranların Yıllar İtibariyle Analizi

Bu kısımda Alınan Primler/ Özkaynaklar, Özkaynaklar/ Aktif Toplamı ve Özkaynaklar/ Teknik Karşılıklar oranlarına ilişkin analizler gerçekleştirilmiştir.

3.1.7.1.1. Alınan Primler / Özkaynaklar Oranı

Alınan primler / özkaynaklar oranı firmanın topladığı primlerin özkaynağının kaç katı olduğunu göstermektedir. Alınan primler / Özkaynaklar oranı 4 kattan büyük olmalıdır.²⁰¹ İncelemeye konu işletmelerin ilgili döneme ilişkin Alınan Primler / Özkaynaklar oranının durumu aşağıdaki grafikteki gibi oluşmaktadır.



Şekil 3.1. Alınan Primler / Özkaynaklar Oranı Grafiği

²⁰¹ Birlik: Sigorta Ve Reasürans Şirketlerinin Mali Bünyelerine Ve Sermaye Yeterliliklerine İlişkin Genelge – 20/10/2004 -65069, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, http://www.sigortacilik.gov.tr/02YD/21TSM_7397/21.10-Genelgeler/Eski/BSRSMB_Ek1.doc, (Erişim Tarihi: 24 Şubat 2008).

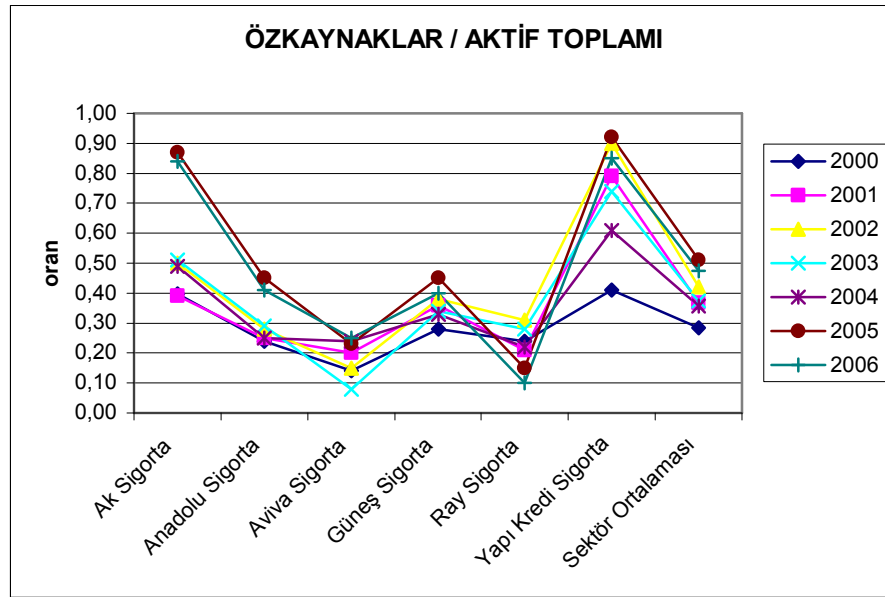
Grafik incelendiğinde göze çarpan hususlar şu şekilde oluşmaktadır; alınan primlerin özkaynaklara oranı ortalamasının en yüksek çıktığı yıl 2003 yılıdır ve bu yılda ortalama değer 5,62 olarak oluşmuştur. Bu yılda şirketler içinde bu oranının oluşumuna bakacak olursak Ak Sigortanın alınan primler / özkaynaklar oranının 1,51 ile en düşük, Aviva Sigortanın 16,97 ile en yüksek oranı oluşturduğunu görmekteyiz. Diğer dört firmanın oranları ise 3 ile 5 arası oluşmuştur.

Sigorta şirketlerinin alınan primler / özkaynaklar oranının yıllar itibariyle oluşumunu inceleyecek olursak, 2000, 2001, 2002 ve 2003 yıllarında en yüksek oranın Aviva Sigortaya, en düşük oranının ise Ak Sigortaya ait olduğu görülmektedir. 2004,2006 ve ortalama getirinin en düşük olduğu 2005 yıllarında ise en yüksek getiriye sağlayan şirket Ray Sigorta olurken, en düşük değere sahip şirket değişmeyerek Ak Sigorta olarak kalmıştır. Alınan primlerin özkaynaklara oranı grafiğinde sadece Ray Sigortanın tüm yıllarda alınan primlerinin özkaynaklarının 4 katından fazla olduğunu görülmektedir.

3.1.7.1.2. Özkaynaklar / Aktif Toplamı Oranı

Özkaynakların aktif toplamına oranı varlıkların yüzde kaçının işletme sahip ve ortakları tarafından finanse edildiğini ortaya koyar. diğer bir ifadeyle özkaynakların toplam kaynaklar içinde yüzdesini gösterir. Oran işletmenin uzun vadeli borç ödeme gücünü ortaya koyar. Oranın yüksek olması işletmenin uzun vadeli borçlarını ve bunların faizlerini ödemedi herhangi bir güçlükle karşılaşmayacağını belirtir. Özkaynakların aktif toplamına oranı sektör ortalamasından büyük olmalıdır.²⁰²

²⁰² **Birlik: Sigorta Ve Reasürans Şirketlerinin Mali Bünyelerine Ve Sermaye Yeterliliklerine İlişkin Genelge** – 20/10/2004 -65069, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, http://www.sigortacilik.gov.tr/02YD/21TSM_7397/21.10-Genelgeler/Eski/BSRSMB_Ek1.doc, (Erişim Tarihi: 24 Şubat 2008).



Şekil 3.2. Özkaynaklar / Aktif Toplamı Oranı Grafiği

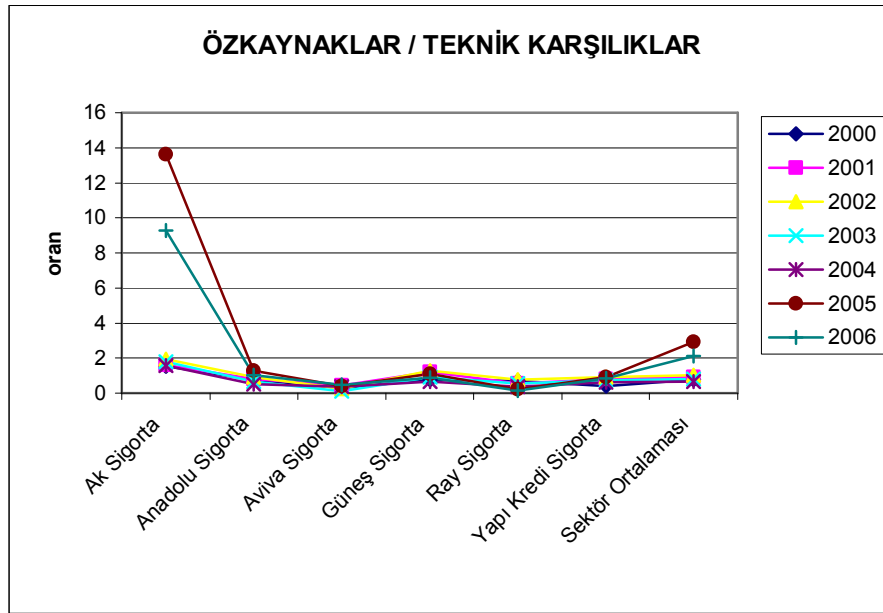
Çalışmamızda özkaynakların aktif toplamına oranı sektör ortalamasının en yüksek olduğu yıl 2005 yılıdır. Bu yılda oluşan firma değerlerini incelediğimizde ise; en yüksek orana 0,92 ile Yapıkredi Sigortanın, en düşük orana ise 0,15 ile Ray Sigortanın sahip olduğu görülmektedir. Bu oranın sektör ortalamasının en düşük olduğu yıl ise 2000 yılıdır. Bu yılda en yüksek orana sahip olan firma Ak Sigorta iken, en düşük orana sahip firma ise Aviva Sigortadır.

Özkaynaklar/ aktif toplamı grafiğini incelediğimizde Ak Sigorta ve Yapıkredi Sigortanın bu orana ait değerlerinin istikrarlı bir biçimde sektör ortalamasından yüksek olduğunu ve yıllar geçtikçe bu değerlerin arttığını görmekteyiz.

3.1.7.1.3. Özkaynaklar / Teknik Karşılıklar Oranı

Özkaynakların teknik karşılıklara oranı teknik karşılıkların yüzde kaçının işletme sahip ve ortakları tarafından finanse edildiğini göstermektedir. Özkaynakların teknik karşılıklara oranı sektör ortalamasından büyük olması gerekmektedir.²⁰³

²⁰³ **Birlik: Sigorta Ve Reasürans Şirketlerinin Mali Bünyelerine Ve Sermaye Yeterliliklerine İlişkin Genelge** – 20/10/2004 -65069, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, http://www.sigortacilik.gov.tr/02YD/21TSM_7397/21.10-Genelgeler/Eski/BSRSMB_Ek1.doc, (Erişim Tarihi: 24 Şubat 2008).



Şekil 3.3. Özkaynaklar / Teknik Karşılıklar Oranı Grafiği

Çalışmamızda özkaynakların teknik karşılıklara oranı sektör ortalamasının en yüksek olduğu yıl 2005 yılıdır. Bu yılda oluşan firma değerlerini incelediğimizde ise; en yüksek orana 13,64 ile Ak Sigortanın, en düşük orana ise 0,22 ile Ray Sigortanın sahip olduğu görülmektedir.

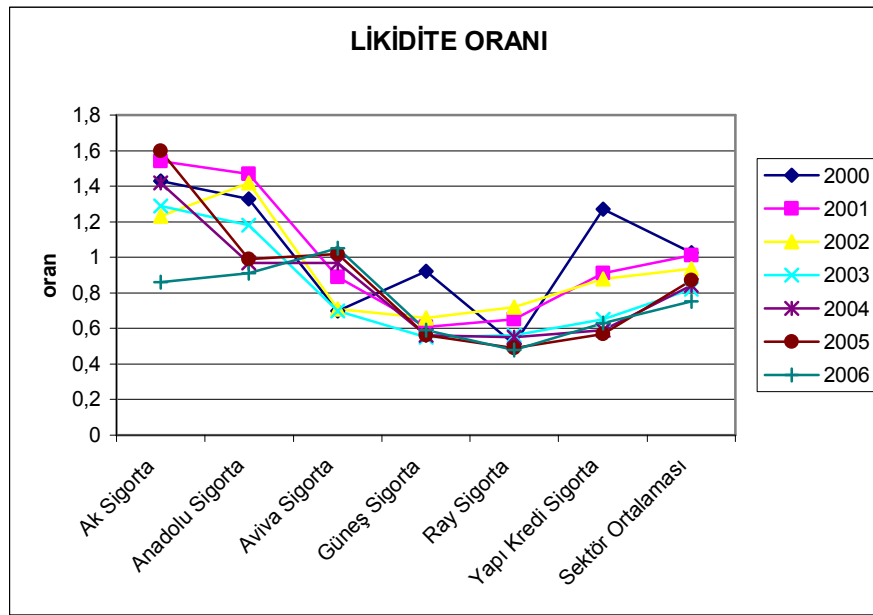
Sigorta şirketlerinin özkaynakların teknik karşılıklara oranını yıllar itibariyle oluşumunu inceleyecek olursak, 2000, 2001, 2002, 2003 ve 2004 yıllarında en düşük oranın Aviva Sigortaya, 2005 ve 2006 yıllarında ise Ray Sigortaya ait olduğu görülmektedir. Özkaynaklar / Teknik karşılıklar Grafiğini incelediğimizde Ak Sigortanın bu orana ait değerlerinin istikrarlı bir biçimde sektör ortalamasından yüksek olduğunu görmekteyiz.

3.1.7.2. Aktif Kalitesi ve Likiditeye İlişkin Oranların Yıllar İtibariyle Analizi

Bu kısımda sigorta şirketleri açısından son derece önemli olan likitide ve aktif kalitesine ilişkin oranların analizinde aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

3.1.7.2.1. Likidite Oranı

Sigorta şirketlerinde likidite oranı cari varlıklardan alacaklar kalemi çıkartılıp kısa vadeli yükümlülüklerle bölünerek bulunmaktadır. Bu oran sigorta şirketinin kısa vadeli yükümlülüklerinin ne kadarını nakit ve kısa sürede nakde çevrilebilir değerleriyle karşılayabileceğini göstermektedir. Likidite oranı hayat dışı branşlarda çalışan sigorta şirketleri için 1, hayat branşlarında çalışanlar için 9,75'den düşük olmamalıdır.²⁰⁴



Şekil 3.4. Likidite Oranı Grafiği

Grafik incelendiğinde likidite oranına ilişkin sektör ortalamasının en yüksek olduğu yılın 2000 yılı olduğu görülmektedir. Bu yılda oluşan firma değerlerini incelediğimizde ise; en yüksek orana 1,43 ile Ak Sigorta, en düşük orana ise 0,51 ile Ray Sigorta sahip olmaktadır.

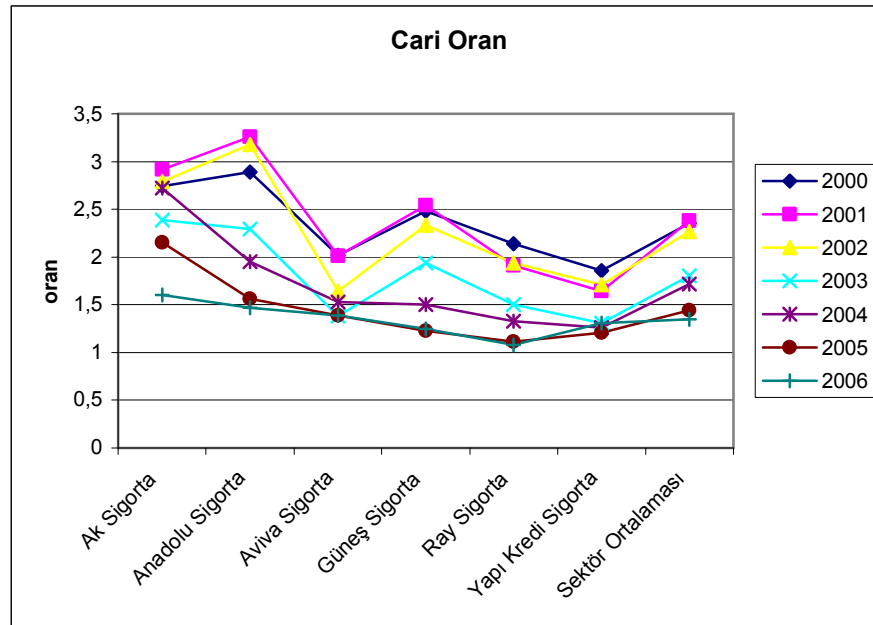
Sigorta şirketlerinin likidite oranlarının yıllar itibariyle oluşumunu inceleyecek olursak, 2000, 2001, 2003, 2004 ve 2005 yıllarında en yüksek oranın Ak

²⁰⁴ Birlik: Sigorta Ve Reasürans Şirketlerinin Mali Bünyelerine Ve Sermaye Yeterliliklerine İlişkin Genelge – 20/10/2004 -65069, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, http://www.sigortacilik.gov.tr/02YD/21TSM_7397/21.10-Genelgeler/Eski/BSRSMB_Ek1.doc, (Erişim Tarihi: 24 Şubat 2008).

Sigortaya, 2002 yılında Anadolu Sigortaya ve 2006 yılında ise Aviva Sigortaya ait olduğu görülmektedir. Tüm yıllarda en düşük değere ise Ray Sigorta sahip olmuştur. Çalışmamızda yer alan şirketlerin likidite oranlarının en az 1 olması gerektiği koşuluyla, likidite oranı grafiği incelendiğinde Ak Sigortanın 2006 yılı dışındaki tüm yıllarda likidite oranının 1'i üzerinde olduğu, Anadolu Sigortanın 2000 – 2003 yılları arasında likidite oranının 1'in üzerinde olduğu ve diğer yıllarda da 1'e çok yakın olduğu, 2005 ve 2006 yıllarında Aviva Sigortanın da likidite değerinin 1'in üzerinde olduğu görülmektedir.

3.1.7.2.2. Cari Oran

Sigorta şirketlerinde cari oran cari varlıklar kısa vadeli yükümlülüklerle bölünerek bulunmaktadır. Bu oran sigorta şirketinin kısa vadeli yükümlülüklerinin ne kadarını cari varlıklarıyla karşılayabileceğini göstermektedir. Cari oranın payını oluşturan cari varlıkların, paydada yer alan kısa vadeli yükümlülüklerden fazla olması isten bir durumdur. Cari oranın birden büyük olması işletmenin ödeme gücünün emniyet marjı olarak görülmektedir.²⁰⁵



Şekil 3.5. Cari Oran Grafiği

²⁰⁵ Nalan Akdoğan, Nejat Tenker, **Finansal Tablolar Ve Mali Analiz Teknikleri**, Gazi Kitabevi, 6.Baskı, Ankara, Kasım 1998, s.

Cari oran hayat dışı branşlarda çalışan sigorta şirketleri için 1,7, hayat branşlarında çalışanlar için 11'den düşük olmamalıdır.²⁰⁶ Grafikte görüldüğü üzere cari oranın sektör ortalamasının en yüksek olduğu yıl 2001 yılıdır. Bu yılda oluşan firma değerlerini incelediğimizde ise; en yüksek orana 3,26 ile Anadolu Sigortanın, en düşük orana ise 1,64 ile Yapıkredi Sigortanın sahip olduğu görülmektedir.

Sigorta şirketlerinin cari oranlarının yıllar itibariyle oluşumu incelendiğinde, 2000, 2001, 2002, 2003 yıllarında en yüksek oranın Ak Sigortaya, 2004,2005,2006 yıllarında Anadolu Sigortaya ve 2006 yılında ise Ak Sigortaya ait olduğu görülmektedir. 2000, 2001, 2003, 2004 ve 2005 yıllarında en düşük değere Yapıkredi Sigorta sahip iken 2002 yılında Aviva Sigorta, 2006 yılında da Güneş Sigorta en düşük değere sahip olmuştur.

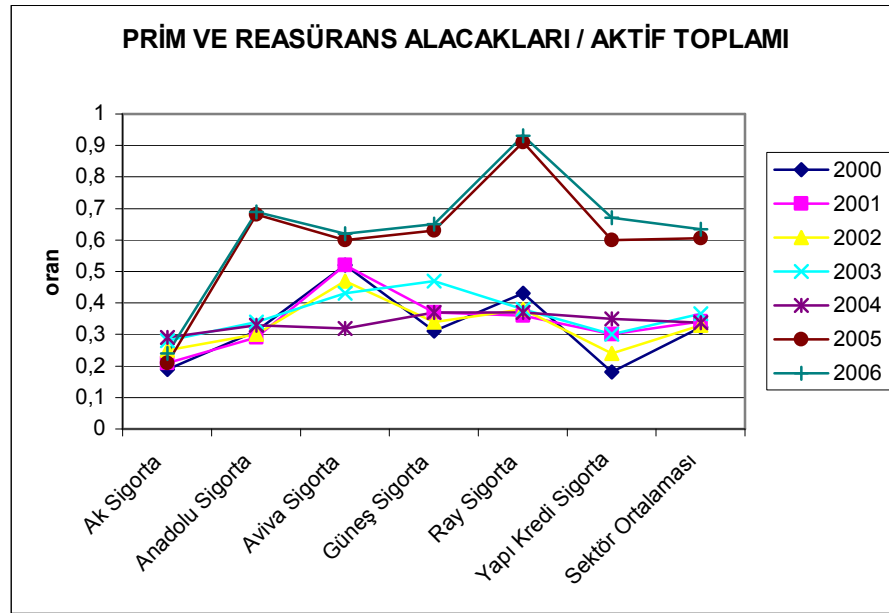
Cari oranının en az 1,7 olması gerektiği koşuluyla, cari oran grafiği incelendiğinde Ak Sigortanın 2006 yılı dışındaki tüm yıllarda cari oranının 1,7'nin üzerinde olduğu, Anadolu Sigortanın 2000 – 2004 yılları arasında, Güneş sigortanın 2000 – 2003 yılları arasında, Ray Sigortanın 2000-2002 yılları arasında ve Aviva Sigortanın 2000 – 2003 yılları arasında cari değerinin 1,7'nin üzerinde olduğu görülmektedir.

3.1.7.2.3. Prim ve Reasürans Alacakları / Aktif Toplamı Oranı

Prim ve reasürans alacakları / aktif toplamı oranı prim ve reasürans alacaklarının aktif toplamı içerisindeki yüzdesini göstermektedir. Oranı oluşturan prim ve reasürans alacakları; prim alacakları (net), sigorta ve reasürans şirketleri cari hesabı ve sedan ve retrosedanlar neznindeki depoların toplamından oluşmaktadır. Bu oran sektör ortalamasından küçük olması istenen bir durumdur.²⁰⁷

²⁰⁶ **Birlik: Sigorta Ve Reasürans Şirketlerinin Mali Bünyelerine Ve Sermaye Yeterliliklerine İlişkin Genelge** – 20/10/2004 -65069, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, http://www.sigortacilik.gov.tr/02YD/21TSM_7397/21.10-Genelgeler/Eski/BSRSMB_Ek1.doc, (Erişim Tarihi: 24 Şubat 2008).

²⁰⁷ **Birlik: Sigorta Ve Reasürans Şirketlerinin Mali Bünyelerine Ve Sermaye Yeterliliklerine İlişkin Genelge** – 20/10/2004 -65069, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, http://www.sigortacilik.gov.tr/02YD/21TSM_7397/21.10-Genelgeler/Eski/BSRSMB_Ek1.doc, (Erişim Tarihi: 24 Şubat 2008).



Şekil 3.6. Prim ve Reasürans Alacakları / Aktif Toplamı Oranı Grafiği

Grafikte görüldüğü üzere; prim ve reasürans alacakları / aktif toplamı oranı sektör ortalamasının en yüksek olduğu yıl 2006 yılıdır. Bu yılda oluşan firma değerlerini incelediğimizde ise; en yüksek orana 0,93 ile Ray Sigortanın, en düşük orana ise 0,24 ile Ak Sigortanın sahip olduğu görülmektedir.

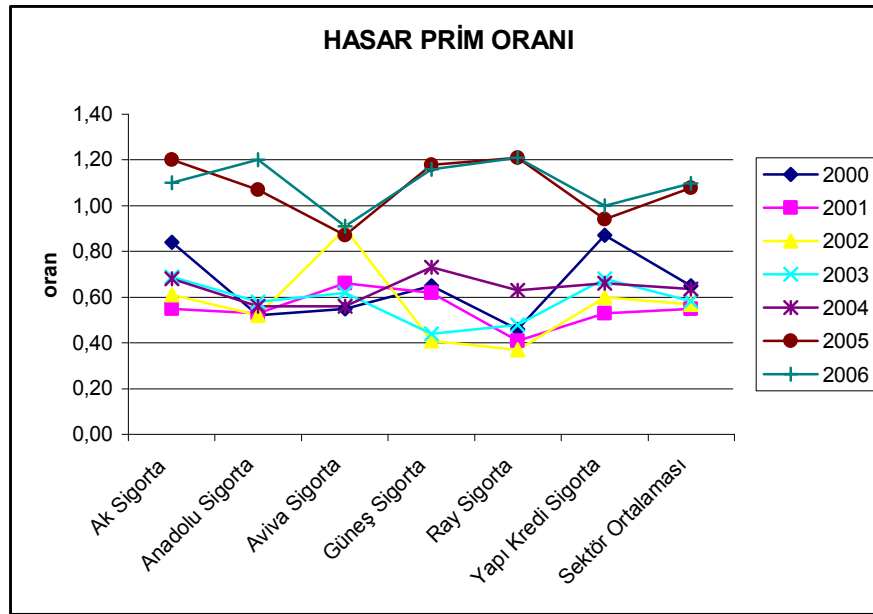
Sigorta şirketlerinin prim ve reasürans alacakları / aktif toplamı oranlarını yıllar itibariyle oluşumunu inceleyecek olursak, 2000, 2001, 2002 yıllarında en yüksek oranın Aviva Sigortaya, 2003, 2004 yıllarında Güneş sigortaya ve 2005 -2006 yıllarında ise Ray Sigortaya ait olduğu görülmektedir. 2000, 2002 yıllarında en düşük değere Yapıkredi Sigorta sahip iken 2001, 2003, 2004, 2005, 2006 yıllarında Ak sigorta en düşük değere sahip olmuştur. Ayrıca Ak Sigortanın prim ve reasürans alacakları / aktif toplamı oranı tüm yıllarda sektör ortalamasının altında oluşmuştur.

3.1.7.3. Karlılık Oranlarının Yıllar İtibariyle Analizi

Karlılık oranları yıllar itibariyle ve şirketler bazında, dört ana grupta analiz edildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

3.1.7.3.1. Hasar / Prim Oranı

Hasar prim oranı toplanan primlerin ne kadarının hasar ödemelerini karşıladığını göstermesi bakımından önemli bir orandır. Hasar prim oranı sektör ortalamasından küçük olmalıdır.²⁰⁸



Şekil 3.7. Hasar Prim Oranı Grafiği

Bu aşamada, daha önceden de belirtildiği üzere 2000 ve 2006 yıllarını kapsadığı ve 2005 yılından itibaren getirilen düzenlemeler sonucunda sigorta şirketlerinin finansal tablolarında çeşitli değişiklikler yapıldığı için, 2005 yılı ve sonrası finansal tablolarındaki verilerden oluşan oranlarla, 2005 yılı öncesinin tutarlılığının sağlanması için çalışmada çeşitli düzenlemeler yapılmıştır.

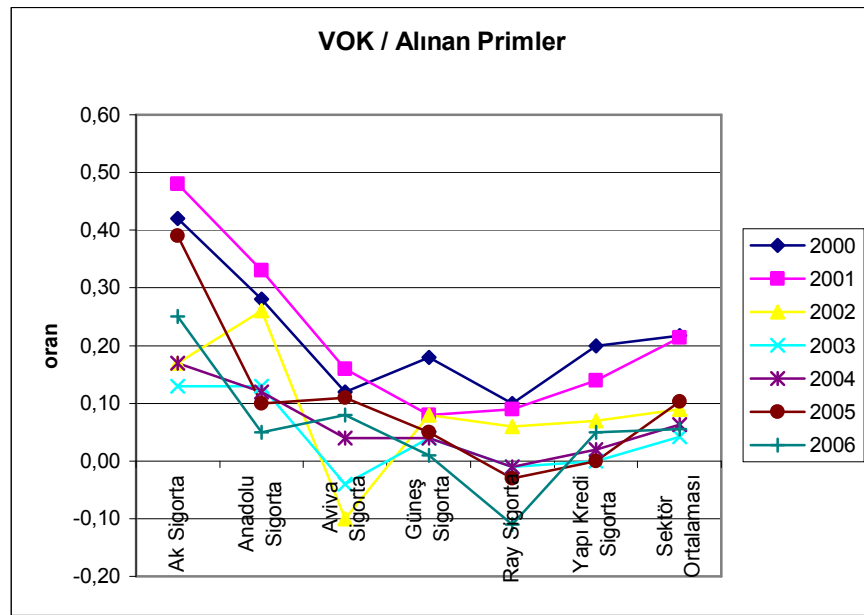
Çalışmamızda hasar prim oranına ilişkin sektör ortalamasının en yüksek olduğu yıl 2006 yılıdır. Bu yılda oluşan firma değerlerini incelediğimizde ise; en yüksek orana 1,21 ile Ray Sigortanın, en düşük orana ise 0,91 ile Aviva Sigortanın sahip olduğu görülmektedir.

²⁰⁸ Birlik: Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Mali Bünyelerine ve Sermaye Yeterliliklerine İlişkin Genelge – 20/10/2004 -65069, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, http://www.sigortacilik.gov.tr/02YD/21TSM_7397/21.10-Genelgeler/Eski/BSRSMB_Ek1.doc, (Erişim Tarihi: 24 Şubat 2008).

Sigorta şirketlerinin hasar prim oranlarının yıllar itibariyle oluşumunu inceleyecek olursak, 2000, 2001, 2002 yıllarında en düşük oranın Ray Sigortaya, 2003 yılında Güneş Sigortaya ve 2004, 2005, 2006 yıllarında ise Aviva Sigortaya ait olduğu görülmektedir. 2000 yılında en yüksek değere Yapıkredi Sigorta sahip iken 2001, 2002 yıllarında Aviva Sigorta, 2003 yılında Ak Sigorta, 2004 yılında Güneş sigorta, 2005 ve 2006 yıllarında ise Ray Sigorta en yüksek değere sahip olmuştur. Hasar prim oranı grafiği incelendiğinde tüm yıllarda hasar prim oranı sektör ortalamasından küçük olan bir firma olmadığı, dönem dönem tüm firmaların sektör ortalaması üzerine çıktığı görülmektedir.

3.1.7.3.2. VÖK / Alınan Primler Oranı

Vergi öncesi kar / alınan primler oranı, alınan primlerin ne kadarının vergi öncesi kara dönüştüğünün yada diğer bir ifadeyle vergi öncesi karın ne kadarının alınan primlerden kaynaklandığını göstermektedir. Vergi öncesi kar / alınan primler oranının sektör ortalamasından büyük olması istenmektedir.²⁰⁹



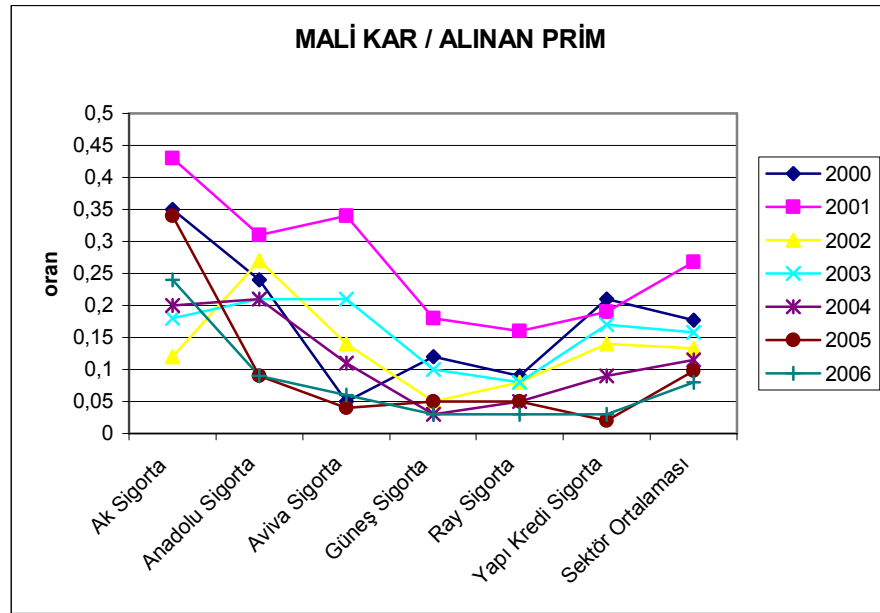
Şekil 3.8. VÖK / Alınan Primler Oranı Grafiği

²⁰⁹ Birlik: Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Mali Bünyelerine ve Sermaye Yeterliliklerine İlişkin Genelge – 20/10/2004 -65069, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, http://www.sigortacilik.gov.tr/02YD/21TSM_7397/21.10-Genelgeler/Eski/BSRSMB_Ek1.doc, (Erişim Tarihi: 24 Şubat 2008).

Çalışmamızda vergi öncesi kar / alınan primler oranına ilişkin sektör ortalamasının en yüksek olduğu yıl 2000 yılıdır. Bu yılda oluşan firma değerlerini incelediğimizde ise; en yüksek orana 0,42 ile Ak Sigortanın, en düşük orana ise 0,10 ile Ray Sigortanın sahip olduğu görülmektedir. Sigorta şirketlerinin vergi öncesi kar / alınan primler oranının yıllar itibariyle oluşumunu inceleyecek olursak, 2000, 2001, 2003, 2004, 2005 ve 2006 yıllarında en yüksek oranın Ak Sigortaya, 2003 yılında ise Anadolu sigortaya ait olduğu görülmektedir. 2000, 2004, 2005, 2006 yıllarında en düşük değere Ray Sigorta sahip iken 2001 yılında Güneş sigorta, 2002, 2003 yıllarında ise Aviva Sigorta en düşük değere sahip olduğu görülmektedir. Tüm yıllarda Ak Sigortanın vök / alınan primler oranı değerleri sektör ortalamasından büyüktür.

3.1.7.3.3. Mali Kar / Alınan Primler Oranı

Mali kar / alınan primler oranı, mali karın ne kadarının alınan primlerden kaynaklandığını göstermektedir. Mali kar / alınan primler oranının sektör ortalamasından büyük olması istenmektedir.²¹⁰



Şekil 3.9. Mali Kar / Alınan Primler Oranı Grafiği

²¹⁰ Birlik: Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Mali Bünyelerine ve Sermaye Yeterliliklerine İlişkin Genelge – 20/10/2004 -65069, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, http://www.sigortacilik.gov.tr/02YD/21TSM_7397/21.10-Genelgeler/Eski/BSRSMB_Ek1.doc, (Erişim Tarihi: 24 Şubat 2008)

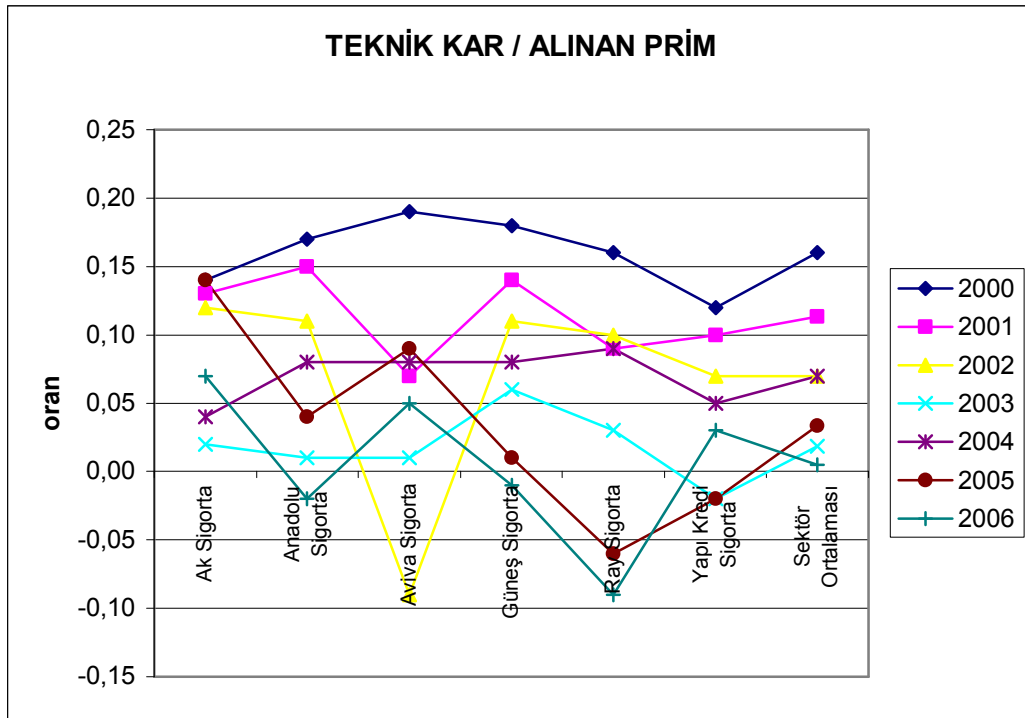
Çalışmamızda mali kar / alınan primler oranı sektör ortalamasının en yüksek olduğu yıl 2001 yılıdır. Bu yılda oluşan firma değerlerini incelediğimizde ise; en yüksek orana 0,43 ile Ak Sigortanın, en düşük orana ise 0,16 ile Ray Sigortanın sahip olduğu görülmektedir.

Sigorta şirketlerinin mali kar / alınan primler oranının yıllar itibariyle oluşumunu inceleyecek olursak, 2000, 2001, 2005, 2006 yıllarında en yüksek oranın Ak Sigortaya, 2002, 2003, 2004 yıllarında ise Anadolu Sigortaya ait olduğu görülmektedir. 2000 yılında en düşük değere Aviva Sigorta sahip iken 2002, 2004 yıllarında Güneş sigorta, 2001, 2003 yıllarında Ray Sigorta, 2005 yılında Yapı kredi Sigorta en düşük değere sahip olmuş, 2006 yılında ise Güneş sigorta, Ray Sigorta ve Yapı kredi Sigorta en düşük değeri paylaşmışlardır. Tüm yıllarda Ak Sigorta ve Anadolu sigortanın mali kar / alınan primler oranı değerleri sektör ortalamasından büyüktür.

3.1.7.3.4. Teknik Kar / Alınan Primler Oranı

Teknik kar / alınan primler oranı, teknik karın ne kadarının alınan primlerden kaynaklandığını göstermektedir. Teknik kar / alınan primler oranının aynen mali kar/ alınan primler oranında olduğu gibi sektör ortalamasından büyük olması istenmektedir.²¹¹

²¹¹ **Birlik: Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Mali Bünyelerine ve Sermaye Yeterliliklerine İlişkin Genelge** – 20/10/2004 -65069, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, http://www.sigortacilik.gov.tr/02YD/21TSM_7397/21.10-Genelgeler/Eski/BSRSMB_Ek1.doc, (Erişim Tarihi: 24 Şubat 2008).



Şekil 3.10. Teknik Kar / Alınan Primler Oranı Grafiği

Çalışmamızda teknik kar / alınan primler oranı sektör ortalamasının en yüksek olduğu yıl 2000 yılıdır. Bu yılda oluşan firma değerlerini incelediğimizde ise; en yüksek orana 0,19 ile Aviva sigortanın, en düşük orana ise 0,12 ile Yapıkredi sigortanın sahip olduğu görülmektedir. Sigorta şirketlerinin teknik kar / alınan primler oranının yıllar itibariyle oluşumunu inceleyecek olursak, 2002, 2005, 2006 yıllarında en yüksek oranın Ak Sigortaya, 2001 yılında Anadolu sigortaya, 2000 yılında Aviva sigortaya, 2003 yılında Güneş sigortaya ve 2004 yılında ise Ray Sigortaya ait olduğu görülmektedir. 2000,2003 yıllarında en düşük değere Yapıkredi sigorta sahip iken 2001, 2002 yıllarında Aviva sigorta, 2005, 2006 yıllarında ise Ray Sigortanın en düşük değere sahip olduğu görülmektedir.

3.1.8. Analiz Bulgularının Değerlendirilmesi

Çalışmada sigortacılık sektörüne ilişkin finansal oranların yıllar itibariyle seyri tespit edilerek incelenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla çalışmamıza konu olan sigorta şirketlerinin yıllık finansal tablolarından yararlanılarak 10 adet finansal oran oluşturulmuş, bu oranların yıllar itibariyle gelişim seyrini gözlemlemek için grafikler

oluşturulmuştur. Bu grafiklerin incelenmesi ve yorumlanması sonucunda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

- Alınan primler / özkaynaklar oranı grafiği incelendiğinde; sektör ortalamasının 5,62 ile en yüksek değere ulaştığı yıl 2003 yılı, 2,25 ile en düşük değere sahip olduğu yıl ise 2005 yılıdır. Sigorta ve reasürans şirketlerinin mali bünyelerine ve sermaye yeterliliklerine ilişkin genelge ekinde belirtildiği üzere sigorta şirketinin alınan primlerinin özkaynaklarından en az 4 kat büyük olması koşulunu sağlayan firma Ray Sigortadır. Fakat bu oran tek başına bir anlam ifade etmemektedir. Alınan primlerin yatırıma mı dönüştürüldüğü yoksa hasar ödemelerinde mi kullanıldığı önem arz etmektedir. Bu nedenle hasar prim oranına bakılması gerekmektedir. Ray Sigortanın hasar prim oranlarına bakıldığında bu oranların en düşük değerinin 0,37 ile 2002 yılında, en yüksek değerinin ise 1.21 ile 2005 ve 2006 yıllarında gerçekleştiğini görebiliriz. Bu durumda Ray Sigortanın son iki yıl dışında alınan primlerini etkin kullandığını söyleyebilir.

- Özkaynaklar / aktif toplamı oranı grafiği incelendiğinde; sektör ortalamasının 0,51 ile en yüksek değere ulaştığı yıl 2005 yılı, 0,28 ile en düşük değere sahip olduğu yıl ise 2000 yılı olarak görülmektedir. Sigorta ve reasürans şirketlerinin mali bünyelerine ve sermaye yeterliliklerine ilişkin genelge ekinde belirtildiği üzere sigorta şirketinin özkaynaklar / aktif toplamı oranının sektör ortalamasından büyük olması koşulunu sağlayan firmalar Ak sigorta ve Yapıkredi sigorta olup, bu firmaların değerleri yıllar itibariyle giderek artmıştır.

- Özkaynaklar / teknik karşılıklar oranı grafiği incelendiğinde; sektör ortalamasının 2,93 ile en yüksek değere ulaştığı yıl 2005 yılı, 0,68 ile en düşük değere sahip olduğu yıl ise 2004 yılı olarak görülmektedir. Sigorta ve reasürans şirketlerinin mali bünyelerine ve sermaye yeterliliklerine ilişkin genelge ekinde belirtildiği üzere sigorta şirketinin özkaynaklar / teknik karşılıklar oranının sektör ortalamasından büyük olması koşulunu sağlayan firma Ak sigortadır.

- Sermaye yeterliliğine ilişkin oranlar olan alınan primler / özkaynaklar oranı, özkaynaklar / aktif toplamı oranı ve öz kaynaklar / teknik karşılıklar oranlarının tümünün grafik sonuçlarından çıkan ortak nokta Ak Sigortanın sermaye yapısının

kuvvetli olduğu, özkaynak tutarının yüksek oluşundan dolayı alınan primler / özkaynaklar oranının koşullarını sağlayamadığı, fakat hasar/ prim oranlarına bakıldığında ise son iki yıl dışında alınan primlerle hasar ödemelerini karşılamakta zorluk çekmediği gözlemlenmektedir.

- Likitide oranı grafiğı incelendiğinde; sektör ortalamasının 1,03 ile en yüksek değere ulaştığı yıl 2000 yılı, 0,75 ile en düşük değere sahip olduğu yıl ise 2006 yılı olarak görülmektedir. Sigorta ve reasürans şirketlerinin mali bünyelerine ve sermaye yeterliliklerine ilişkin genelge ekinde belirtildiğı üzere hayat dışı branşlarda çalışan sigorta şirketinin likidite oranının 1'den büyük olması koşulunu sağlayan firmalar 2000 ve 2005 yılları arasında Ak sigorta, 2000 ve 2003 yılları arasında Anadolu sigorta ve 2005 – 2006 yılları arasında Aviva sigortadır.

- Cari oran grafiğı incelendiğinde; sektör ortalamasının 2,36 ile en yüksek değere ulaştığı yıl 2000 yılı, 1,35 ile en düşük değere sahip olduğu yıl ise 2006 yılı olarak görülmektedir. Sigorta ve reasürans şirketlerinin mali bünyelerine ve sermaye yeterliliklerine ilişkin genelge ekinde belirtildiğı üzere hayat dışı branşlarda çalışan sigorta şirketinin likidite oranının 1,7'den küçük olmaması koşulunu sağlayan firmalar 2000 ve 2005 yılları arasında Ak sigorta, 2000 ve 2004 yılları arasında Anadolu sigorta , 2000 ve 2003 yılları arasında Aviva sigorta, 2000 ve 2003 yılları arasında Güneş sigorta ve 2000 – 2002 yılları arasında Ray Sigortadır.

- Prim ve reasürans alacakları / aktif toplamı oranı grafiğı incelendiğinde; sektör ortalamasının 0,63 ile en yüksek değere ulaştığı yıl 2006 yılı, 0,32 ile en düşük değere sahip olduğu yıl ise 2000 yılı olarak görülmektedir. Sigorta ve reasürans şirketlerinin mali bünyelerine ve sermaye yeterliliklerine ilişkin genelge ekinde belirtildiğı üzere sigorta şirketinin prim ve reasürans alacakları / aktif toplamı oranının sektör ortalamasından küçük olması koşulunu sağlayan firma Ak sigortadır.

- Aktif kalitesi ve likiditeye ilişkin oranlar olan alınan likidite oranı, cari oran ile prim ve reasürans alacakları / aktif toplamı oranlarının tümünün grafik sonuçlarından çıkan ortak nokta sektör ortalamasından yüksek çıkması gereken cari oran ve likidite oranlarının 2000 yılında en yüksek, düşük çıkması gereken prim alacakları / aktif toplamı oranı da 2000 yılında en düşük değerine ulaşmıştır. 2006 yılı içinse tam tersi bir durum yaşanmıştır. Bu durumda 2000 yılı sigorta şirketleri için

likidite açısından verimli bir yıl olarak geçerken 2006 yılında tam tersi bir durum yaşanmıştır.

- Hasar prim oranı grafiği incelendiğinde; sektör ortalamasının 1,10 ile en yüksek değere ulaştığı yıl 2006 yılı, 0,55 ile en düşük değere sahip olduğu yıl ise 2001 yılı olarak görülmektedir. Sigorta ve reasürans şirketlerinin mali bünyelerine ve sermaye yeterliliklerine ilişkin genelge ekinde belirtildiği üzere sigorta şirketinin hasar prim oranının sektör ortalamasından küçük olması koşulunu sağlayan firmalar 2000 ve 2004 yılları arasında Anadolu sigorta, 2005 ve 2006 yılları arasında Yapı kredi sigorta , 2004 ve 2006 yılları arasında Aviva sigorta, 2000 ve 2003 yılları arasında Güneş sigorta ve 2000 – 2004 yılları arasında Ray Sigortadır.

- VÖK / Alınan primler oranı grafiği incelendiğinde; sektör ortalamasının 0,22 ile en yüksek değere ulaştığı yıl 2000 yılı, 0,04 ile en düşük değere sahip olduğu yıl ise 2003 yılı olarak görülmektedir. Sigorta ve reasürans şirketlerinin mali bünyelerine ve sermaye yeterliliklerine ilişkin genelge ekinde belirtildiği üzere sigorta şirketinin VÖK / Alınan primler oranının sektör ortalamasından büyük olması koşulunu sağlayan firmalar tüm yıllarda Ak sigorta, 2000 ve 2005 yılları arasında Anadolu sigorta , 2005 ve 2006 yılları arasında Aviva sigortadır.

- Mali kar / Alınan primler oranı grafiği incelendiğinde; sektör ortalamasının 0,27 ile en yüksek değere ulaştığı yıl 2001 yılı, 0,08 ile en düşük değere sahip olduğu yıl ise 2006 yılı olarak görülmektedir. Sigorta ve reasürans şirketlerinin mali bünyelerine ve sermaye yeterliliklerine ilişkin genelge ekinde belirtildiği üzere sigorta şirketinin VÖK / Alınan primler oranının sektör ortalamasından büyük olması koşulunu sağlayan firmalar tüm yıllarda Ak sigorta ve Anadolu sigorta ile 2001 ve 2003 yılları arasında Aviva sigortadır.

- Teknik kar / Alınan primler oranı grafiği incelendiğinde; sektör ortalamasının 0,16 ile en yüksek değere ulaştığı yıl 2000 yılı, 0,01 ile en düşük değere sahip olduğu yıl ise 2006 yılı olarak görülmektedir. Sigorta ve reasürans şirketlerinin mali bünyelerine ve sermaye yeterliliklerine ilişkin genelge ekinde belirtildiği üzere sigorta şirketinin Teknik kar / Alınan primler oranının sektör ortalamasından büyük olması koşulunu sağlayan firmalar 2001, 2002, 2005 ve 2006 yıllarında Ak sigorta, 2000, 2001, 2002, 2004 ve 2005 yıllarında Anadolu sigorta, 2000, 2004, 2005 ve 2006

yıllarında Aviva sigorta, 2000 – 2004 yılları arasında Güneş sigorta, 2002 ve 2004 yılları arasında ise Ray Sigortadır.

- Karlılık oranları olan hasar prim oranı, vök / alınan primler oranı, mali kar / alınan primler oranı ile teknik kar / alınan primler oranlarının tümünün grafik sonuçlarının kesiştiği yıllar 2000 – 2001 yılları arası ve 2006 yılıdır. Buna göre sigorta şirketlerinin karlılık açısından en karlı oldukları yıllar 2000 ve 2001 yılları olurken, 2006 yılı karlılığın en düşük olduğu yıldır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Sigorta, ekonomik ve sosyal hayat açısından son derece önemlidir. Günümüzde sigortacılık işlevleri, insanlar, şirketler ve genel olarak ekonomiler için vazgeçilmez derecede önem kazanmıştır. Buna bağlı olarak sigortacılığın en bilinen fonksiyonu, transfer yoluyla riski dağıtmak ve azaltmaktır. Risk ve belirsizlik hayatta gerek kişilerin ve gerekse kurumların karşılaşılabilecekleri iki önemli konudur. Ekonomik konularda yapılan işlemlerde her zaman bir risk unsuru vardır, ancak sadece modern piyasa ekonomisinde bu riski başarıyla yönetebilme imkanı vardır. Geleneksel olarak sigorta şirketlerinin başlıca ekonomik rolü, risk değerlendirmesine dayanarak saptanan bir fiyat karşılığında riski üstlenmek olmuştur.

Ekonomik ve sosyal açıdan bu kadar çok öneme sahip olan sigorta ürününün maddi olmayan yapısı, sigorta işletmesini üretim ve ticaret işletmelerinden ayırmaktadır. Ayrıca, sermaye yapısı, kaynak tahsisi, çalışma tarzı bakımlarından da bir sigorta işletmesi, diğer işletmelerden ayrılmaktadır. Sigorta sektörü ekonomide finansal hizmetler sektörü içinde faaliyet göstermesine rağmen, varlık ve yükümlülük yapısı da finansal kurumlardan farklı özellik göstermektedir.

Tüm bu farklılıklar sigorta işletmelerinin işlemlerini de etkilemiştir. Sigorta işletmelerinin prim üretmek, sigorta aracılara (acente ve prodüktörlere) yaptıkları prim üretimi üzerinden komisyon vermek, reasürans işlemleri yapmak, tazminat ödemek, sigorta tekniğinin ve yasal düzenlemelerin öngördüğü teknik karşılıkları hesaplamak, poliçe ve ipotek karşılığı ödünç para vermek, teminat ya da garanti fonu yükümlülüklerini yerine getirmek, topladığı primleri yatırıma yönlendirmek, vergi resim ve harçları tahsil etmek ve ödemek, işletme faaliyetlerinin gereği olan sabit ve değişir giderleri yapmak, ihtiyaç duyulan maddi duran varlıkları edinmek, diğer şirketlere iştirak etmek gibi finansal nitelikli pek çok işlemi bulunmaktadır. Tüm bu farklı işlemler nedeniyle sigorta işletmelerindeki muhasebe düzeni de farklı kurgulanmıştır. Bu nedenle, sigorta işletmelerindeki muhasebe düzeni, ödünç para vermek, vergi tahsil etmek ve ödemek, faaliyetin özelliğinden kaynaklananlar dışında gelir ve giderleri yapmak, maddi duran varlık edinmek ve diğer şirketlere iştirak etmek gibi genel muhasebe işlemlerinin yanısıra üretim, reasürans ve hasar işlemlerini de içermektedir.

Sigorta işletmelerinin muhasebe düzeninde gösterdiği farklı özellikler sigorta finansal tablolarına da yansımaktadır. Diğer şirketlerin hesap planı ve finansal tablolarından farklılık arz eden sigorta şirketlerinin hesap planı ve mali tabloları Hazine Müsteşarlığınca 30.12.2004 tarihinde yayımlanan ve 01.01.2005 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş bulunan sigortacılık hesap planı ile daha da farklılaşmıştır. Yeni hesap planı, uluslar arası muhasebe standartları, AB direktifleri ve Türk muhasebe sistemi dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'nın yaptığı düzenlemelerden sonra sigorta şirketlerinin gelir tablolarında meydana gelen en büyük değişikliği, gelir tablosunun teknik bölüm ve teknik olmayan bölüm olarak iki gruba ayrılması ve bu gruplarında kendi içlerinde hayat, hayat dışı ve emeklilik olarak branşlara bölünmesi oluşturunken, Bilançoda meydana gelen değişiklikleri ise bilançonun aktif tarafı cari ve cari olmayan varlıklar olarak iki gruba ayrılması, pasif tarafın ise kısa vadeli yükümlülükler, uzun vadeli yükümlülükler ve özsermaye olmak üzere üç gruba ayrılması oluşturmaktadır.

Sigorta sektörünün farklılığı paralelinde farklılaşan sigorta işletmeleri faaliyet yapısı, muhasebe düzeni ve finansal tabloları, finansal tablolardan alınan verilerle oluşturulan finansal oranların hesaplanmasını ve yorumlanmasını da farklılaştırmıştır. Çalışmada sigortacılık sektörüne ilişkin 10 oranın hem dönemler itibariyle incelenmesi, hem ilgili dönemlerdeki sektör ortalamalarıyla, hem de hazine müsteşarlığının ilgili genelgesinde belirtilen kriterlerle kıyaslanarak incelenmesi sonucunda, çalışmamıza konu olan sigorta şirketlerinin oranlarındaki değişimler, sigorta şirketlerinin finansal durumları ve sigortacılık sektörü için önemli olan, sonuçları net bir şekilde etkileyen yıllar ortaya çıkmıştır.

Bu bağlamda; yapılan analiz sonuçlarını oranların niteliğine göre sınıflandırdığımızda ortaya çıkan sonuçlar şu şekilde oluşmuştur. Sermaye yeterliliğine ilişkin oranlar olan alınan primler / özkaynaklar oranı, özkaynaklar / aktif toplamı oranı ve öz kaynaklar / teknik karşılıklar oranlarının tümünün grafik sonuçlarından çıkan ortak nokta Ak Sigortanın sermaye yapısının kuvvetli olduğu, özkaynak tutarının yüksek oluşundan dolayı alınan primler / özkaynaklar oranının koşullarını sağlayamadığı, fakat hasar/ prim oranlarına bakıldığında ise son iki yıl dışında alınan primlerle hasar ödemelerini karşılamakta zorluk çekmediği gözlemlenmektedir.

Aktif kalitesi ve likiditeye ilişkin oranlar olan alınan likidite oranı, cari oran ile prim ve reasürans alacakları / aktif toplamı oranlarının tümünün grafik sonuçlarından çıkan ortak nokta sektör ortalamasından yüksek çıkması gereken cari oran ve likidite oranlarının 2000 yılında en yüksek, düşük çıkması gereken prim alacakları / aktif toplamı oranı da 2000 yılında en düşük değerine ulaşmıştır. 2006 yılı içinse tam tersi bir durum yaşanmıştır. Bu durumda 2000 yılı sigorta şirketleri için likidite açısından verimli bir yıl olarak geçerken 2006 yılında tam tersi bir durum yaşandığı görülmektedir.

Karlılık oranları olan hasar prim oranı, vök / alınan primler oranı, mali kar / alınan primler oranı ile teknik kar / alınan primler oranlarının tümünün grafik sonuçlarının kesiştiği yıllar 2000 – 2001 yılları arası ve 2006 yılıdır. Buna göre sigorta şirketlerinin karlılık açısından en karlı oldukları yıllar 2000 ve 2001 yılları olurken, 2006 yılı karlılığın en düşük olduğu yıl olarak gözlemlenmiştir.

EKLER

EK- 1. AYRINTILI SOLO BİLANÇO

	Dip	Cari	Geçmiş
A- Nakit Ve Nakit Benzeri Varlıklar			
1- Kasa			
2- Alınan Çekler			
3- Bankalar			
4- Verilen Çekler Ve Ödeme Emirleri (-)			
5- Diğer Nakit Ve Nakit Benzeri Varlıklar			
B- Finansal Varlıklar ile Riski Sigortalılara Ait Finansal Yatırımlar			
1- Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar			
2- Vadeye Kadar Elde Tutulacak Finansal Varlıklar			
3- Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklar			
4- Krediler			
5- Krediler Karşılığı (-)			
6- Riski Hayat Poliçesi Sahiplerine Ait Finansal Yatırımlar			
7- Şirket Hissesi			
8- Finansal Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)			
C- Esas Faaliyetlerden Alacaklar			
1- Sigortacılık Faaliyetlerinden Alacaklar			
2- Sigortacılık Faaliyetlerinden Alacaklar Karşılığı (-)			
3- Reasürans Faaliyetlerinden Alacaklar			
4- Reasürans Faaliyetlerinden Alacaklar Karşılığı (-)			
5- Sigorta Ve Reasürans Şirketleri Nezdindeki Depolar			
6- Sigortalılara Krediler (İkrazlar)			
7- Sigortalılara Krediler (İkrazlar) Karşılığı (-)			
8- Emeklilik Faaliyetlerinden Alacaklar			
9- Esas Faaliyetlerden Kaynaklanan Şüpheli Alacaklar			
10- Esas Faaliyetlerden Kaynaklanan Şüpheli Alacaklar Karşılığı (-)			
D- İlişkili Taraflardan Alacaklar			
1- Ortaklardan Alacaklar			
2- İştiraklerden Alacaklar			
3- Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar			
4- Müşterek Yönetime Tabi Teşebbüslerden Alacaklar			
5- Personelden Alacaklar			
6- Diğer İlişkili Taraflardan Alacaklar			
7- İlişkili Taraflardan Alacaklar Reeskontu (-)			
8- İlişkili Taraflardan Şüpheli Alacaklar			
9- İlişkili Taraflardan Şüpheli Alacaklar Karşılığı (-)			
E- Diğer Alacaklar			
1- Finansal Kiralama Alacakları			
2- Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri (-)			
3- Verilen Depozito ve Teminatlar			
4- Diğer Çeşitli Alacaklar			
5- Diğer Çeşitli Alacaklar Reeskontu(-)			
6- Şüpheli Diğer Alacaklar			
7- Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılığı (-)			
F- Gelecek Aylara Ait Giderler Ve Gelir Tahakkukları			
1- Gelecek Aylara Ait Giderler			
2- Tahakkuk Etmiş Faiz Ve Kira Gelirleri			
3- Gelir Tahakkukları			
4- Gelecek Aylara Ait Diğer Giderler Ve Gelir Tahakkukları			

VARLIKLAR			
II- Cari Olmayan Varlıklar	Dip Not	Cari Dönem (31/12/XXX8)	Geçmiş Dönem (31/12/XXX7)
A- Esas Faaliyetlerden Alacaklar			
1- Sigortacılık Faaliyetlerinden Alacaklar			
2- Sigortacılık Faaliyetlerinden Alacaklar Karşılığı (-)			
3- Reasürans Faaliyetlerinden Alacaklar			
4- Reasürans Faaliyetlerinden Alacaklar Karşılığı (-)			
5- Sigorta ve Reasürans Şirketleri Nezdindeki Depolar			
6- Sigortalılara Krediler (İkrazlar)			
7- Sigortalılara Krediler (İkrazlar) Karşılığı (-)			
8- Emeklilik Faaliyetlerinden Alacaklar			
9-Esas Faaliyetlerden Kaynaklanan Şüpheli Alacaklar			
10- Esas Faaliyetlerden Kaynaklanan Şüpheli Alacaklar Karşılığı (-)			
B- İlişkili Taraflardan Alacaklar			
1- Ortaklardan Alacaklar			
2- İştiraklerden Alacaklar			
3- Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar			
4- Müşterek Yönetime Tabi Teşebbüslerden Alacaklar			
5- Personelden Alacaklar			
6- Diğer İlişkili Taraflardan Alacaklar			
7- İlişkili Taraflardan Alacaklar Reeskontu (-)			
8- İlişkili Taraflardan Şüpheli Alacaklar			
9- İlişkili Taraflardan Şüpheli Alacaklar Karşılığı (-)			
C- Diğer Alacaklar			
1- Finansal Kiralama Alacakları			
2- Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri (-)			
3- Verilen Depozito ve Teminatlar			
4- Diğer Çeşitli Alacaklar			
5- Diğer Çeşitli Alacaklar Reeskontu(-)			
6- Şüpheli Diğer Alacaklar			
7- Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılığı (-)			
D- Finansal Varlıklar			
1- Bağlı Menkul Kıymetler			
2- İştirakler			
3- İştirakler Sermaye Taahhütleri (-)			
4- Bağlı Ortaklıklar			
5- Bağlı Ortaklıklar Sermaye Taahhütleri (-)			
6- Müşterek Yönetime Tabi Teşebbüsler			
7- Müşterek Yönetime Tabi Teşebbüsler Sermaye Taahhütleri (-)			
8- Finansal Varlıklar Ve Riski Sigortalılara Ait Finansal Yatırımlar			
9- Diğer Finansal Varlıklar			
10- Finansal Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)			
E- Maddi Varlıklar			
1- Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller			
2- Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)			
3- Kullanım Amaçlı Gayrimenkuller			
4- Makine Ve Teçhizatlar			
5- Demirbaş Ve Tesisatlar			
6- Motorlu Taşıtlar			
7- Diğer Maddi Varlıklar (Özel Maliyet Bedelleri Dahil)			
8- Kiralama Yoluyla Edinilmiş Maddi Varlıklar			
9- Birikmiş Amortismanlar (-)			
10- Maddi Varlıklara İlişkin Avanslar (Yapılmakta Olan Yatırımlar Dahil)			

F- Maddi Olmayan Varlıklar			
1- Haklar			
2- Şerefiye			
3- Faaliyet Öncesi Döneme Ait Giderler			
4- Araştırma Ve Geliştirme Giderleri			
6- Diğer Maddi Olmayan Varlıklar			
7- Birikmiş İtfalar (Amortismanlar) (-)			
8- Maddi Olmayan Varlıklara İlişkin Avanslar			
G-Gelecek Yıllara Ait Giderler Ve Gelir Tahakkukları			
1- Gelecek Yıllara Ait Giderler			
2- Gelir Tahakkukları			
3- Gelecek Yıllara Ait Diğer Giderler Ve Gelir Tahakkukları			
H-Diğer Cari Olmayan Varlıklar			
1- Efektif Yabancı Para Hesapları			
2- Döviz Hesapları			
3- Gelecek Yıllar İhtiyacı Stoklar			
4- Peşin Ödenen Vergiler Ve Fonlar			
5- Ertelenmiş Vergi Varlıkları			
6- Diğer Çeşitli Cari Olmayan Varlıklar			
7- Diğer Cari Olmayan Varlıklar Amortismanı (-)			
8- Diğer Cari Olmayan Varlıklar Karşılığı (-)			
II- Cari Olmayan Varlıklar Toplamı			
Varlıklar Toplamı (I + II)			

YÜKÜMLÜLÜKLER			
III- Kısa Vadeli Yükümlülükler	Dip Not	Cari Dönem (31/12/XXX8)	Geçmiş Dönem (31/12/XXX7)
A- Finansal Borçlar			
1- Kredi Kuruluşlarına Borçlar			
2- Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar			
3- Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri (-)			
4- Uzun Vadeli Kredilerin Ana Para Taksitleri Ve Faizleri			
5- Çıkarılmış Tahviller(Bonolar) Anapara, Taksit ve Faizleri			
6- Çıkarılmış Diğer Finansal Varlıklar			
7- Çıkarılmış Diğer Finansal Varlıklar İhraç Farkı (-)			
8- Diğer Finansal Borçlar (Yükümlülükler)			
B- Esas Faaliyetlerden Borçlar			
1- Sigortacılık Faaliyetlerinden Borçlar			
2- Reasürans Faaliyetlerinden Borçlar			
3- Sigorta Ve Reasürans Şirketlerinden Alınan Depolar			
4- Emeklilik Faaliyetlerinden Borçlar			
5- Diğer Esas Faaliyetlerden Borçlar			
6- Diğer Esas Faaliyetlerden Borçlar Borç Senetleri Reeskontu(-)			
C-İlişkili Taraflara Borçlar			
1- Ortaklara Borçlar			
2- İştiraklere Borçlar			
3- Bağlı Ortaklıklara Borçlar			
4- Müşterek Yönetime Tabi Teşebbüslere Borçlar			
5- Personele Borçlar			
6- Diğer İlişkili Taraflara Borçlar			

D- Diğer Borçlar			
1- Alınan Depozito ve Teminatlar			
2- Diğer Çeşitli Borçlar			
3- Diğer Çeşitli Borçlar Reeskontu (-)			
E-Sigortacılık Teknik Karşılıkları			
1- Kazanılmamış Primler Karşılığı - Net			
2- Devam Eden Riskler Karşılığı - Net			
3- Hayat Matematik Karşılığı - Net			
4- Muallak Hasar Ve Tazminat Karşılığı - Net			
5- İkramiye Ve İndirimler Karşılığı - Net			
6- Yatırım Riski Hayat Sigortası Poliçe Sahiplerine Ait Poliçeler İçin Ayrılan Karşılık - Net			
7- Diğer Teknik Karşılıklar - Net			
F- Ödenecek Vergi Ve Benzeri Diğer Yükümlülükler İle Karşılıkları			
1- Ödenecek Vergi Ve Fonlar			
2- Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri			
3- Vadesi Geçmiş, Ertelenmiş Veya Taksitlendirilmiş Vergi Ve Diğer Yükümlülükler			
4- Ödenecek Diğer Vergi Ve Benzeri Yükümlülükler			
5- Dönem Karı Vergi Ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları			
6- Dönem Karının Peşin Ödenen Vergi Ve Diğer Yükümlülükleri (-)			
7- Diğer Vergi Ve Benzeri Yükümlülük Karşılıkları			
G- Diğer Risklere İlişkin Karşılıklar			
1- Kıdem Tazminatı Karşılığı			
2- Sosyal Yardım Sandığı Varlık Açıkları Karşılığı			
3- Maliyet Giderleri Karşılığı			
H- Gelecek Aylara Ait Gelirler Ve Gider Tahakkukları			
1- Gelecek Aylara Ait Gelirler			
2- Gider Tahakkukları			
3- Gelecek Aylara Ait Diğer Gelirler Ve Gider Tahakkukları			
I- Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler			
1- Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü			
2- Sayım Ve Tesellüm Fazlalıkları			
3- Diğer Çeşitli Kısa Vadeli Yükümlülükler			
III - Kısa Vadeli Yükümlülükler Toplamı			

YÜKÜMLÜLÜKLER			
IV- Uzun Vadeli Yükümlülükler	Dip Not	Cari Dönem (31/12/XXX8)	Geçmiş Dönem (31/12/XXX7)
A- Finansal Borçlar			
1- Kredi Kuruluşlarına Borçlar			
2- Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar			
3- Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri (-)			
4- Çıkarılmış Tahviller			
5- Çıkarılmış Diğer Finansal Varlıklar			
6- Çıkarılmış Diğer Finansal Varlıklar İhraç Farkı (-)			
7- Diğer Finansal Borçlar (Yükümlülükler)			
B- Esas Faaliyetlerden Borçlar			
1- Sigortacılık Faaliyetlerinden Borçlar			
2- Reasürans Faaliyetlerinden Borçlar			
3- Sigorta Ve Reasürans Şirketlerinden Alınan Depolar			
4- Emeklilik Faaliyetlerinden Borçlar			
5- Diğer Esas Faaliyetlerden Borçlar			
6- Diğer Esas Faaliyetlerden Borçlar Borç Senetleri Reeskontu (-)			
C- İlişkili Taraflara Borçlar			
1- Ortaklara Borçlar			
2- İştiraklere Borçlar			
3- Bağlı Ortaklıklara Borçlar			
4- Müşterek Yönetime Tabi Teşebbüslere Borçlar			
5- Personele Borçlar			
6- Diğer İlişkili Taraflara Borçlar			
D- Diğer Borçlar			
1- Alınan Depozito Ve Teminatlar			
2- Diğer Çeşitli Borçlar			
3- Diğer Çeşitli Borçlar Reeskontu			
E- Sigortacılık Teknik Karşılıkları			
1- Kazanılmamış Primler Karşılığı – Net			
2- Devam Eden Riskler Karşılığı - Net			
3- Hayat Matematik Karşılığı - Net			
4- Muallak Hasar Ve Tazminat Karşılığı - Net			
5- İkramiye Ve İndirimler Karşılığı - Net			
6-Yatırım Riski Hayat Sigortası Poliçe Sahiplerine Ait Poliçeler İçin			
7- Diğer Teknik Karşılıklar - Net			
F- Diğer Yükümlülükler Ve Karşılıkları			
1- Ödenecek Diğer Yükümlülükler			
2- Vadesi Geçmiş, Ertelenmiş Veya Taksitlendirilmiş Vergi Ve Diğer			
3-Diğer Borç Ve Gider Karşılıkları			
G- Diğer Risklere İlişkin Karşılıklar			
1- Kıdem Tazminatı Karşılığı			
2- Sosyal yardım sandığı Varlık Açıkları Karşılığı			
H-Gelecek Yıllara Ait Gelirler Ve Gider Tahakkukları			
1- Gelecek Yıllara Ait Gelirler			
2- Gider Tahakkukları			
3- Gelecek Yıllara Ait Diğer Gelirler Ve Gider Tahakkukları			
I- Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler			
1- Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü			
2- Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler			
IV- Uzun Vadeli Yükümlülükler Toplamı			

ÖZSERMAYE			
V- Özsermaye	Dip Not	Cari Dönem (31/12/XXX8)	Geçmiş Dönem (31/12/XXX7)
A- Ödenmiş Sermaye			
1- (Nominal) Sermaye			
2- Ödenmemiş Sermaye (-)			
3- Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkları			
4- Sermaye Düzeltmesi Olumsuz Farkları (-)			
B- Sermaye Yedekleri			
1- Hisse Senedi İhraç Primleri			
2- Hisse Senedi İptal Karları			
3- Sermayeye Eklenecek Satış Karları			
4- Yabancı Para Çevirim Farkları			
5- Diğer Sermaye Yedekleri			
C- Kar Yedekleri			
1- Yasal Yedekler			
2- Statü Yedekleri			
3- Olağanüstü Yedekler			
4- Özel Fonlar (Yedekler)			
5- Finansal Varlıkların Değerlemesi			
6- Diğer Kar Yedekleri			
D- Geçmiş Yıllar Karları			
1- Geçmiş Yıllar Karları			
E-Geçmiş Yıllar Zararları (-)			
1- Geçmiş Yıllar Zararları			
F-Dönem Net Karı			
1- Dönem Net Karı			
2- Dönem Net Zararı (-)			
Özsermaye Toplamı			
Yükümlülükler Toplamı (III + IV + V)			

EK – 2. AYRINTILI SOLO GELİR TABLOSU

	Dip Not	Cari Dönem (01/01 -31/12 XXX8)	Geçmiş Dönem (01/01-31/12 XXX7)
I-TEKNİK BÖLÜM			
A- Hayat Dışı Teknik Gelir			
1- Kazanılmış Primler (Reasürör Payı Düşülmüş Olarak)			
1.1- Yazılan Primler (Reasürör Payı Düşülmüş Olarak)			
1.1.1- Brüt Yazılan Primler (+)			
1.1.2 -Reasüröre Devredilen Primler (-)			
1.2- Kazanılmamış Primler Karşılığında Değişim (Reasürör Payı ve Devreden Kısım Düşülmüş Olarak)(+/-)			
1.2.1- Kazanılmamış Primler Karşılığı (-)			
1.2.2- Kazanılmamış Primler Karşılığında Reasürör Payı (+)			
1.3- Devam Eden Riskler Karşılığında Değişim (Reasürör Payı ve Devreden Kısım Düşülmüş Olarak)(+/-)			
1.3.1- Devam Eden Riskler Karşılığı (-)			
1.3.2- Devam Eden Riskler Karşılığında Reasürör Payı (+)			
2- Teknik Olmayan Bölümden Aktarılan Yatırım Gelirleri			
3- Diğer Teknik Gelirler (Reasürör Payı Düşülmüş Olarak)			
3.1- Brüt Diğer Teknik Gelirler (+)			
3.2- Brüt Diğer Teknik Gelirlerde Reasürör Payı (-)			
B- Hayat Dışı Teknik Gider(-)			
1- Gerçekleşen Hasarlar (Reasürör Payı Düşülmüş Olarak)			
1.1- Ödenen Hasarlar (Reasürör Payı Düşülmüş Olarak)			
1.1.1- Brüt Ödenen Hasarlar (-)			
1.1.2- Ödenen Hasarlarda Reasürör Payı (+)			
1.2- Muallak Hasarlar Karşılığında Değişim (Reasürör Payı ve Devreden Kısım Düşülmüş Olarak) (+/-)			
1.2.1- Muallak Hasarlar Karşılığı (-)			
1.2.2- Muallak Hasarlar Karşılığında Reasürör Payı (+)			
2- İkramiye ve İndirimler Karşılığında Değişim (Reasürör Payı ve Devreden Kısım Düşülmüş Olarak) (+/-)			
2.1- İkramiye ve İndirimler Karşılığı (-)			
2.2- İkramiye ve İndirimler Karşılığında Reasürör Payı (+)			
3- Diğer Teknik Karşılıklarda Değişim (Reasürör Payı ve Devreden Kısım Düşülmüş Olarak) (+/-)			
4- Faaliyet Giderleri (-)			
C- Teknik Bölüm Dengesi- Hayat Dışı (A – B)			
D- Hayat Teknik Gelir			
1- Kazanılmış Primler (Reasürör Payı Düşülmüş Olarak)			
1.1- Yazılan Primler (Reasürör payı Düşülmüş Olarak)			
1.1.1- Brüt Yazılan Primler (+)			
1.1.2- Reasüröre Devredilen Primler (-)			
1.2- Kazanılmamış Primler Karşılığında Değişim (Reasürör Payı ve Devreden Kısım Düşülmüş Olarak)(+/-)			
1.2.1- Kazanılmamış Primler Karşılığı (-)			
1.2.2- Kazanılmamış Primler Karşılığında Reasürör Payı (+)			
1.3- Devam Eden Riskler Karşılığında Değişim (Reasürör Payı ve Devreden Kısım Düşülmüş Olarak)(+/-)			
1.3.1- Devam Eden Riskler Karşılığı (-)			

1.3.2- Devam Eden Riskler Karşılığında Reasürör Payı (+)			
2- Hayat Branşı Yatırım Geliri			
3- Yatırımlardaki Gerçekleşmemiş Karlar			
4- Diğer Teknik Gelirler (Reasürör Payı Düşülmüş Olarak)			
E- Hayat Teknik Gider			
1- Gerçekleşen Hasarlar (Reasürör Payı Düşülmüş Olarak)			
1.1- Ödenen Tazminatlar (Reasürör Payı Düşülmüş Olarak)			
1.1.1- Brüt Ödenen Tazminatlar (-)			
1.1.2- Ödenen Tazminatlarda Reasürör Payı (+)			
1.2- Muallak Tazminatlar Karşılığında Değişim (Reasürör Payı ve Devreden Kısım Düşülmüş Olarak) (+/-)			
1.2.1- Muallak Tazminatlar Karşılığı (-)			
1.2.2- Muallak Hasarlar Karşılığında Reasürör Payı (+)			
2- İkramiye ve İndirimler Karşılığında Değişim (Reasürör Payı ve Devreden Kısım Düşülmüş Olarak) (+/-)			
2.1- İkramiye ve İndirimler Karşılığı (-)			
2.2- İkramiye ve İndirimler Karşılığında Reasürör Payı (+)			
3- Hayat Matematik Karşılığında Değişim (Reasürör Payı ve Devreden Kısım Düşülmüş Olarak)(+/-)			
3.1- Hayat Matematik Karşılığı (-)			
3.2- Hayat Matematik Karşılığında Reasürör Payı (+)			
4- Yatırım Riski Hayat Sigortası Poliçe Sahiplerine Ait Poliçeler İçin Ayrılan Karşılıklarda Değişim (Reasürör Payı ve Devreden Kısım Düşülmüş Olarak)(+/-)			
4.1- Yatırım Riski Hayat Sigortası Poliçe Sahiplerine Ait Poliçeler İçin Ayrılan Karşılıklar(-)			
4.2- Yatırım Riski Hayat Sigortası Poliçe Sahiplerine Ait Poliçeler İçin Ayrılan Karşılıklarda Reasürör Payı (+)			
5- Diğer Teknik Karşılıklarda Değişim (Reasürör Payı ve Devreden Kısım Düşülmüş Olarak) (+/-)			
6- Faaliyet Giderleri (-)			
7- Yatırım Giderler (-)			
8- Yatırımlardaki Gerçekleşmemiş Zararlar (-)			
9- Teknik Olmayan Bölüme Aktarılan Yatırım Gelirleri (-)			
F- Teknik Bölüm Dengesi- Hayat (D – E)			
G- Emeklilik Teknik Gelir			
1- Fon İşletim Gelirleri			
2- Yönetim Gideri Kesintisi			
3- Giriş Aidatı Gelirleri			
4- Ara Verme Halinde Yönetim Gideri Kesintisi			
5- Özel Hizmet Gideri Kesintisi			
6- Sermaye Tahsis Avansı Değer Artış Gelirleri			
7- Diğer Teknik Gelirler			
H- Emeklilik Teknik Gideri			
1- Fon İşletim Giderleri (-)			
2- Sermaye Tahsis Avansları Değer Azalış Giderleri(-)			
3- Faaliyet Giderleri (-)			
4- Diğer Teknik Giderler (-)			
I- Teknik Bölüm Dengesi- Emeklilik (G – H)			

	Dip Not	Cari Dönem (01/01 - 31/12 XXX8)	Geçmiş Dönem (01/01 - 31/12 XXX7)
I-TEKNİK OLMAYAN BÖLÜM			
C- Teknik Bölüm Dengesi- Hayat Dışı (A-B)			
F- Teknik Bölüm Dengesi- Hayat (D-E)			
I - Teknik Bölüm Dengesi- Emeklilik (G-H)			
J- Genel Teknik Bölüm Dengesi (C+F+I)			
K- Yatırım Gelirleri			
1- Finansal Yatırımlardan Elde Edilen Gelirler			
2-Finansal Yatırımların Nakde Çevrilmesinden Elde Edilen Karlar			
3- Finansal Yatırımların Değerlemesi			
4- Kambiyo Karları			
5- iştiraklerden Gelirler			
6- Bağlı Ortaklıklar ve Müşterek Yönetime Tabi Teşebbüslerden Gelirler			
7- Arazi, Arsa ile Binalardan Elde Edilen Gelirler			
8- Türev Ürünlerden Elde Edilen Gelirler			
9- Diğer Yatırımlar			
10- Hayat Teknik Bölümünden Aktarılan Yatırım Gelirleri			
L- Yatırım Giderleri (-)			
1- Yatırım Yönetim Giderleri – Faiz Dahil (-)			
2- Yatırımlar Değer Azalışları (-)			
3- Yatırımların Nakte Çevrilmesi Sonucunda Oluşan Zararlar (-)			
4- Hayat Dışı Teknik Bölümüne Aktarılan Yatırım Gelirleri (-)			
5- Türev Ürünler Sonucunda Oluşan Zararlar (-)			
6- Kambiyo Zararları (-)			
7- Amortisman Giderleri (-)			
8- Diğer Yatırım Giderleri (-)			
M- Diğer Faaliyetlerden ve Olağandışı Faaliyetlerden Gelir ve Karlar ile Gider ve Zararlar (+/-)			
1- Karşılıklar Hesabı (+/-)			
2- Reeskont Hesabı (+/-)			
3- Özellikli Sigortalar Hesabı (+/-)			
4- Enflasyon Düzeltmesi Hesabı (+/-)			
5- Ertelenmiş Vergi Varlığı Hesabı (+/-)			
6- Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü Gideri (-)			
7- Diğer Gelir ve Karlar			
8- Diğer Gider ve Zararlar (-)			
9- Önceki Yıl Gelir ve Karları			
10- Önceki Yıl Gider ve Zararları(-)			
N- Dönem Net Karı veya Zararı			
1- Dönem Karı Ve Zararı			
2- Dönem Karı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları(-)			
3- Dönem Net Kar veya Zararı			
4- Enflasyon Düzeltme Hesabı			

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- ACINAN, Hilmi, **Sigortaya Giriş**, İstanbul, Can Matbaa, 1998
- ACINAN, Hilmi, **Sigortanın Temel Prensipleri**, İstanbul, 5G Matbaacılık Ltd.Şti., Kasım 2006
- ACINAN, Hilmi, **Reasürans**, İstanbul, 5G Matbaacılık Ltd. Şti., Kasım 2006
- AKDOĞAN, Nalan, TENKER, Nejat, **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, Gazi Kitabevi, 6.Baskı, Ankara, Kasım 1998
- BENLİGİRAY, Yılmaz, BANAR, Kerim, **Banka ve Sigorta Muhasebesi**, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1707, Eylül 2006
- ÇALDAĞ, Yurdakul, **Sigorta İşletmeleri ve Muhasebenin İncelenmesi**, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını No:125, Ankara, 1979
- DUMAN, Şebnem, **Sigorta Tekniği**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayın No:816, Ekim 1994
- ERGİN, Hüseyin, **Muhasebeye Giriş**, Kütahya, Ekspres Matbaası, 7.Baskı, 2001
- GÜVEL, Enver Alper, GÜVEL, Afıtap Öndaş, **Sigortacılık**, Üçüncü Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006
- GRENE R. Mark, **Risk and Insurance**, Chicago, South-Western, Publishing Inc., 1973
- İzmir Ticaret Odası, **Sigorta Sektörü**, İzmir Ticaret Odası Yayın No:11, İzmir, 1995
- HEDGES J.E., WILLIAMS W., **Practical Fire and Casualty Insurance**, The National Under Writer Comp., 1961
- KARACAN, Ali İhsan, **Sigortacılık ve Sigorta İşletmeleri**, Ankara 1992

_____, **Mali Aracı Kurum Olarak Sigortacılık ve Sigorta Şirketleri**, Ankara, Bağlam Yayıncılık, Ocak 1994,

KARAYALÇIN, Yaşar, **Risk-Sigorta-Risk Yönetimi**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1984

KORKMAZ, Turhan, PEKKAYA, Mehmet, **Excel Uygulamalı Finans Matematiği**, Ekin Kitabevi, Ankara, 2005

MAGEE John H., **General Insurance**, Illinois, Homewodd, Richard D.Irwin Inc., 1980

ÖZBOLAT, Murat, **Temel Sigortacılık**, Birinci Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006

ÖZKAN, Mehmet, **Sigorta İşlemleri ve Muhasebesi**, Bilim Teknik Yayınevi, Ocak 1998

PARASIZ, İlker, DİRİMTEKİN, Tuğrul, **Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş**, Anadolu Üniversitesi Yayın No:754, Eylül 2000

PEKİNER, Kamuran, **Sigorta İşletmeciliği**, İstanbul, Sermet Matbaası, 1974

POOL, Bill, **The Creation of The Internal Market In Insurance**, E.C, Luxembourg, 1990

RİEGEL R.ve MİLLER S.J., **Insurance Principles and Practices**, New Jersey, Prentice – Hall Inc., 1966

SAMSON Peter, **The Insurance Industry In The Countries of The EC Sturacture**, Conduct And Sturacture, Luxembourg, 1985

SERDAR, İdris, **Sigortanın Temel Kavramları ve Sigorta İşletmelerinin Muhasebesi**, Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü, Mart 2005

SESYILMAZ, Tarık, **Sigorta Ortaklıkları Muhasebesi**, Ankara, 1978

SEVİLENGÜL, Orhan, **Tekdüzen Muhasebe Sistemi ile Uyumlu Genel Muhasebe**, Ankara, Gazi Kitabevi, 9.Baskı, 2000

TEKŞEN Ömer ve ATAY Serdar, **Sigorta İşlemleri Muhasebesi**, Baran Ofset, 1.Baskı, Ankara, Mayıs 2006

URALCAN, Şebnem, **Sigortacılık Uygulamaları**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayın No:1416, Ekim 2004

UYANIK, Atilla, **Denetim, Muhasebe ve Vergilendirme (Sigorta Sektörü Uygulamalı)**, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., 1.Baskı, İstanbul, Kasım 2001

WALİGORE, Harry J., **Evolution of Insurans Accounting and Regulation**, USA, 1986,

DERGİ VE MAKALELER

ASUNAKUTLU, Tuncer, “Türkiye’de Sigorta İşletmelerinin Yatırımları”, **D.E.Ü.İ.İ.B.F Dergisi**, Cilt:13, Yıl:1998

BAŞPINAR, Ahmet, Finansal Analiz Tekniklerinin Sigorta Şirketi Mali Tablolarına Uygulanması, **Maliye Dergisi**, Sayı:149, Mayıs-Aralık 2005

BAYAZITLI, Ercan ve Diğerleri, Türkiye Muhasebe Standartlarına Genel Bakış, **TESMER Yayın** No:67, Ankara, 2006

BERK, Niyazi, “AB Sigortacılığı’nda Solvency II Düzenlemeleri Ve Türk Sigortacılığı’nın Harmonizasyonu”, **Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketler Birliği Yayını**, Bilim ve Danışma Kurulu Onaylı Eserler

DICKSON, Gordon, STEELE John, “İngiltere’de Sigortanın Genel Prensipleri ve Uygulamaları Hakkında Özet Bilgiler”, Çev. Ergin Gediz, **Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Yayını**, 1995

DUYGULU, Ercan, “Türkiye’de Sigorta İşletmeleri ve Sigorta İşletmelerinin Mali Durumlarına Genel Bir Bakış”, **TSRSB Yayını**, Bilim Kurulu Onayına Sunulmayan Eserler,

ENZ, Rudolf, “The S-Curve Relation Between Per-Capita Income And Insurance Penetration”, **Insurance Information Online, Geneva Papers On Risk And Insurance**, 01.01.2000, No.3, Vol.25

ERTEKİN, Meriç S. ve BAŞTÜRK Feride H., “Türkiye’de 1990 Sonrası Yaşanan Ekonomik Krizlerin Sigorta Sektörünün Fon Yaratma Fonksiyonuna Etkileri”, **Mevzuat Dergisi**, Yıl: 8, Sayı:85, Ocak 2005

GENÇ, Ömür, “Sigortacılık Sektörü ve Türkiye’de Sigorta Sektörünün Fon Yaratma Kapasitesi”, **Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş Yayını**, Ankara, Kasım 2002

ÜMÜŞ, Fatih, “Türk Sigortacılık Sektörünün Sorunlarının Tespiti ve Çözüm Önerileri”, **Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketler Birliği Yayını**, Bilim ve Danışma Kurulu Onaylı Eserler

GÜRSOY, Hakan, **Sigorta Sektörünün Ekonomiye Katkısı Türkiye İncelemesi**, <http://www.sonbaski.com/haziran2005hakan.htm>,

KAYALI, Cevdet Alptekin, “2000-2006 Döneminde Türkiye’de Faaliyet Gösteren Sigorta Şirketlerinin Etkinlik Değerlendirmesi”, **Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, Yıl:2007, Cilt:14, Sayı:2

KILIÇKAPLAN, Serdar, KARPAT Gaye, “Türkiye Hayat Sektöründe Etkinliğin İncelenmesi”, **D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt:19, Sayı:1, Yıl:2004

MACE, Barbara J., “Full Insurance In The Presence Of Aggregate Uncertainty, **The Journal Of Political Economy**, Vol. 99, No. 5, October 1991

TEZLER

CANDAR, Sanem, **Sigorta Muhasebesi ve Finansal Tabloların Diğer Sektörlerden Farklılaşması ve Analizi**, Sigortacılık Genel Müdürlüğü, Hazine Müsteşarlığı, Uzmanlık Tezi, Ankara, Kasım 2001

EŞDUR, Fatma Ebru, **Sigortacılık Sektörünün Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri, Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı**, Uzmanlık Tezi, Ankara, Mart 1999

KARASU, Şule, **Türkiye’deki Sigorta Şirketlerinin Finansal Tablolarının Analizi ve Düzenlenen Finansal Tabloların Avrupa Birliği Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi**, Sigortacılık Genel Müdürlüğü, Hazine Müsteşarlığı, Uzmanlık Tezi, Ankara, Mayıs, 1996

ÖKSÜZ, Hatice, **Sigorta İşletmelerinde Finansal Tabloların İncelenmesi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1996

SAĞLAM, Necdet, **Sigorta İşletmelerinde Finansal Tabloların Hazırlanması ve Avrupa Birliği’ne Uyum**, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir, 1996

TEMİZER, Uygur, **Sigorta İşletmelerinde Muhasebe Düzeninin İncelenmesi ve Tek Düzen Hesap Planı Önerisi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1995

İNTERNET KAYNAKLARI

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, <http://www.tbmm.gov.tr/Anayasa.htm> (12 Nisan 2008)

<http://www.sgk.gov.tr/sgkshared/sgk/geneltanitim/SGKtarihce.pdf>, (30 Ağustos 2008)

Türk Ticaret Kanunu, <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/997.html>, (12 Nisan 2008)

Sigorta Murakabe Kanunu,

Madde.9, http://www.alomaliye.com/7397_nolu_kanun.htm, (30 Ağustos 2008)

Sigorta Murakabe Kanunu, Madde.37,

<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1021.html>, (30 Ağustos 2008)

T. C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü, **Türk Sigortacılık Sektörünün Temel Göstergeleri 4**,
http://www.hazine.gov.tr/Sigortacilik_Sektor.pdf , (24 Şubat 2008)

Türk Sigortacılık Sektörü Hakkında Genel Bilgiler,
http://www.sigortacilik.gov.tr/06SSKI/6.01-Sigortacilik_Sektoru/ti45.htm,
 (24 Şubat 2008)

Direkt Endirekt Primler,
<http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb/Istatistikler/Genel+Sektör+verileri/Türk+sigorta+sektörü+verileri/2007yilitablolari>, (24 Şubat 2008)

Satış Kanalı Bazında Primler,
<http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb/Istatistikler/Genel+Sektör+verileri/Türk+sigorta+sektörü+verileri/2007yilitablolari>, (24 Şubat 2008)

Teknik Kar-Zarar Tabloları, Hayat dışı,
<http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb/Istatistikler/Konsolide+Kar-Zarar+Tabloları/Teknik+Kar-Zarar+Tabloları/sirketlerhayat20074>,(24 Şubat 2008)

Teknik Kar-Zarar Tabloları, Hayat
<http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb/Istatistikler/Konsolide+Kar-Zarar+Tabloları/Teknik+Kar-Zarar+Tabloları/sirketlerhayat20074>,(24 Şubat 2008)

http://www.sigortacilik.gov.tr/02YD/22YKM_MLG/22.1Kanunlar/Sigorta_Murakabe_Kanunu.doc (Erişim Tarihi : 23/04/2008)

<http://www.istanbulsmmmmodasi.org.tr/html.asp?id=3997>, (Erişim Tarihi: 23/ 04/2008)

<http://www.vergiportali.com/TMS/tfrs4.pdf> (Erişim Tarihi: 23/04/2008)

Sigorta Ve Reasürans Şirketleri İle Emeklilik Şirketlerinin Finansal

Raporlamaları Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete, Sayı: 26582, 14

Temmuz 2007, Cumartesi, Madde.6,

http://www.alomaliye.com/2007/sigorta_reasurans_1407.htm (30 Ağustos 2008)

Finansal Tabloların Sunumu Hakkında Tebliğ, Tebliğ No : (2008/1), Resmi Gazete,

Sayı: 26852, 18 Nisan 2008, Cuma, Madde.5-6-7-8,

http://www.muhasabenet.net/teblig_hm_finansal%20tablolarin%20sunumu%20hk%20teblig%202008-1.html (30 Ağustos 2008)

Birlik: Sigorta Ve Reasürans Şirketlerinin Mali Bünyelerine Ve Sermaye

Yeterliliklerine İlişkin Genelge – 20/10/2004 -65069, T.C. Başbakanlık

Hazine Müsteşarlığı,

http://www.sigortacilik.gov.tr/02YD/21TSM_7397/21.10.Genelgeler/Eski/BSRSMB_Ek1.doc, (24 Şubat 2008)

Sigortacılık Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ (Sigortacılık Muhasebe

Sistemi Tebliğ No:1), [http://www.vergiportali.com/doc/bulten/7-](http://www.vergiportali.com/doc/bulten/7-PwCsigorta.pdf)

[PwCsigorta.pdf](http://www.vergiportali.com/doc/bulten/7-PwCsigorta.pdf), (01/10/2008)

DİZİN

A

Acente.....28, 56

B

Bilgi..... ii, iii
Bilgi Teknolojileri ii, iii
Broker.....28

D

Deprem hasar karşılığı.....68, 69

H

Hasar..viii, ix, xi, 4, 16, 26, 59, 61, 64, 65, 68, 86, 95,
96, 102, 111, 112
Hayat dışı sigorta.....24
Hayat sigortası24, 72

K

Koasüransviii, 30, 45, 46
KOBİ ii, iii
Konservasyonviii, 31

Ö

Özel sigorta.....23, 24

P

Prodüktör28

R

Reasürans..vii, ix, xi, 4, 28, 29, 31, 32, 47, 48, 75, 76,
80, 82, 84, 86, 85, 86, 87, 88, 89, 91, 93, 94, 95,
96, 97, 98, 108, 109, 110, 112, 117, 119, 120, 123
Riskvii, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 14, 16, 18, 61, 104, 117,
118, 120

S

Sigorta .ii, iii, v, vii, viii, xii, xiv, xv, xvi, 2, 3, 4, 5, 6,
7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17, 18, 19, 21, 25, 26,
27, 28, 30, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42,
44, 45, 46, 52, 53, 54, 55, 59, 60, 61, 62, 64, 67,
68, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 82,
83, 84, 86, 84, 85, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94,
95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 104, 105, 108,
109, 110, 112, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123
Sigorta araçları27, 37
Sigorta muhasebesi36, 40
Sigortacılık ...vii, x, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 13, 15, 17, 18,
19, 25, 27, 28, 30, 31, 32, 36, 37, 42, 61, 62, 67,
71, 78, 79, 81, 83, 108, 109, 110, 111, 112, 117,
118, 119, 120, 121, 122, 123
Sosyal sigorta.....22, 23

T

Tazminat..vii, viii, 20, 27, 34, 59, 61, 63, 65, 66, 111,
112
Teknik karşılıklar.....61, 90
Ticaret Bankacılığı ii, iii